

СРЕБРНИНА

У СРБИЈИ XIX ВЕКА

МУЗЕЈ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ
Београд

С Р Е Б Р Н И Н А
У С Р Б И Ј И Х I X В Е К А

Иванка Зорић

Сребрнина у Србији XIX века
Silverware in 19th century Serbia

Музеј примењене уметности
Museum of Applied Art

Музеј примењене уметности у Београду и аутор Иванка Зорић изражавају своју захвалност следећим музејима и приватним власницима који су љубазно позајмили предмете за изложбу;
аутор посебно захваљује колегама на сарадњи:

Завичајни музеј, Књажевац –
Спомен кућа Алексе Станојевића

кустос Душица Живковић

Завичајни музеј, Титово Ужице

кустос Милодарка Ђајић

Историјски музеј Србије, Београд

виши кустос Љиљана Прелевић

Музеј града Београда, Београд –
Конак кнегиње Љубице

кустос Љубица Крстић Поповац

Музеј у Смедереву, Смедерево

директор Милосав Чоловић

Народни музеј, Ниш

кустос Љиљана Тојага Васић

Живојин Лукић, Београд
Милена Наумовић, Београд
Ксенија и Раденко Перић, Београд
Рајко Сикимић, Београд

Година 1990. за Музеј примењене уметности је јубиларна – 40 година постојања. Четири деценије динамичне активности испуњене су бројним акцијама, међу којима су многе представљале значајне културне тренутке Београда, Србије, па и Југославије. Али сваке године одржава се, најчешће везана за 6. новембар – Дан Музеја, велика студијска изложба посвећена изабраној теми из области примењене уметности у Србији. Она представља круну напора једног од стручњака Музеја и манифестује солидарно усмерене енергије свих запослених у њему.

Ове године то је изложба „Сребрнина у Србији XIX века”, чији је аутор кустос Иванка Зорић. Изложба има за циљ да прикаже какво је стање било у области уметничке обраде сребра, односно њене лаичке употребе у грађанским породицама Србије XIX века. Међутим, тај привидно једноставан циљ, кроз стручно, документовано и суптилно истраживање Иванке Зорић баца ново светло, не само на токове класицизма, бечког бидермајера, неорококоа или еклектицизма у једном специфичном подручју већ и на укус грађанских слојева, клијентеле великих светских радионица сребрнине и, истовремено, доноси скицу времена, на подлози кујунцијског заната, златарских умећа и открива путеве њиховог преображаја, одјеке који су велики европски центри имали у новој али динамичној држави Србији.

За реализацију ове изложбе, у времену које не погодује културним подухватима сличне врсте, био је потребан изузетан ентузијазам аутора и многих радника Музеја примењене уметности. А драгоцену помоћ, уз средства Фонда за финансирање културе Србије, представљали су и значајни прилози спонзора којима се и захваљујемо у име културне јавности Србије, обogaћене једним значајним доживљајем и новим сазнањима из примењене уметности.

Светлана Исаковић

Иванка Зорић

СРЕБРНИНА
у Србији XIX века

Сребрнина у Србији XIX века

По много чему специфичан, XIX век је унео у историјску панораму велике промене, које се у својим последицама, до данас, рефлектују у свим друштвеним доменима. Паралелно са политичким догађајима, који су изменили карту Европе, десиле су се и значајне друштвене, културне и уметничке промене посебно у сфери примењених уметности.

Једна од битних последица ових промена била је појава обогачених трговаца, банкара, државних чиновника, индустријалаца и др. који су чинили нову грађанску класу жељну сваковрсне афирмације. Стварали су и друштву наметали нове односе, нове навике, ново понашање, као и ново свеколико уметничко „оруђе” помоћу кога су спроводили визуелизацију свог новог моћног статуса.

Овај богати грађанин нови је наручилац предмета примењене уметности. Његове бројне поруџбине и велика потражња за скупоченим предметима условиће све обимнију производњу, која ће у неколико деценија, пред крај века, достићи индустријске размере. У жељи да удовољи бројним купцима, занатско-уметничка производња се све више механизује и серијски производи, а на уштрб квалитета. Није, међутим, био доведен у питање само квалитет производа већ се испољавао и битно нови однос према оваквим израђевинама у погледу вредновања њиховог естетског, односно уметничког доприноса. Ово је време у коме су се дефинитивно „развишле” ликовне од примењених уметности а носиоци ових других постали „дизајнери”.

Док се почетком века још увек креирају стилови, као на пример ампир у Француској или нешто касније бидермајер у Аустрији као особени дериват класицизма, чије се творевине одликују брижљивом израдом и пробраним племенитим материјалом, већ од средине а нарочито у другој половини века долази до компилације различитих стилских елемената претходних епоха европске уметности, да би се крајем века јавили и утицаји Далеког Истока. У овом стилском еkleктицизму примењени уметници Француске из времена Наполеона III успели су још једном да створе препознатљив и хомоген стил, истина претерано помпезан и пренатрпан, али стил који је дао јединствен печат предметима и ентеријерима свога времена.

Свакодневни живот XIX века динамизовао се и почео одвајати на пословни, друштвени и приватни део. Овај последњи је као свог најдрагоценијег заштитника промовисао ужу породицу преко које и кроз коју се одвија и богати друштвени живот. У свакодневном животу једна од битних новина, са утицајем и на друштвени живот XIX века, јесте установљавање одређене просторије у кући, која би служила сврси обедовања, данас познате као трпезарија. До тог времена (око 1820) обедовало се било где, односно у било којој просторији, у зависности од повода и броја људи. Није постојао у класичном смислу ни трпезаријски сто око кога би се седело, већ се сто монтирао према потреби, и то у различитим облицима с одговарајућим распоредом седења. У протеклим временима у просторијама где се обедовало, приликом свечаних банкета, бивало је и забављача и посматрача (чак и на галеријама), некад би се ту нашли и коњи итд.

У осамнаестом веку, када се постепено на нов начин организује простор унутар индивидуалних резиденција, зачине се „идеја” о трпезарији али је прошао цео век док се таква просторија усталила и постала саставни део сваке куће. У трпезарији су, између осталог покућства, стајали креденац или витрина са изложеним стакленим, порцеланским и пре свега, сребрним драгоценостима које су се употребљавале само у најсвечанијим приликама. Ово је била реми-нисценција на парадно-раскошне грандиозне бифее из прошлих времена на чијим је полицама било изложено скупочено златно и сребрно посуђе као једно од врхунских статусних симбола домаћина и служило је искључиво у те сврхе. У трпезарији се, такође, могла видети једна врста шкриње на ногама, која је служила за одлагање сребрног прибора за јело.

Са „открићем” трпезарије вечерњи скупови са обедом постали су омиљена забава новог друштва и идеална прилика да се преко богато постављеног стола прикаже сва раскошна кућна сребрнина, као својеврстан доказ материјалног стања домаћина и рафинираног укуса домаћице. Што раскошнији, елегантнији и богатије постављени столови постали су питање престижа. Стога не изненађује што се у XIX веку посебна пажња обраћа не само на то како се и чиме једе већ и шта се једе. Спремању јела посвећивала се велика пажња. У моду су ушли разноврсно поврће и укусни преливи које је пратила појава великих сребрних тацни за послуживање и со-сијера, које су временом, због свог погодног облика за орнаментисање бивале све раскошније, постајући саставни део декорације стола. Разноврсна јела тражила су и специјализовани прибор. Тако су током XIX века ушли у употребу нож и виљушка за рибу, прибор за салату – посебна виљушка и кашика, прибор за сладолед, виљушкица за торту, штапаљка за шећер, ножићи за сир, путер, велики послужавници итд.

Током XIX века усталио се начин постављања стола, распореда прибора на њему, као и начин послуживања. Свугде је, углавном, прихваћен енглески начин постављања стола и прибора за јело са кашиком постављеном конкавно, виљушком са зупцима окренутим нагоре и ножем чије је сечиво окренуто ка тањиру. Нож и кашика постављени су са десне стране основног тањира а виљушка са леве. Сав остали, стилски јединствен прибор, надовезивао се лево и десно од прибора за главно јело, или се са сваком променом тањира доносио одговарајући прибор за јело. На сто се није више стављало јело са грејачима (решоима), нити под сребрна звона, већ се прешло на руски начин сервирања што је подразумевало да послужитељ сваког узваника по-наособ служи.

Од XIX века на постављеном столу се обавезно налази и неколико чаша различитих величина, што до тада није био случај. Иако најчешће стаклене, на богатијим столовима је бивало и сребрних.

Од потребних предмета на столу су се налазиле посуде за зачине – обично од стакла, али на сребрном сталку, биберници и сланици, често и сасвим малих димензија за сваку особу посебно, који су потпуно изгубили своју ранију импозантност и симболично статусно значење.

Што се тиче украса на столу – све је било постављено на скупоченом белом чаршаву, који се најчешће спуштао до пода. У XIX веку се поново уводи цвеће као битан елемент декорације, заборављен још од XVII века. Поред тога на столу су се налазиле бројне мале сребрне фигуре, раскошни канделабри а на средини стола сребрни парадни декоративни комади, који у скром-

нијој варијанти често могу бити вишеспратне комбинације (некад висећих) посуда за воће, слаткише, цвеће и сл. На великим банкетима или комеморативним вечерима када су столови бивали увећани према прилици, средишњи стони украси често су биле импозантне израђевине од сребра, или велике алегоријске композиције од неколико делова које би украшавале средину стола целом дужином. Светски познат је португалски средишњи стони украс Војводе од Велингтона, традиционално коришћен, сваке године, приликом банкета приређиваног у Велингтоновој резиденцији Апсли Хаус у част битке код Ватерлоа.

У Велингтоновом музеју у Лондону налази се још неколико најрепрезентативнијих средишњих стоних комада који су саставни делови различитих сребрних сервиса. То су комади из познатог Декан сервиса (*Decan service*), на пример, који је рађен у четири познате енглеске фирме, као и импозантан средишњи стони украс скоро 90 cm висок, који је израдио један од најпознатијих лондонских мајстора XIX века Пол Стор.

Најраскошније предмете од сребра могли су, међутим, себи да приуште још увек само изузетни, као на пример царска породица у Француској. Често их је добијала као поклоне од града Париза, као што је случај са колевком краља Рима, за коју је утрошено 260 kg сребра, или са сребрним тоалетним намештајем за царицу Марију-Лујзу, другу Наполеонову жену. Тоалетни намештај се састојао од психе, тоалетног стола са свећњацима, лавабоа, фотеле и табуреа – све од позлаћеног сребра, инкрустрирано седефом и лапис-лазулијем.

За Наполеоново крунисање је израђен и крунидбени сервис за ручавање од позлаћеног сребра, са традиционалним слаником у облику навикуле, а касније и мноштво различитих сервиса, свећњака, мастионица, путних несесера и др. Мода сребрног намештаја се задржала међу најбогатијима XIX века, па је тако и царица Евгенија имала тоалетни сто од злата, сребра и лапис-лазулија. Наручиване су и монументалне вазе од позлаћеног сребра као и раскошни средишњи украси за сто, док су у моду све више улазиле сребрне каде. Најбизарнија сребрна израђевина тога времена била је поруцбина једног махараце за кога је урађен кревет од цизелираног сребра, тежак 280 kg са четири женска акта у природној величини који у угловима као врста стубова симболизују четири стране света. Ручно бојене, са природном косом, ове фигуре би почињале махати лепезама од нојевог перја чим би се легло у постељу, из које би тада допирала тиха музика.

Нарастајући средњи слој је нова клијентела коју је требало задовољити сличним сјајем али по нижим ценама. Тако се испрва користила сребрна оплата или тзв. дубле, који ће под именом Шефилдско сребро, постати синоним приступачног сребра, чија је производња усавршена у истоименом енглеском граду. Из Енглеске је стигао и нови изум који ће омогућити производњу још популарнијег сребра високе занатске израде. У свет га је, међутим, лансирала париска златарска кућа Кристофл. Радило се о галванопластичном проседеу посребривања, методу много савременијем и ефикаснијем од претходног. После изведене поруцбине за Наполеона III, за кога су израдили богат сервис за ручавање са средишњим стоним украсом а све од посребреног метала, популарност и успех нове методе куће Кристофл, биће толики да поруцбине неће престати ни данас.

Поред ове куће на великом гласу су почетком века били златари Биене и Огист, затим отац и син Одио, као и радионица Фроман-Морис.

У Енглеској највећи углед ужива поменути Пол Стор, који ради за чувену фирму краљевих златара Рандел и Бриц, а врло позната је и фирма Гарард.

У Петрограду ради, можда, највећа од свих – кућа Фаберже. У Аустрији, раде познате велике фирме, као што су Мајерхофер и Клинкош, Мајер и синови, Херман итд. Још једна велика кућа ће крајем века стећи знатан углед и светску славу, а то је прекоокеанска фирма Тифани.

Целим западно-европским уметничким простором XIX века струјаће исти стилски дах, с малом временском разликом у примени. Свуда ће од почетка века па до приближно 30-их и 40-их година доминирати класицизам који ће истрошен полако уступати место неорококо декорацији. Период националних романтизама користиће елементе XVI и XVII века а добрим делом ће завадати и готски стил. У наставку, до 60-их година суверено ће владати неорококо. У Бечу, у коме у том периоду такође доминира неорококо-стил, биће у обилатој употреби и мотив ружица. Такви сребрни предмети биће познати под називом „Wiener Rosensilber” (бечко ружино сребро). За време Наполеона III, у Француској ће, царица Евгенија лансирати моду у стилу Луја XVI навану „Louis XVI imperatrice” (царичин Луј XVI).

Квалитет сребрних израђевина варира. Не улазећи овде у стандард њихове израде, мора се напоменути да се све више користи и танак сребрни лим, најчешће у техници на пробој, за израду декоративних елемената, док се за обле предмета користи и шупље сребро чија се шупљина пуни гипсом а ивице пажљиво спајају.

Док су у првој половини века, услед ручно-занатске израде, предмети још увек представљали уметничко-занатске израђевине, дотле од друге половине века све више постају индустријска роба, произведена у огромним погонима великих фирми.

Велика количина сребрнине свакако је резултат употребе нових техника посребривања које су омогућиле да „сребро” буде доступно великом броју купаца. Поред посребрених предмета, за слојеве жељне сребрнине али економски немоћне, лансиране су различите легуре које мање или више успешно имитирају сребро као што су кина-сребро или алпака.

Иако у битно другачијим историјско-културним условима од осталих земаља западне Европе, Србија у XIX веку постепено стиче своју историјску самосвест. Искористивши новонастале односе снага у Европи, од анонимне мале провинције постаје прво слободна кнежевина, а

од 1882. године поново краљевина. Биће не мало изненађење, колико ће Србија за само педесетак година, успети да превали огроман пут од заостале турске касабе до средине која ће моћи успешно да се носи са свим европским духовним токовима.

У односу на претходни век, почетак и прва половина XIX века, уметничким занатима не доносе битне промене. Сам назив делатности – кујунцијска, казује о њеном карактеру и њеним носиоцима који су углавном били Турци. По националном ослобођењу и мењању састава становништва по градовима, мајстори Срби почињу интензивније да се укључују у овај занат.

Иако су српски мајстори имали у својим средњовековним претходницима велике учитеље који су израђивали најдрагоценије златне и сребрне посуде за српски двор, властелу и цркву, њихово умеће се током векова ропства полако топило, да би почетак XIX века дочекали са традиционалном кујунцијском израдом оријенталног карактера, са реминисценцијама на старе традиције у облицима и техници, првенствено у израђевинама сасуда за оживљене црквене потребе.

Већ у периоду после I устанка срећемо имена српских златара, као на пример Јована и Симе Недељковића из Земунa који се око 1807. године баве овим занатом у Београду, док неки мајстори из Србије прелазе у Земун, као на пример јагодински златар Ђорђе Милићевић.¹ Дах слободе привлачи мајсторе и из других крајева па се тако 1820. године кујунцијама из Приштине, Јосифу Докићу и Антонију Докићу издају пасоши да „можеду сребрне ствари своје по Нахији Београдској и Ваљевској продавати”.² Пасоши се, 1821. године дају и кујунцијама Томи Ђокину, Јози Митину, Јоксиму Лукићу и Јосифу Калићу да би могли сребрне ствари продавати по Београдском Пашалуку.³ Године 1822. „дано дозволеније кујунцијама из Јањева. Латинима Петру Лајчетовићу и сину његовом Ивану, Андреји Ђурићу, Марјану Голомешчићу да могу отворити у Јасики Нахије Јагодинске дућан и у овом радити свој занат кујунцијски, и еспап продавати по обичају, свакому, пошто се с ким погоде”.⁴

Мајстори се сада више крећу и унутар слободне територије, па се и селе из места у место. Тако је 1824. године пасош добио кујунција Петар да слободно може да продаје свој еспап по касабама пашалука крагујевачког.⁵ Кујунција Димитрије се 1823. године сели са фамилијом из Крагујевца у Смедерево и ради за смедеревску цркву.⁶ Димитрије је по свој прилици био успешан и уважен занатлија јер је увек био „лепо одевен у чохану доламу са златним цемаданом... и ...јахао помамна коња.”⁷ Можда је корпица за кашичице (кат. бр. 95), која се данас чува у Народном музеју у Смедереву, рад кујунције Димитрија. Она је врло карактеристичан пример предмета кујунцијске израде, релативно осавремењене форме и традиционалне примене филиграна у декоративној концепцији. Због Димитријевог иселења, можда је, кнез Милош – који је

1 Т. П. Вукановић, *Производне снаге Србије у доба првог устанка 1804–1813*, Врањски гласник, књ. IV, Врање 1968.

2 Т. Р. Ђорђевић, *Живот и обичаји народни*, књ. 15, Београд, Српска краљевска академија, 1925, 5.

3 *Исти, н.д.*, 6.

4 *Исти, н.д.*, 9.

5 *Исти, н.д.*, 21.

6 *Исти, н.д.*, 18.

7 Л. Павловић, *Смедерево у XIX веку*, Смедерево, Народни музеј у Смедереву, 1969, 74.

престоницу Србије 1818. године преселио у Крагујевац и тамо 1824. године подигао конак, био принуђен да тражи кујунције из других места. На почетку своје власти Милош се изузетно трудио, како из личних тако и из политичких разлога, да не мења своје навике и скроман начин живота. На двору се живело крајње једноставно са још увек наглашено традиционалном организацијом живота и рада, добрим делом и под оријенталним утицајем. Потребе нису биле велике па је Крагујевац, иако неразвијен град, како-тако подносио захтеве престонице. Живот и околности су се, међутим, мењали, па град временом није више могао да задовољи кнежеве растуће потребе. Почели су позиви различитим занатлијама па се осетила потреба и за кујунцијама. Крајем 1823. године кнез упућује писмо брату Јеврему у Шабац у коме тражи да му овај пошаље у Крагујевац кујунцију Ђорђа „да му нешто уради“.⁸

У Смедерево се нешто касније досељавају и мајстори из прека, као на пример Димитрије Живановић, који је 1836. године стигао из Сомбора. У периоду од 1846. до 1864. помињу се још три мајстора који су дошли из Крушева, а који су радили за потребе тамошње цркве. То су Константин, Ђорђе Дими и Миаило Поповић. У другој половини века у Смедереву ради и кујунција Ђорђе Поповић.⁹

У Београду је за годину 1825. забележено да је у кујунцијском еснафу било девет мајстора, а године 1827. седам, док је ван занатске организације био један мајстор.¹⁰ 1824. године у време удаје Петрије, кћерке кнеза Милоша, у Београду је на Варош капији постојала кујунцијска улица, са неколико кујунцијских ћепенака.¹¹ На свадбено весеље позване су све кујунције са својим породицама, што је свакако говорило о њиховом друштвеном угледу и материјалном положају. У прилог њиховог статуса у београдској чаршији сведочи и портрет кујунције Лазе Петровића, рад Арсенија Петровића из 1854–56. године, који је, боравећи у Београду, насликао галерију портрета све самих угледних личности. Кујунција Лаза представљен је у свечаном руху српске грађанске ношње са сребрним пуцетима и копчама. У руци држи сребром оковани чибук а на прстима има велико прстење. С обзиром на његов занат може се претпоставити да су му украси сопствена израђевина.¹²

Један од ретких атрибуираних радова из прве половине века јесте тацна коју је израдио Риста Јовановић и оставио угравирано своје име са годином 1841. Занимљиво је да је његов рад (кат. бр. 105) својим обликом и извесним натуралистичким декоративним елементима у вегета-

8 Исти, *н.д.*, 75.

9 Т. Ђорђевић, *н.д.*, 30, 35, 37.

10 Н. Вучо, *Београдски еснафи у XIX веку*, Годишњак града Београда, књ. III, Београд, 1956, 135.

11 П. Д. Димитријевић-Стошић, *Удаја Петрије*, књ. 1, Београд, б.г., 61.

12 На слици је уписан текст песме посвећен кујунцији Лази који гласи:

Кујунџија Лазо, такоті заната,
Сакуј мени Лазо од злата јунака
Боль злато Лазо и поиздерату
Него сребро Лазо изнова ковата.

билном орнаменту, у великој мери блиска оновременом стилском духу који је стизао са Запада. Недостаје јој, међутим, одређена лакоћа у изради што оставља утисак грубље форме која је везује за старије домаће традиције. У исто време се преко штампе оглашава кујунџија Георгије Вуковић из Београда нудећи своје производе.¹³

У првој половини века 1836. године у Ужицу је било четири кујунџије, да би их средином века било 20. Од тада њихов број опада па их је 1865. свега шесторо, а током 1866. године их је само четири.¹⁴ Из тог периода остала је сачувана једна тацна из године 1868. (кат. бр. 107) рад домаћег кујунџије. Вешто израђена, складног облика, украшена рељефним ружицама, она још увек у целокупном свом изгледу оставља утисак локалног традиционалног, кујунџијског производа. Из година око 1870. остала је сачувана једна кашичица у Завичајном музеју у Ужицу, непознатог кујунџије (кат. бр. 73). Она се свакако не може везати за претходног мајстора јер се обликом стилски ослања на тип кашичица рађених у духу класицизма, односно бидермајера. Њена је израда, међутим, крајње упрошћена, а скромни биљни декоративни орнаменти на нивоу неспретног цртежа. Из 1886. године остале су сачуване и четири кашичице (највероватније из комплета), рад мајстора Ристе Петровића (кат. бр. 61). Рађене по сличном калупу са карактеристичним ресицама између кашичице и дршке и нешто маштовитијом спатулом, оне у општем изгледу личе на претходни рад, како по изради тако и по декоративном орнаменту, који се по свом шематизму такође ослања на старију домаћу традицију.

Још два ужичка, позната мајстора, раде крајем века. То су Андреја Перић и Сретен Петровић, иза којих је остало неколико, не много допадљивих кашичица и једна корпица за кашичице. Кашичице мајстора Сретена Петровића (кат. бр. 67) рађене су по истом класицистичком калупу, али су прилично рустичног изгледа. Интересантно је да је највећим делом, у свим крајевима, сачуван велики број кашичица, које углавном, као што је и овде случај, имају монограме својих наручилаца. С обзиром на то да је сачуван и већи број корпица за кашичице, као и ова ужичког мајстора Андреје Перића из 1894. године (кат. бр. 97), на којој се назиру извесни покушаји стилског тражења око неорококоа, али која у својој основној концепцији ипак оставља утисак традиционалног кујунџијског рада, могло би се закључити да је овакав комплет – који чине корпица са кашичицама – наручиван вероватно за крсну славу. То би за једну грађанску кућу био најмањи посед сребрнине а крсна слава најприкладнија прилика да се изнесе из витрине на сто.

Крајем века, 1896. године, у Шапцу ради кујунџија Паунковић који по поруџбини израђује кашичице западњачког типа са одомаћеном употребом филиграна као декоративног елемента (кат. бр. 63). Сличне кашичице, такође, по поруџбини, радио је и анонимни кујунџија из Ниша (кат. бр. 66) а својевремено и мајстор Стоић (кат. бр. 59).

Ако у првој половини века мајстори или њихова дела углавном остају анонимни, у другој половини појављују се мајстори чија се дела чешће идентификују и чији се радови могу пратити у дужем временском периоду. Поред споменутих мајстора, за Београд се од средине века везу-

13 Србске новине, год. XVIII, бр. 36, Београд, 1841.

14 Н. Благојевић, *Занати и занатски производи у Ужичком крају у XIX веку, каталог изложбе*, Т. Ужице, 1972, 14–15.

ју мајстори Стоић и Јован Николић који су вероватно обучавани у Аустрији. Ово се закључује по њиховој зналачкој употреби стилских елемената класицизма, односно бидермајера, по начину потписивања радова у немачкој транскрипцији као и по жигосању предмета. Обојица су за жиг користили облик српског грба у комбинацији са цифром 13 за одређивање финоће сребра чему је очевидни узор бечки месни жиг за сребро пре 1866. године. Временом се облици њихових жигова нешто мењају, а потписи им постају ћирилични.

Поред већег броја предмета за цркву која су ова два мајстора израдила, иза њих није остало много регистрованих предмета. Најбројнији су делови из прибора за јело, и то углавном кашичице. Тако се у Музеју примењене уметности чува сет од шест кашичица (кат. бр. 59) које је радио мајстор Стоић око 1850. године, као и кутлача – рад мајстора Николића из друге половине XIX века (кат. бр. 85). Музеј града Београда чува, такође, један сет од шест кашичица, рад мајстора Стоића по наруџбини Томаније Обреновић, чији су иницијали Т.Е.О. угравирани на спатули. Сви ови предмети, као и сродни предмети из приватних колекција (кат. бр. 69, 70) рађени су по веома сличним калупима, са типичним ресицама на врху дршке и са профилисаном спатулом, што је било карактеристично за прибор за јело рађен у стилу бидермајера, односно у средњоевропској варијанти класицизма, негованој у Бечу где су ови мајстори највероватније боравили.

Посуда за шећер (кат. бр. 50), рад мајстора Николића, уверава нас да је то био веома квалификован мајстор, који не само да је квалитетно израђивао своје производе, већ је имао и однеговано око и руку о чему сведоче облик и пропорције ове посуде. Изузетно елегантног профила и складних односа делова посуде, овај комад представља, можда, најлепши до сада познати рад овог мајстора, израђен у потпуно западњачком уметничком духу. Иако је у време настанка ове посуде око половине века већ увелико продро неорококо у европска стилска струјања, она је конципирана у класицистичком маниру што никако не умањује њен уметнички значај и уопште мајсторство златара Николића, јер без обзира где да је радио ову посуду у Београду или на страни, она је ипак паралелна остварењима свог времена, нарочито предметима рађеним у стилу бидермајера.

Мајстор Николић је сигурно био познат широј београдској клијентели јер је већ 1851. године објавио свој први оглас у српским новинама. Следећи оглас појавио се 1855. године, огласом из 58' обавештава о новом дућану.¹⁵ Да је био на гласу говори и поруџбина кнеза Милана за кога је урадио један путир, кашичицу и дискос. Сачувани послужавник златара Стоића (кат. бр. 1) сведочи о мајстору који је одлично савладао свој занат али сем изузетно коректним радом, овај комад не одушевљава ни приближно колико Николићева посуда. Очигледно је да није успео у својој намери да овом комаду удахне извесну љупкост у форми и грациозност помоћу гравираниог вегетабилног орнамента.

15 Србске новине, год. XVIII, бр. 90 – 105, Београд, 1851.
год. XXII, бр. 35, Београд, 1855.
год. XXV, бр. 36, Београд, 1858.

Међу мајсторима који су учили на страни и тако умногоме допринели продору западних стилских елемената у српску уметничку средину нарочито се истиче Анастас Јовановић, који се од 1838. до 1846. године школовао у Бечу, где се потом задржао све до 1858. године.

У Музеју примењене уметности у Београду као и у Галерији Матице српске у Новом Саду, остало је сачувано више десетина цртежа у оловци који овог уметника представљају као изванредног дизајнера предмета стоног прибора. Међу овим цртежима најбројније су групе чајника, бокалчића, самовара, свећњака, прибора за зачине, као и послужавници, посуде за шећер, корпице, сталак за печени хлеб, сталак за прибор са чашицама за јаја, чаша и средишњи стони украс.

Иако су сви ови предмети без назнаке материјала од кога би били евентуално израђени, као и чињенице да се данас још увек не зна да ли је неки од ових цртежа и реализован, очигледно је да су конципирани за сребро. Доказ за то су поређења са бројним постојећим предметима, са којима се могу повући паралеле као и са појединим предметима из музејске колекције, као што су на пример бомбонијера (кат. бр. 101), корпица (кат. бр. 98), или носач прибора за зачине (кат. бр. 38). Ови предмети, бечке провенијенције, такође, могу послужити и као доказ о томе да су цртежи рађени на страни тј. у време његовог боравка у Бечу, имајући у виду њихову стилску подударност, с обзиром на то да цртежи нису датовани.¹⁶

У Бечу су у време боравка Анастаса Јовановића уметнички занати били на веома високом нивоу, посебно обрада сребра. Период његовог боравка од 1838. до 1858. године пада у време када се стилови који се примењују распростиру у распону од већ касног класицизма, односно бидермајера у Бечу, преко мешавине класицистичких облика и наступајуће неорококо декорације која ће постати доминантан стил већ од 30-их па до 60-их година XIX века, када се постепено уносе комбинације најразноврснијих стилских елемената који доводе до историјско-стилског еkleктицизма доминантног у последњој четвртини XIX века.

Анастас Јовановић веома добро прати све стилске преображаје, тако да на његовим пројектима срећемо исти стилски распон као и на предметима бечке производње, дакле чајнике, бокалчиће, сталке за зачине – бидермајер стила, веома допадљиве и декоративне чајнике, бокалчиће и посуде за шећер, као и послужавник – неорококо стила, али и елементе псеудоренесансе на канделабру. Према овим цртежима је јасно до које мере је – као ретко ко од његових савременика до тада, тј. до 60-тих година XIX века – усвојио различите стилске концепције. Истовремено, сви ти цртежи предмета по својим естетским квалификацијама иду укорак са произведеним предметима његовог времена.

Утицај А. Јовановића на београдску средину осетиће се већ од времена његовог боравка у Бечу, када је набављао за Србију разне предмете према поруцима које су стизале до њега.¹⁷

16 В. Хан, *Значај Анастаса Јовановића за развој српске примењене уметности XIX века*, Зборник МПУ, Београд, 1968, 52.

17 Илија Гарашанин у једном писму моли А. Јовановића да у Бечу купи или наручи један путир од позлаћеног сребра за цркву у Гроцкој; Књегиња Персида наручује у Бечу репрезентативни ковчег од сребра за тело Стефана Првоуценог на чијој декорацији учествује А. Јовановић; В. Хан, *н.д.*, 44, 48.

По повратку у Београд постављен је за управника двора. У то време, око 1859. године, опремана је зграда новоподигнутог Михаиловог двора. Са образовањем и репутацијом коју је стекао, вероватно да је А. Јовановић био консултован при уређењу ентеријера уметничко-занатским предметима. Време у коме се двор опремао, и афинитет који је А. Јовановић у својим цртежима показао према неорококо стилу, тада већ доминирајућем у Европи, највероватније је да су инаугурисали на велика врата овај стил, који ће постати водећи не само у дворским и владајућим круговима, већ и у богатим грађанским срединама. Својевремено је изнета претпоставка да је у вези са опремањем двора, од Анастаса наручен и репрезентативни дворски сервис за чај. Сачувани цртеж једног чајника са историјском темом из II устанка „Бој на Чачку”, са две коњичке фигуре – од којих централна представља кнеза Милоша окруженог групом ратника – могао би бити евентуални доказ о оваквој наруџбини. Било би то први пут да домаћи уметник представи херојску националну тему на предмету за свакодневну употребу.¹⁸

На стилски развој предмета уметничког занатства, поред улоге домаћих мајстора који се до средине века још саплићу о традицију, застарелу технику, оријенталне утицаје и сл., што неки, немоћни пред налетом нових струјања, нису превазишли ни до краја века, поготово у изради предмета традиционалне употребе као што су зарфови, чибуци, кутије за дуван и сл., – утичу и мајстори из Војводине, па и са запада, који у српске крајеве доносе своје израђевине са већ изграђеним новим стилским схватањима западно-европске уметности. Главни, међутим, дифузор свеколиког европског естетизма биће увоз, који ће се реализовати било преко дворских поруџбина било кроз серијски импорт. Домаћи купац, економски оснажен, радо ће прихватити понуду западног тржишта па ће се и београдска царинарница – ђумрукана наћи „затрпана” увозним предметима уметничког занатства, међу њима и сребрнине, који су заплуснули Србију већ од првих дана њеног ослобођења. Резултат овог увоза биће унакрсна веза између клијената и мајстора. Адаптирајући се веома брзо европском укусу клијентела ће захтевати од мајстора да се и они приклоне новим облицима, другачијој декорацији и савременим техникама, како би брже и јефтиније долазила до жељених производа. Тамо где то није било могуће посезало се за увозом. Тако ћемо, пратећи стилску осцилацију предмета кроз цео XIX век, имати прилике да видимо извесне мајсторе који ће временом еволуирати, док ће други и крајем века још увек радити у традиционалном маниру. Истовремено ће се у нашој средини стећи велики број предмета европске производње који ће сведочити о економској моћи, укусу и потребама домаће клијентеле.

Још у време устаничке Србије, Карађорђе је донео нешто сребрнине из Русије. То су сервис за чај, ибрик за кафу, бокалчић, свећњак, посуднице за сладолед са одговарајућим кашичицама, као и прибор за јело, данас некомплетан (кат. бр. 86) који је руске производње и изведен у класицистичком стилу.

Прве велике промене на двору кнеза Милоша, када ће се јавити потреба за предметима из увоза, десиле су се током 1824. године, поводом Петријине удаје. Поред осталих обилних набавки, 24. марта 1824. године кнез је писао Науму Ичку у Земун, да му у Бечу купи сребрну чашу и

18. Исти, *н.д.*, 52, 53.

сајтлик. Кнез изричито заповеда какви да буду ови предмети: „На чаши и сајтлику да буду са стране ова украшенија: с једне стране сербски грб, с друге један војвода са самур-калпаком, с треће господар на коњу, под ногама коњским војни знаци као: копља, барјаци, топови, на глави господаревој ритерски (халм) калпак, с десне и с леве стране по један ангел, једном руком држећи јему венац лорберов, а другом трубе.“¹⁹ За исту прилику, младожења Тодор Хаџи Бајић набавља целокупну тоалету, такође, у Бечу укључујући и црни лаковани штап са сребрном дршком.²⁰ У списку многобројних поклона који су даривани Петрији на дан венчања, наилазимо и на позлаћену чашу (за суво воће), поклон Петра Призренца.²¹

После значајних набавки у време Петријине удаје, кнез је наставио са поруџбинама на страни. Иностранци путописци који стижу у Крагујевац остављају записе о томе. Поред низа промена које су наступиле, сазнајемо и да су гости ручали у трпезарији као и да је сто био постављен с лепим посуђем. Јело се сребрним прибором из Беча, који је обележен кнежевим монограмом а било је и чаша са кнежевим грбом.²² Можда би било интересантно на овом месту поменути јеловник који је тога дана био за ручак: за почетак, врућа проја, пшенични хлеб и сир, а затим је свако добијао тањир пиринчане супе. Остала јела стављана су редом на сто и свако се сам послуживао; следили су говедина, кувано виме, јагњеће и пилеће печење, алва. Затим је доношена пржена риба из Мораве, кисело биволско млеко са прженим земичкама и на крају торта. Пило се бело смедеревско и црно вино. Ручак је трајао око један сат. После ручка доносила се вода за прање руку, иза чега се пила још по једна чаша вина, а затим кафа.²³

Од 1830. до 1839. и даље до шездесетих година века, све су чешће и разноврсније наруџбине са двора и од стране богатих кућа. Углавном су упућиване у Беч, што не изненађује, с обзиром на то да је ниво бечких производа тога времена био у врху европског квалитета. Роба је, међутим, стизала и из Немачке, Трста, Мађарске, као и из Русије, а крајем века и из Француске. Из књига београдске царине сазнаје се о разноврсности предмета из увоза, где се налазе и подаци о набављеним посудама од сребра, о прибору за јело од сребра, итд.²⁴

Данас се у Историјском музеју Србије у Београду чува неколико чаша од сребра, различитог облика и порекла (Беч, Русија), као и по једна посребрена тацна, занимљива посуда за свеће, такође из Беча које су припадале кнезу Милошу Обреновићу. Неки од ових предмета били су за његову личну употребу, док су други, као на пример четири исте посребрене чаше са позла-

19 П.Д. Димитријевић-Стошић, *н.д.*, 31.

20 *Исти, н.д.*, 64.

21 *Исти, н.д.*, 78.

22 О.Д. пл. Пирх, *Путовање по Србији у години 1829*, Београд, Просвета, 1983, 78.

23 *Исти, н.д.*, 79.

24 *Документа о увозу* – Архив Србије: МФ – Београдски ђумрук, књиге протокола и тефтера од 1834 – 1862. год. инв. бр. 1–211.

том, зарубљеног конусног облика са рељефним фризом од ружица и лишћа, служили као предмети за поклон. Из 1884. године остао је забележен податак да је за Народни музеј у Београду добијена на дар једна сребрна позлаћена чаша са монограмом кнеза Милоша.²⁵ Да су већ у време прве владе, Милош и Михаило набавили доста предмета уметничке обраде сребра, говори податак из 1853. године, где се у писму упућеном Антонију Радивојевићу у Београд тражи да, на молбу кнеза Михаила, пошаље у Беч све кнежеве ствари.²⁶

У Народном музеју у Крагујевцу остао је сачуван прибор за јело за дванаест особа, на жалост некомплетан, који је припадао Јеврему Обреновићу, најпросвећенијем од све браће, који је много брже од свог старијег брата кнеза Милоша прихватио тековине западне цивилизације. Прибор је, такође, увоз из „Бесарије“, односно из познате је радионице Берндорф која је била велики произвођач стоног прибора, а израђен је од посребрене алпаке. На дршкама су угравирани монограми власника што указује да је реч о поруџбини. У овом музеју се, такође, налази сребрни трокраки свећњак бечке израде, као и један леп комплет виљушке и ножа са подметачима, из 1840. године (увоз из Пеште), са монограмом власника ПТ – Петра Туцаковића. Њему је припадала и једна сребрна кашика, руски рад из 1830. године.

Да се увоз наставио и у потоњим временима сведочи опремање кнез Михаиловог „Малог дворца“, за који је набављено много раскошних предмета из увоза. Међу осталим подацима²⁷ о луксузним предметима из увоза у „Малом дворцу“ може да потврди и следеће: поводом градње „Прве варошке болнице“ организован је бал са лутријом, за коју кнегиња Јулија 1865. године прилаже низ луксузних предмета, као што су свећњак од позлаћене бронзе са малахитима, послужавник са цизелираним украсом и емајлом, као и кутије од корњачине кости или сафијанске коже, украшене малахитима и позлаћеном бронзом.²⁸ Да је дворска трпезарија била опремљена богатим сребрним посуђем и, свакако, сребрним прибором за јело сведочи податак из једног писма Босе Лешјанин, дворске даме кнегиње Јулије, у коме саопштава да су се узваницима, после каквог свечаног ручка у двору, доносиле сребрне посуде са млаком водом да у њима евентуално оперу прсте.²⁹

Када се краљ Милан, 1900. године, преселио у Беч, за њим су стигле и његове ствари из Београда. Из описа његових нових одаја сазнаје се да је у кабинету за рад „на једном стубу била статуета Србије, од масивног сребра, поклон општине београдске о пунолетству Краљеву 10. авг. 1872. године. На другом столу кадифом укусно повезан и сребром окован албум са фотографи-

25 Тек се у Михаилово време уводи ордење као знак признања, 1865. године – М. Пилетић, *Одликовања југословенских народа XIX и прве половине XX века (до 1941) из збирке Војног музеја у Београду*, Београд, Војни музеј, 1987, 21.

26 Б. Перуничкић, *Српско учено друштво 1863–1893 и Српска академија наука 1886–1893*, Београд, САНУ, 1973, 584.

27 Р.Л. Веселиновић, *Грађа за историју Београда од 1806–1867. године*, књ. 1, Београд, Музеј града Београда, 1965, 221–222.

28 В. Хан, *Примењена уметност у Београду од Хатишерифа до предаје градова (1830–1867)*, Београд, САНУ, 1969, 664.

29 Исти, *н.д.*, 665.

јама свих официра српске војске, опет поклон официрског кора о пунолетству Краљевом.”³⁰ Даље се говори о трпезарији „доста малој за масивни прибор” што очигледно указује на раскошну сребрнину која је ту могла бити изложена. Међу овом сребрнином сасвим се сигурно налазила и жардинијера која је око 1880. године рађена у Клинкошевој радионици у Бечу по нарудбини краља Милана (кат. бр. 115). Поменућемо овде један занимљив предмет за који немамо податак о материјалу од кога је изведен. Из описа, међутим, који следи, могао је бити производ златарске радионице или њој сличне. Реч је о лустеру који је висио на средини краљеве спаваће собе а био је у облику „белог орла са црвеним штитом, крстом и оцилима на прсима. Орао је имао два лица, а међу њих уметнуте електричне сијалице, које су му, упаљене, давале необичан блесак и лепоту. Тај орао, рађен у Паризу по нарочитом цртежу краљевом, толико се тамо допао да су после по њему многе аристократске куће поручивале такве лустере са својим грбовима.”³¹

Поред нарудбина из иностранства и разноврсног увоза, двор је примао и скупочене поклоне, било домаћих било иностраних дародаваца. Поред већ споменуте статуете Србије, до данас се сачувао један скупочен сервис за кафу (кат. бр. 19) који је по породичном предању наследника фамилије Блазнавац краљ Милан добио приликом проглашења за краља 22. фебруара 1882. године од турског султана Абдул Хамида II. Сервис је наручен код бечке радионице Клинкош а састоји се од послужавника, ибрика за кафу, бокалчића, посуде за шећер и шест зарфова са порцеланским филцанима. Ибрик за кафу је типично оријенталног стила, са дугачким извијеним сиском, бокастог суда и уског високог врата, са засвођеним поклопцем. Бокалчић је истог типа, без поклопца, са широким левком у облику пачијег кљуна. Посуда за шећер је дубока, округла чинијица. Шест зарфова носе шест порцеланских филцана јапанског порекла. Сервис је од позлаћеног сребра са урезаним биљним орнаментом.

Интересантан је још један поклон уручен својевремено краљу Милану, намењен кнезу Александру. Реч је о спомен вази, данас у Историјском музеју Србије у Београду, коју је предао Стевча Михаиловић председник министарског савета, поводом рођења престолонаследника 1876. године. Ваза је позлаћена, али је, на жалост, оштећена. Због недостајуће стопе, где се најчешће жигоше, тешко је одредити њено порекло а нема никаквих других ознака провенијенције. По својим стилским карактеристикама, међутим, она следи токове оновремене западне уметности.³²

Краљ Александар Обреновић следио је своје претходнике, па је и он имао репрезентативни прибор за јело, такође наручен кол познатог аустријског произвођача Берндорфа. По сачуваним деловима прибора, чини се да је био развијеног типа, односно да је садржавао прибор за разноврсне специјализоване намене. Прибор је од сребра, са Александровим монограмом са круном (кат. бр. 89).

30 М. Јовановић Стојимировић, *Силуете старог Београда 1*, Београд, Просвета, 1971, 11.

31 К.Н. Христић, *Записи старог Београђанина*, Београд, Просвета, 1983, 115.

32 Испод грба Србије у ловоровом венцу и година 1389–1815. угравирани следећи текст: „Кнезу наследнику престолоа српског Александру М. Обреновићу у спомен дана рођења 2. августа 1876 у Београду подноси Стевча Михаиловић председник министарског савета.”

Већ од друге половине века, богати грађански слој, живи по, скоро свим, европским стандардима, нарочито кад је у питању унутрашње уређење домова. О томе се стиче леп увид разгледањем бројних портрета и других ликовних прилога тога времена. Имајући у виду и обиман увоз уметничко-занатских предмета који је, како смо видели, био изражен током целог века, то и не изненађује. Тако из тестаментa Лазара Арсенијевића Баталака из 1864. године бившег члана Државног савета у пензији, сазнајемо о појединим предметима који су се стицали у грађанским кућама. У тексту се наводи да „кутију са сребром остављам Милици зато што су и њене сестре од мене при удаји такво сребро добиле; моме унуку Арсенију остављам моје старо сребро што сам га у Русији купио и отуд у Србију донео и с којим се сребром асталским обично служим“; затим се још наводи златна бурмутица искићена дијамантима, два ћилибара за чибук, итд.³³

Исто тако се и у Коларчевом тестаменту, који је писан 1877. године, наводи и сребрни прибор за јело за дванаест особа.³⁴

И данас се у многим кућама чувају различити предмети предака из XIX века. Код наследника Јеврема Грујића, међу осталим покућством чува се једна његова енглеска шоља (кат. бр. 26). У знаним и незнаним домовима још се чувају најразноврснији предмети сребрине као што су бомбонијере, послужавници, веће и мање посуде, тоалетни прибор и сл. У такве предмете спадају и сачувани комади који се данас налазе у домаћим музејским колекцијама.

Музеј примењене уметности у Београду прикупио је око 260 предмета уметничке обраде сребра XIX века, као и неколико комада посребрених предмета и добио занимљиву слику свеколиких више или мање луксузних предмета XIX века коришћених у Србији.

Већина најразличитијих предмета, као што су послужавници, чајници, разни бокалчићи, носачи прибора за зачине, посуде за шећер, корпице, бомбонијере, тацне, свећњаци, кутије итд., носе стилска обележја неорококоа. За њима следе предмети који се могу сврстати у групу предмета класицистичке концепције односно често у стилу бидермајера, нарочито када је у питању прибор за јело који је у тој групи и најзаступљенији. Наравно, ту су и предмети са обележјима мешавина оба стила. Од предмета традиционалне, домаће радиности издвајају се они оријенталног типа, као зарфови, ибрици, муштikle, кутије од филигранске жице, тацнице и кашичице за падњачке форме, али са упливом домаће традиције у декоративним елементима.

Није случајно што преовлађују предмети неорококо-стила, који се пре свега, временски подударно са тренутком велике потражње за луксузном робом од стране домаће клијентеле, како дворске тако и грађанске. Док се на Западу градио стил, у Србији се градила држава. Истовремено су мајстори који су долазили са стране, као и домаћи који су изучавали занате на страни, доносили, односно израђивали предмете истог стилског обележја, с обзиром на то да је овај стил био доминантан све до неких 60-их, па чак и 70-их година прошлог века у Европи, нарочито нама у најближој земљи стилског утицаја – Аустро-Угарској. Већина прикупљених предмета, осим

33 Б. Перуничкић, *н.л.*, 576.

34 М. Јовановић Стојимировић, *н.л.*, 70.

појединих комада, представља више или мање квалитетан серијски импорт различитог порекла. Међутим, и у овако шароликој заоставштини нашао се заступљен довољно велики број предмета да покаже сву разноликост која је владала на тржишту XIX века и у вези са обликом предмета, у вези са стилем, квалитетом материјала и, наравно, израдом. Иако је реч о серијском импорту међу произвођачима предмета, заступљене су и најпознатије светске радионице као што су: Клинокш, Арт Круп Берндорф, Фридман, В.М.Ф., Фаберже и Кристофл.

Српско друштво XIX века није успело да за собом остави сличне велике радионице какве су постојале у Европи тога времена. Не само што је још увек било оптерећено, тако рећи, егзистенцијалним питањем опстанка и честом ратном опасношћу, него није постојала ни широка нити довољно чврста економска база, ни у инвестиционом а још мање у потрошачком капиталу да би били могући издаци за крајње луксузна добра.

Српска средина је ипак успела да традиционални кујунцилук с почетка века уздигнуте на ниво уметничког заната и да оспособи мајсторе који су у стању да изведу „модерну” израђевину. Што је још важније, грађански слој је успео да помери пропусну духовну границу и тако промо-више у домаћој средини све владајуће европске уметничке стилове тога доба, чији су сведоци сачувани предмети.

Ivanka Zorić

SILVERWARE
in 19th century Serbia

Silverware in 19th century Serbia

Although in completely different historical and cultural conditions than those prevailing in West Europe, 19th century Serbia gradually regained its historical consciousness. Taking advantage of the new balance of forces on the continent, the unknown small province first became a free principality and, in 1882, a kingdom again. It is surprising what great strides Serbia made in the short span of 50 years – from a Turkish backwater to a milieu able to compete with all European spiritual developments.

Compared with the preceding century, the opening and first half of the 19th brought no substantial changes in the fine crafts. The very name of the one we are concerned with – metalwork – speaks of its nature and of those, mainly Turks, who practiced it. Following the national liberation and ethnic change in town populations, more and more Serbs began to practice the trade. Though Serbian craftsmen had great teachers in their medieval predecessors who created precious gold and silver vessels for the Serbian court, nobility and Church, their skill diminished over the centuries of Turkish rule. At the beginning of the 19th century they practiced the oriental style of metalwork, with only a few details in form and technique reminiscent of the old traditions. And these could be found primarily on ritual vessels made for the revived Orthodox Church.

Soon after the I Serbian Insurrection, the names of Serbian goldsmiths came to the fore as, for example, Jovan and Sima Nedeljković of Zemun who practiced their trade in Belgrade around 1807. At the same time craftsmen from Serbia began moving to Zemun, among them silversmith Đorđe Milićević of Jagodina.¹ The new freedom attracted artisans from other parts too. In 1820. Josif Dokić and Antonije Dokić of Priština, received permits to sell their silverware in the Belgrade and Valjevo districts.² Permits were issued in that same year to Toma Đokin, Jozo Mitin, Joksim Lukić and Josif Kalić to sell their silverware in the Belgrade pashadom.³ In 1822 permits were granted to "artisans from Janjevo, the latins Petar Lajčetović and his son Ivan, Andrej Đurić and Marjan Golomešćić," allowing them "to open a shop in Jasika, Jagodina district, in which to work at their trade and sell their wares according to custom and upon agreeing a price."⁴

1 T.P. Vukanović, *Proizvodne snage Srbije u doba prvog ustanka 1804 – 1813*, Vranjski glasnik, vol. IV, Vranje 1968.

2 T.R. Đorđević, *Život i običaji narodni*, vol. 15, Beograd, Srpska kraljevska akademija, 1925, 5.

3 *Ibid*, *op. cit.*, 6.

4 *Ibid*, *op. cit.*, 9.

At this time craftsmen started moving around more within the free territory too, going from one settlement to another. Thus, in 1824, craftsman Petar received a permit allowing him to sell his goods in the villages of the Kragujevac pashadom.⁵ Master Dimitrije and his family moved from Kragujevac in 1823 to Smederevo where he worked for the local church.⁶ Dimitrije apparently was a successful and respected craftsman because he was "always well-dressed in broadcloth jacket and gold-embroided waistcoat ... and rode a spirited horse."⁷ Perhaps Master Dimitrije made the spoon dish (Cat. № 95) that is now housed in the Smederevo National Museum. It is a characteristic example of the silversmith's trade, of comparatively modern shape, and with the traditional application of filigree as ornament. Prince Miloš, who moved the Serbian capital to Kragujevac in 1818 and built his residence there in 1824, may have had to seek artisans from other parts when Dimitrije moved to Smederevo.

At the beginning of his reign Miloš invested great efforts, out of both personal and political reasons, not to change the customs and the modest way of living. Life at the court was extremely simple, its strong traditional organization maintained, in good part under oriental influence. Though it was an underdeveloped town, Kragujevac at first managed to meet the requirements of a capital city. But development and circumstances imposed new requirements and, in time, the town was no longer able to fulfill the Prince's growing needs. Invitations were sent out to craftsmen of all kinds, especially silversmiths. In late 1823, the Prince sent a letter to his brother Jevrem in Šabac asking Jevrem to send artisan Đorđe to Kragujevac "to make some things" for him.⁸

Somewhat later craftsmen from the Vojvodina started moving to Smederevo. Dimitrije Živanović, for example, arrived in 1836 from Sombor. In the period from 1846 to 1864 another three artisans came from Kruševo and worked for the local church. They were Konstantin and Đorđe Dimi and Mihailo Popović. In the second half of the century Đorđe Popović set up shop in Smederevo.⁹

5 Ibid, *op. cit.*, 21.

6 Ibid, *op. cit.*, 18.

7 L. Pavlović, *Smederevo u XIX veku*, Smederevo, Narodni muzej in Smederevo, 1969, 74.

8 Ibid, *op. cit.*, 75.

9 T. Đorđević, *op. cit.*, 30, 35, 37.

In Belgrade, records for 1825 show that the silversmiths' guild consisted of nine artisans. In 1827 there were seven while one was not a member of the guild.¹⁰ In 1824 when Petrija, the daughter of Prince Miloš was married, Belgrade had a Silversmiths Street in the Varoš Kapija quarter with a number of small, Turkish-style shops.¹¹ All the silversmiths and their families were invited to the wedding which speaks off their high social status and wealth. The potrait of artisan Laza Petrović by Arsenije Petrović, who painted a series of potraits of prominent Belgraders between 1854 and 1856, also testifies to the esteem in which these craftsmen were held in the city. Master Laza is potrayed in the formal dress of Serbian city dwellers, decorated with silver buttons and buckles. In his hand he holds long-stemmed silver-banded pipe and his fingers are adorned with big rings. In view of his trade, it may be assumed that he made these objects himself.¹²

One of the rare attributed works dating from the first half of the 19th century is a salver by Rista Jovanović on which he engraved his name and the year 1841. It is interesting to note that this salver (Cat. № 105) in form and a few naturalistic elements in the treatment of the floral ornament is quite similar to the style and spirit that was at the time coming in from the West. However, it lacks finesse in execution and consequently imparts a more rustic impression which links it to the older local tradition.

At this same time Master Georgije Vuković advertized his goods in the local newspapers.¹³

There were four silversmiths in Užice in the first half of the century (1836). By the middle of the century, their number had risen to 20, to decline to six in 1865 and four in 1866.¹⁴ A salver dating from 1868 made by a domestic craftsman (Cat. № 107) has been preserved. It is skillfully executed, well proportioned and decorated with embossed floral ornaments. Its whole appearance leaves the impression of the traditional local silverwork. A teaspoon dating from around 1870 made by unknown craftsman (Cat. № 73) is now in the local museum in Užice. It can in no way be attributed to the preceding artisan because it is similar in shape to teaspoons made in the spirit of classicism, that is the biedermeier style. The workmanship is rudimentary and the modest floral ornament akin to a rough drawing. Four teaspoons dating from 1886, most probably part of a set, made by Rista Petrović have been preserved (Cat. № 61). Made in a similar mold, with the characteristic flares between the bowl and the handle and a more imaginative finial, they are in ap-

10 N. Vučo, *Beogradski csnafi u XIX veku*, Godišnjak grada Beograda, vol. III, Beograd, 1956. 135.

11 P. D. Dimitrijević-Stošić, *Udaja Petrije*, vol. 1, Beograd, s. a, 61.

12 A poem dedicated to silversmith Laza is written on the painting. It reads:

Куюнџија Лазо, такогџи заната,
Сакуј мени Лазо од злата јунака
Болъ злато Лазо и поиздерату
Него сребро Лазо изнова ковати.

13 *Srbske novine*, XVIII, 36, Beograd 1841.

14 N. Blagojević, *Zanati i zanatski proizvodi u Užičkom kraju u XIX veku*, T. Užice, Exhibition catalogue, 1972, 14–15.

pearance similar to the preceding work in both execution and in ornament whose pattern is also based on the older domestic tradition.

Another two well-known craftsmen were active in Užice toward the end of the century. They were Andreja Perić and Sreten Petrović who left several, not very attractive, teaspoons and a spoon dish. The spoons by Sreten Petrović (Cat. N° 67) are made in the same basic classicist style but are rather rustic in appearance. It is interesting to note that a large number of teaspoons from all parts of Serbia have been preserved and, as is the case here, most of them bear the monograms of those who commissioned them. Quite a number of small dishes have also been preserved, amongst them one made by Andrija Perić of Užice in 1894 (Cat. N° 97). Though it shows that its maker sought a style close to neo-rococo, its basic concept nevertheless leaves an impression of traditional work. This may indicate that sets of teaspoons complete with dishes were ordered for families' patron saint days. They would constitute a minimum of silverware owned by urban households, and the most opportune occasion to bring them out of the cabinets would be the patron saint's day.

Silversmith Paunković was active in Šabac toward the end of the century (1896). He made to order western-style teaspoons with the now familiar use of filigree as a decorative element (Cat. N° 63). Similar teaspoons, also made to order, were executed by an anonymous craftsman in Niš (Cat. N° 66) and, at his time, Master Stoić (Cat. N° 59).

In the first half of the century silversmiths and their products mainly remained anonymous. But, in the second half, individual craftsmen appeared who could be identified and their work followed over a longer period. Besides those already mentioned, Masters Stoić and Jovan Nikolić can be linked with Belgrade as of the mid-century. Their skillful use of classicist i.e. biedermeier elements, signatures in the German transcription and the marks on the objects they made indicate that they probably trained in Austria. Both of them used as their mark the Serbian coat of arms combined with the number 13, defining the fineness of the silver. They obviously modelled their marks on the hallmarks used in Vienna before 1866. In time, they made slight changes in their marks and signed their work in the Cyrillic script.

In addition to a large number of objects made for the Church, these two craftsmen left only a small amount of classified work. The most numerous are pieces of cutlery, mainly teaspoons. A set of six teaspoons made by Stoić around 1850 (Cat. N° 59) is housed in the Museum of Applied Art, along with a ladle by Master Nikolić dating from the second half of the century (Cat. N° 85). The Belgrade City Museum also has a set of six teaspoons made by Stoić. The set was commissioned by Tomanija Obrenović and bears her initials, T.E.O. All these objects, and others like them in private collections (Cat. N° 69, 70) are made in very similar molds with the typical flares at the base of the handle and profiled finials. This is characteristic of cutlery in the biedermeier style,

that is the Middle European variant of classicism fostered in Vienna where these masters must have lived for a time.

The sugar bowl by Master Nikolić (Cat. № 50) testifies to his skill. His workmanship is of the highest standard and the object shows that Nikolić had a good eye and a hand for proportion and form. With its exceptionally graceful profile and proportions and completely western artistic style, the bowl may be the best of Nikolić's known works. Though neo-rococo was very much in the vogue in Europe at the mid-century when this piece was made, the bowl is conceived in the manner of classicism which in no way detracts from its artistic importance or the skill of master goldsmith Nikolić. Regardless of where he made the item, Belgrade or somewhere abroad, it is fully up to the standards of its time, especially where items in the biedermeier style are concerned.

Master Nikolić must have had a large clientele in Belgrade. His first advertisement appeared in the Serbian newspapers in 1851. The next was in 1855 and, in 1858, he informed the public of the opening of his new shop.¹⁵ Orders by King Milan for whom he made a chalice, teaspoons and a paten speak of his high repute.

A preserved tray made by goldsmith Stoić (Cat. № 1) shows that this craftsman was a master of his trade. But, apart from the exceptionally correct workmanship, the piece does not have the allure of Nikolić's bowl. Stoić did not succeed in imbuing his work with charm in form and grace in the engraved floral ornament.

Anastas Jovanović was the most prominent artist who trained abroad and gave a major contribution to the spread of western styles in Serbia. Jovanović was schooled in Vienna from 1838 to 1846 and stayed on in the Austrian capital until 1858.

Several dozens of his pencil drawings are preserved in the Belgrade Museum of Applied Art and the Matica Srpska Gallery in Novi Sad. They show that Jovanović was an exceptional designer of tableware. The drawings are most often of teapots, jugs, samovars, candlesticks, cruet frames, as well as trays, sugar bowls, baskets, toast racks, egg cruets, glasses and centerpieces.

There is no indication in which material these objects were to be fashioned (it is not yet known if any of them were actually made), but it may be assumed that they were designed for silver. Proof may be obtained by comparison with numerous existing objects with which parallels can be drawn, as well as certain pieces in museum collections such as the candy dish (Cat. № 101),

15 Srbske novine, Year XVIII, 90 – 105, Beograd, 1851,
Year XXII, 35, 1855,
Year XXV, 36, 1858.

spoon dish (Cat. № 98) or cruet frame (Cat. № 38). These objects, made in the style which predominated in Vienna, can also serve as proof that the drawings, which are not dated, were made while Jovanović was living in the Austrian capital.¹⁶

The artistic crafts, especially silverwork, were highly developed in Vienna during Jovanović's sojourn there from 1838 to 1858. The styles applied ranged from late classicism, that is biedermeier in Vienna, over a combination of classicist forms and the ascending neo-rococo which would become the dominant style from the thirties to the sixties, when blends of the most diverse styles were introduced and gave birth to the eclecticism which predominated in the last quarter of the century.

All these transformations were successfully reflected in Anastas Jovanović's work. His designs are in the same range of styles as objects made in Vienna: teapots, jugs, cruet frames in the biedermeier fashion, very attractive and decorative teapots, jugs, sugar bowls and a tray in the neo-rococo manner, to elements of pseudo-Renaissance on the candelabrum. The drawings show that he was one of the rare artists of his time (up to the 1860s) who adopted such a variety of different styles. In addition, all the designs, in terms of esthetic quality, were up to the standards of objects manufactured at that time.

Jovanović's influence on the Belgrade society began to be felt while he was still in Vienna. During this period he acquired various objects in response to commissions from Serbia.¹⁷ On his return to Belgrade, he was appointed majordomo of the royal household. At the time, around 1859, the new palace built for Prince Mihailo was being completed. In view of his training and repute, Jovanović was probably consulted about the interior decoration. The period, and the affinity Jovanović shows in his drawings for neo-rococo, already dominant in Europe, most probably led to the spread of this style, not only at court and in the highest circles but also in wealthy middle-class homes. Some art historians believe that Anastas Jovanović was commissioned to design a representative tea set for the court. A preserved drawing of a teapot with a historical theme as decoration – the Battle of Čačak during the II Serbian Uprising with two equestrian figures of which one depicts Prince Miloš and a group of his fighting men – may be proof that an actual order for it was placed. This was the first time that a domestic artist used a heroic national theme to decorate a utensil for everyday use.¹⁸

16 V. Han, *Značaj Anastasa Jovanovića za razvoj srpske primenjene umetnosti XIX veka*, Beograd, Zbornik MPU, 1968, 52.

17 In a letter, Ilija Garašanin asks Anastas Jovanović to buy or order a silver gilt chalice for the Grocka church. Princess Persida orders from Vienna a representative silver coffin for the remains of King Stefan Prvovenčani on whose decoration A. Jovanović took part. V. Han, *op. cit.*, 44, 48.

18 *Ibid.*, *op. cit.*, 52–53.

A great many domestic craftsmen were still tripping over tradition, obsolete techniques and oriental influences until the middle of the century, and quite frequently did not manage to find their way in the wave of new trends – particularly in the manufacture of traditional objects such as metal cupholders, pipes, tobacco cases and similar. Nevertheless, along with craftsmen from the Vojvodina and from the West who started bringing into Serbia goods made in the new stylistic perception of West European art, they exerted an influence on the development of domestic artistic crafts. However, the most important diffusor of European estheticism was import which was to become wide-spread owing to orders from both the court and serial importation.

The domestic customer, who had become economically stronger, eagerly accepted goods from the West. The Belgrade customs house was swamped with art and craft goods, including silverware of which great quantities began arriving in Serbia immediately after its liberation. The massive importation led to a new relationship between customers and artisans. Adapting very quickly to the West European taste, customers demanded that domestic craftsmen take up the new forms, different ornament and modern techniques so that they could quickly and cheaply acquire the products they desired. Where this was not possible, such goods were imported from abroad. Consequently, we see an oscillation in styles throughout the 19th century and the evolution of some craftsmen, while others would continue working in the same old manner until the end of the century. As a result of the massive importation, a great number of European-made products are to be found in Serbia, testifying to the economic power, tastes and needs of the domestic clientele.

As far back as the I Uprising, Karadorde brought from Russia several items including a tea set, coffee pot, jug, candlestick, ice-cream bowls with matching spoons, and a set of cutlery which is today incomplete (Cat. N° 86). They are of Russian make in the classicist style.

The first major changes at Prince Miloš's court took place in 1824 when his daughter Petrija was married. Besides other major purchases for the wedding, the Prince wrote to Naum Ičko of Zemun on March 24, 1824, asking Ičko to buy a silver cup and "sajtlik", a small brandy flacon, in Vienna. The Prince was very specific about what he wanted. "The cup and the sajtlik shall be decorated on one side with the Serbian coat of arms. On the other shall be a vojvoda in a visored helmet, and on the third a helmeted lord on horseback, with spears, standards and cannon ar-

ranged under the horse's hoofs. On the lord's left and right side shall be angels, holding in one hand laurel wreaths and trumpets in the other."¹⁹ The bridegroom bought his entire wedding outfit, including a black lacquered walking stick with a silver handle in Vienna. ²⁰ The long list of Petrija's wedding presents includes a silver gilt fruit bowl, a gift from Petar Prizrenac.²¹

After these important acquisitions at the time of Petrija's wedding, Prince Miloš continued ordering items abroad. Foreign writers who visited Kragujevac have left records from which we learn that guests were frequently invited for luncheon or dinner. The dining room table was laid with beautiful tableware. The cutlery was of silver manufactured in Vienna and engraved with the Prince's monogram.²² The extraordinary menu the Prince offered his guests on one occasion can serve to complete the picture. It consisted of hot corn cake, white bread and cheese as an entree, and rice soup. The main course was beef, boiled cow's udder, roast lamb and chicken, and halvah. These dishes were laid on the table and each guest served himself. This course was followed by fried fish caught in the Morava river, sour buffalo milk, toasted rolls, and cake for desert. White Smederevo wine and red wine was served. This particular luncheon lasted one hour. Water was then brought in for the guests to rinse their fingers after which they had another glass of wine and coffee.²³

From 1830 to 1839 and up to the sixties, the royal family and rich households purchased an increasing amount of various foreign-made products. The orders mostly went to Vienna since the goods manufactured there at the time were the best in Europe. But many objects were imported also from Germany, Trieste, Hungary, Russia and, toward the end of the century, from France. The wide variety of these imports can be learned from the Belgrade customs house records which contain lists of silver vesseles, cutlery and the like.²⁴

Several silver cups of different shapes and origins (Vienna, Russia), a silvered tray and an attractive candle box made in Vienna which belonged to Prince Miloš Obrenović are today housed in the Serbian Historical Museum in Belgrade. Some of these objects were for the Prince's personal use while others, like four identical conically-shaped silver gilt cups with embossed floral decoration, were intended as gifts. In 1884, the National Museum in Belgrade received as a gift a

19 P. D. Dimitrijević-Stošić, *op. cit.*, 31.

20 *Ibid.*, *op. cit.*, 64.

21 *Ibid.*, *op. cit.*, 78.

22 O. D. pl. Pirh, *Putovanje po Srbiji u godini 1829*, Beograd, Prosveta, 1983, 78.

23 *Ibid.*, *op. cit.*, 79.

24 *Dokumenta o uvozu* – Arhiv Srbije: MF – Beogradski dumruk, knjige protokola i tefera of 1834–1862. god. inv. br. 1–211.

silver gilt cup engraved with Prince Miloš's monogram.²⁶ A letter dating from 1853 shows that Miloš and Mihailo acquired a great amount of silverware from abroad. The letter, sent to Antonije Radivojević of Belgrade, conveys to him Prince Mihailo's request that all the Prince's silverware be sent to Vienna.²⁷

A cutlery set for 12 persons, unfortunately incomplete, is housed in Kragujevac Museum. The set belonged to Jevrem, the most enlightened of all the Obrenović brothers who was much quicker than his elder brother Prince Miloš to accept the products of Western civilization. The silverplated set was manufactured by Berndorf, a leading producer of tableware. The handles are engraved with the owner's monogram showing that the set was made to order. Other interesting items in the Kragujevac Museum are a three-branched silver candlestick made in Vienna and a beautiful knife and fork set complete with knife stand dating from 1840 and imported from Budapest. It too is engraved with the initials of its owner, Petar Tucaković, in the Cyrillic script. A silver spoon made in Russia in 1830 also belonged to Tucaković.

There is evidence that imports continued in later times. Many luxurious items were acquired for Prince Mihailo's Small Palace.²⁸ During the building of the First City Hospital a ball and lottery were organized in 1865 to which Princess Julia contributed a number of finely-crafted objects, including a gold-plated bronze candlestick inlaid with malachite, a chased silver tray inlaid with enamel, and tortoise-shell and saffian leather boxes decorated with malachite and bronze gilt.²⁹ A letter written by the Princess's lady in waiting Bosa Lesnjanin says that silver finger bowls would be brought in after luncheon or dinner for the guests to rinse their fingers.³⁰ It may therefore be safely assumed that the palace dining room was richly equipped with silverware.

When King Milan moved to Vienna in 1890, his effects followed him from Belgrade. Descriptions of his new rooms tell us that his study contained a heavy silver statuette on a pedestal representing Serbia, a gift from the city of Belgrade when Milan came of age in 1872. On the desk lay a picture album bound in velvet and silver with the photographs of the entire Serbian officers corps, another coming of age gift.³¹ The dining room is described a "rather small for the massive tableware". This is evidently an allusion to the wealth of silverware on display which must have included a jardiniere commissioned by King Milan around 1880 from the Klinkosch workshop in

26 Orders as a token of recognition were first introduced in 1865 during Prince Mihailo's reign. M. Piletić, *Odlikovanja jugoslovenskih naroda XIX i prve polovine XX veka (do 1941) iz zbirke Vojnog muzeja u Beogradu*, Beograd, Vojni muzej, 1987, 21.

27 B. Peruničić, *Srpsko učeno društvo 1863–1893 i Srpska akademija nauka 1886–1893*, Beograd, SANU, 1973, 584.

28 R.L. Veselinović, *Grada za istoriju Beograda od 1806–1867. godine*, knj. 1, Beograd, Muzej grada Beograda, 1965, 221–222.

29 V. Han, *Primenjena umetnost u Beogradu od Hatišerifa do predaje gradova (1830–1867)*, Beograd, SANU, 1969, 664.

30 *Ibid*, *op. cit.*, 665.

31 M. Jovanović, Stojimirović, *Siluje starog Beograda I*, Beograd, Prosveta, 1971, 11.

Vienna. It is also interesting to note here a chandelier which hung in the King's bedroom. There is no information about what materials it was made of, but the description which follows indicates that it was probably the work of a goldsmith or other metalworker. The chandelier was "in the shape of a white eagle with a red shield, a cross and tinderbox steels on its breast (the heraldic insignia on the Serbian coats of arms). Electric light bulbs were fitted in the hollow eagle's head which, when alight, imparted to the chandelier an unusual glow and beauty. The eagle was made in Paris to the King's own design. It became so popular that many aristocrats ordered similar chandeliers bearing their own crests".³¹

Beside individual orders from abroad and imports, the Court also received expensive gifts from both Serbs and foreigners. Along with the above-mentioned statuette of Serbia, another gift, an exquisite coffee service, has been preserved. According to a story handed down in the Blaznavac family, the service was a present from the Sultan of Turkey, Abdul Hameed II, on the occasion of King Milan's coronation on February 22, 1882. It too was ordered from the Klinkosch factory in Vienna and consisted of a salver, a coffee pot, cream jug, sugar bowl and six metal cup holders with porcelain cups. The pot is in the typical oriental style with a curved spout, long, graceful neck and domed lid. The cream jug is of similar shape, with a broad, duckbill-shaped lip but without a lid. The sugar bowl is deep and round. The metal holders contained handleless porcelain cups of Japanese origin. The whole service is silver gilded with an engraved floral ornament.

Another gift, a memorial vase, was presented to King Milan although it was originally intended for Prince Alexander, is now in the Serbian Historical Museum in Belgrade. It was given to the King by Prime Minister Stevča Mihailović on the occasion of the birth of the Crown Prince in 1876. The silver gilt vase is unfortunately damaged. Since its foot, the place where makers usually put their marks, is missing, it is difficult to establish the origins of this item. The characteristics of its style, however, show that it was made in the fashion which then prevailed in West Europe.³²

King Alexander Obrenović followed the example of his predecessors, ordering a representative set of silver cutlery from Berndorf of Austria. The parts which have been preserved indicate that it comprised a wide variety of utensils for various dishes. It also bore the initials of the King. (Cat. № 89)

As of the second half of the century, the rich middle class had a standard of living similar to their counterparts in West Europe, particularly with regard to the interior decoration of their homes. Portraits and works of art from that time provide a good insight.

31 K.N. Hristić. *Zapisi starog beogradanina*, Beograd, Prosveta, 1983, 115.

32 The words "To Crown Prince Aleksandar M. Obrenović on the day of his birth, 2nd August, 1876, from Prime Minister Stevča Mihailović", and the years 1389-1815 are engraved under the Serbian coat of arms encircled with a laurel wreath.

The 1864 will of Lazar Arsenijević Batalak, a retired member of the State Council, reveals what kind of items were commonly found in middle class homes. In his will, Arsenijević says: "The box with the silver I leave to Milica because her sisters received such silver from me when they were wed; to my grandson Arsenije I leave my old silver which I bought in Russia and brought with me to Serbia and which I usually use at my table." Mention is also made of a gold snuff box studded with diamonds, two amber pipes and other articles.³³

A set of silver cutlery for 12 persons is mentioned in the will of Kolarac in 1877.³⁴

Objects inherited from 19th century ancestors can be found in many Serbian homes today. Amongst other things, the descendants of Jevrem Grujić treasure one of his English mugs. (Cat. № 26). Many families still have various items such as candy dishes, trays, big and small vessels, toilet services and the like. Others are housed in domestic museums.

The Belgrade Museum of Applied Arts has a collection of around 260 silver objects and several silver-plated pieces which provide an interesting picture of the more or less luxurious items used in 19th century Serbia.

Most of them – trays, teapots, jugs of different sizes, cruet frames, sugar and candy bowls, spoon dishes, plates, candlesticks, boxes – bear neo-rococo stylistic features. Others are fashioned in the classicist, i.e. biedermeier style, especially cutlery which is the most numerous in this group. Objects reflecting a mixture of both these styles are also worthy of note. Among the traditional items made by domestic craftsmen, those of an oriental type come to the fore and include metal cup holders, coffee pots, cigarette holders, filigree boxes, salvers and teaspoons. Though their form is westernized, the strong local tradition prevails in the ornament.

It is no coincidence that the majority of the objects that have been preserved are in the neo-rococo style. This style coincided with the surge in demand for luxurious goods in Serbia, both among the aristocracy and the wealthy middle class. While the West was developing style, Serbia was still working to develop a state. At the same time craftsmen who came to Serbia from abroad, and Serbs who trained in foreign countries brought in or manufactured objects in this style which was predominant in Europe up to the sixties or even seventies of the century, especially in the style-diffuser country closest to Serbia – Austro-Hungary. Most of the collected objects, apart from individual pieces, represent serial imports of different origin and better or poorer quality. However, even in this checkered heritage, a sufficient number of objects, in terms of form, quality of material and execution, have been preserved to provide a picture of the great variety

33 B. Peruničić, *op. cit.*, 576.

34 M. Jovanović Stojimirović, *op. cit.*, 70.

which marked the 19th century market. Though the imports were of a serial nature, they did feature the names of the most famous makers such as Klinkosch, Art Krupp Berndord, Friedman, W.M.F., Faberge and Christofle.

The Serbian society of the 19th century did not manage to establish big factories such as existed in Europe. Not only was Serbia still fighting to survive as a state and was frequently on the brink of war, but it did not have a broad and strong enough economic base. There was little available capital for investment and still less for the purchase of luxury goods.

Nevertheless, it succeeded in elevating the traditional metalwork of the early 19th century to the level of an artistic craft, and to produce trained craftsmen capable of manufacturing "modern" items. More importantly, the middle class was able to break down the cultural barriers and promote in the domestic milieu all the dominant European art styles of the time, as the preserved objects testify.

КАТАЛОГ

САДРЖАЈ КАТАЛОШКИХ ЈЕДИНИЦА

I	ПОСЛУЖАВНИЦИ	1 – 4
II	ПРИБОР ЗА ЧАЈ И КАФУ	5 – 19
III	СЕРВИС ЗА РАКИЈУ	20
IV	ПОСУДЕ ЗА ТЕЧНОСТ	21 – 36
V	ПОСУДЕ ЗА ЗАЧИНЕ	37 – 52
VI	СТОНИ ПРИБОР	53 – 94
VII	КОРПИЦЕ	95 – 98
VIII	БОМБОНИЈЕРЕ	99 – 104
IX	ТАЦНЕ	105 – 111
X	СОСИЈЕРЕ	112 – 113
XI	ЗВОНО ЗА ПОКРИВАЊЕ ЈЕЛА	114
XII	ЖАРДИНИЈЕРА	115
XIII	ВАЗА	116
XIV	СВЕЋЊАЦИ	117 – 126
XV	ПРИБОР ЗА ПИСАЋИ СТО	127 – 132
XVI	ПРИБОР ЗА ПУШЕЊЕ	133 – 141
XVII	КУТИЈЕ	142 – 150
XVIII	ПОСТОЉЕ ЗА ВИЗИТ КАРТЕ	151
XIX	УКРАС	152
XX	ОКО ТОАЛЕТНОГ ПРИБОРА	153 – 157
XXI	ПРИБОР ЗА РУЧНИ РАД	158 – 160

1. ПОСЛУЖАВНИК

Србија, Београд (?), половина XIX века
жиг: званични знак мајстора Стоића
сребро; искуцавање, урезивање; 32,7 x 23,9 cm
приватно власништво, Београд

Правоугаони послужавник уздигнутог и повијеног обода, са профилисаним ивицом, заобљених углова. По средини обода на свакој страни, декоративне ружице и лозица. У средишту, медаљон компонован од биљног орнамента. На полеђини, у средини, иницијали АС

2. ПОСЛУЖАВНИК

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак,
производња: J.C. KLINKOSCH
сребро; ливење, гравирање,
матирање; 178,3 cm шир. 50,5 cm
МПУ, инв. бр. 16025 (из легата И. Симић)

Дугачка овална тацна, профилисаног обода, са две дршке. Дуж обода биљни орнамент са волутама, који се наставља и на дршкама

3. ПОСЛУЖАВНИК

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора VC (непознат)
сребро; ливење, цизелирање; 61,8 x 39 cm
МПУ, инв. бр. 11180

Овалног облика, са две украсне дршке, лобијално профилисан. Са широког равног дна укосе се уздиже ужи обод профилисане ивице. Дно је декорисано вегетабилним орнаментом на сјајној површини, док је средишњи део, са медаљоном, на матираној површини. У медаљону иницијали TME

4. ПОСЛУЖАВНИК

Турска, друга половина XIX века
жиг: турски службени знак
сребро; ливење, искуцавање; 161,4 cm
шир. 40 cm
Музеј у Смедереву, инв. бр. 627

Овалног равног дна са уздигнутим повијеним ободом, украшеним рељефним биљним орнаментом, са две дршке

5. САМОВАР

Средња Европа, прва половина XIX века
жиг: увозни француски знак; иницијали
мајстора JZK (нечитко)
сребро, слоновача; ливење, цизелирање;
h 43 cm
МПУ, инв. бр. 11177

Округло постоље са четири извијене ножице, са причвршћеним унутрашњим прстеном за горионик, прихвата самовар крушколиког облика са две дршке и засвођеним поклопцем са дугметом, у облику шишарке. Са трбушастог дела посуде излази мала славина. Самовар украшен рељефним представама пута у великим картушима са акантусовим лишћем

6. САМОВАР

Аустријска царевина, Пољска, Варшава,
1845–1847. г.
жиг: државни службени знак, месни знак
производња: K. KLIMA i SZEWSKI,
WARSZAWIE
сребро, дрво; ковање, ливење, пресовање;
h 14,5 cm R 10,9 cm
МПУ, инв. бр. 16022 (из легата И. Симић)

Састоји се од чајника и горионика. Бокасти, кришкасти чајник стоји на округлој стопи.

Извијена дршка са једним рошчићем насупротив уздигнутом сиску. Посувраћени отвор обода украшен је фризом са мотивом лишћа. Бокасти поклопац завршен дугметом у облику печурке, са кришкастом капицом од абоноса. Побочно два ослонца за прихватање горионика који належе на четири спљоштене лоптице кружне стопе. Са страна дршке и сиска, укосе се издижу зидови носачи за чајник, украшени орнаментом лишћа.

7. ЧАЈНИК

Аустријска царевина, Беч, око 1850. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали мајстора АW (нечитко) Woltner Anton (?)
сребро, дрво; ливење, пресовање, пунктирање; h 20,5 cm шир. 20,8 cm
МПУ, инв. бр. 16021 (из легата И. Симић)

Чајник је у облику бокасте вазе са поклопцем. Дрвена дршка је у облику високог слова J, извијени сисак богато украшен биљним орнаментом. Ниска округла, степенасто профилисана стопа, без украса, носи чајник богато украшен рељефним венцима од ружица и расутим групама цвећа. Поклопац се завршава дугметом у облику пуног цвета

8. ЧАЈНИК

Аустријска царевина, Беч (?), око 1850. г.
иницијали мајстора А.S.; производња: S. UNION;
посребрено; ливење; h 11,2 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 623

Конусног облика са поклопцем на шарку. Извијена дршка виша од поклопца. Прав, уздигнут сисак. При горњој и доњој ивици украс од неколико концентричних прстенова. Исти украс и на поклопцу који је завршен дугметом у облику чигре са гранулама

9. ЧАЈНИК

Немачка, друга половина XIX века
жиг: немачки службени знак;
производња: В.W.K.S.
сребро, дрво; ковање; h 20,5 cm шир. 25 cm
МПУ, инв. бр. 6029

Четири трочлане ножице носе тело чајника, облика диње са извученим, испупченим вратом који се затвара засвођеним поклопцем на шарку. На врху орнамент са дугметом у облику калема са купом. Извијена дршка са урезима, насупротив извијеном уздигнутом сиску

10. ЧАЈНИК

Русија, Петроград (?), 1875. г.
жиг: руски службени знак, месни знак (?), иницијали мајстора контроле ОС, непознат мајстор; производња WERNERISA
сребро, изнутра позлата, седеф; ливење, гравирање; h 10 cm
МПУ, инв. бр. 16034

У облику зарубљеног конуса на ниској прстенастој стопи. Поклопац засвођен, заравњеног руба, са средишњим дугметом од седефа. Дршка извијена у облику волуте, пресечена са два танка прстена од слонове кости. Обли сисак сужен при врху. Тело чајника украшено хералдичким пољем око којег је угравирана биљна орнаментална декорација

11. ЧАЈНИК

Русија, Москва, 1880. г.
жиг: московски службени знак; иницијали мајстора МС – Соколов М.Ф. и И. Озерицкиј
сребро, изнутра позлата; ливење, гравирање; h 15,4 cm R 10,3 cm
МПУ, инв. бр. 16020 (из легата И. Симић)

У облику зарубљене купе са поклопцем на шарку и уздигнутим хватом за палац. Насупрот извијене дршке, равни дужи сисак сужава се при врху. Површина чајника украшена при врху и дну жлебовима, док је на средини медаљон са угравираном розетом

12. ЧАЈНИК

Француска, Париз, крај XIX века
производња: CHRISTOFLE (Кристофл)
посребрено; ливење; h 8,8 cm
МПУ, инв. бр. 16033

На округлој ниској стопи уздиже се мали пљоснати чајник са поклопцем на шарку и средишњим дугметом. Висока извијена дршка, сисак уздигнут. Чајник прављен за Гранд Хотел, чији је назив угравиран у медаљону са иницијалима MI

13. СЕРВИС ЗА ЧАЈ (некомплетан)

Русија, Петроград, 1844. г.
жиг: петроградски службени знак,
контролор Д.Т. – Тверской Дмитрий Ильич
иницијали мајстора GO (?) – Gustav Magnus
Akerblom
сребро, изнутра позлата; ливење, матирање,
чајник h 14,6 cm шир. 25,5 cm;
бокалчић h 10,2 cm шир. 6 cm
МПУ, инв. бр. 16023 (из легата И. Симић)

Сервис се састоји од чајника и бокалчића за млеко.

Чајник је бокаст суд облика диње, са четири извијене ножице. Дршка извијена с једним рошчићем, извијен сисак. Поклопац кришкаст, са дугметом у облику пуног цвета. Дршка и ножице украшене биљним орнаментом. Бокалчић бокастог облика стоји на четири извијене ножице. Посувраћени, валовити обод украшен биљним орнаментом издиже се у кратку левку. Извијена дршка с једним рошчићем при врху украшена је биљним орнаментом.

14. СЕРВИС ЗА ЧАЈ (некомплетан)

Средња Европа, друга половина XIX века
производња: ЕММЕ
сребро, слоновача; ливење; чајник h 17 cm;
бомбонијера R 19,8 cm
МГБ, инв. бр. 1323 и 1118

Комплет чине чајник и бомбонијера. Чајник бокастог облика стоји на три извијене ножице. Дршка је у облику двоструко извијене волуте са једним рошчићем, сисак се сужава ка уздигнутом врху. Засвођен поклопац завршен дугметом у облику пуног цвета са лишћем. Бокаста округла бомбонијера са четири ниске повијене ножице, извученог профилисаног обода. Тело оба суда украшено широким уоквиреним ребрима

15. СЕРВИС ЗА ЧАЈ (некомплетан)

Немачка, Берлин, осма деценија XIX века
жиг: немачки службени знак
производња: J. EICHLER BERLIN (J. Ајхлер
Берлин)
сребро, изнутра позлата; ливење, гравирање;
чајник h 33 cm; горионик R 17 cm; посуда за
шећер R 11 cm
МПУ, инв. бр. 15998/4

Сервис се састоји од чајника, постоља са гориоником и посуде за шећер. Чајник бокастог облика са извијеним, уздигнутим сиском. Има покретљиву дршку на две шарке која надвисује поклопац са дугметом у облику пупољка. Стопа лобијално профилисана са два прореза кроз које се провлаче игле за учвршћивање за постоље горионика.

Постоље је кружно, постављено на четири високе извијене ножице са централним прстеном у подножју за горионик. Горионик бокастог облика, са дужом ручицом која подиже поклопац за фитиљ.

Посуда за шећер бокастог облика са четири извијене ножице. Посувраћени обод лобијално профилисан прати одговарајући поклопац са средишњим дугметом у облику пупољка. Све три посуде украшене извијеним ребрима са угравираним иницијалима GRS

16. СЕРВИС ЗА ЧАЈ

Аустро-Угарска, Беч, око 1875. г.
жиг: бечки службени знак
сребро; ливење, матирање; ибрик h 20 cm;
бокалчић h 13,3 cm; посуда за шећер
h 13,7 cm
МПУ, инв. бр. 6122

Сервис оријенталне инспирације, састоји се од ибрика за чај, бокалчића за млеко и посуде за шећер.

Ибрик на три ножице, бокастог тела са високим цилиндричним вратом. Засвођени поклопац завршава се дугметом у облику шишарке. Релативно низак, скоро усправан сисак стоји наспрам извијене дршке са уздигнутим цветом на врху. Тело украшено медаљонима са машном и гирландама у стилу Луја XVI. Иста декорација на све три посуде. Посуда за шећер без дршки. Бокалчић има уску и високу левку.

17. СЕРВИС ЗА ЧАЈ

Аустро-Угарска, Беч, око 1880–1890. г.
жиг: бечки службени знак;
производња: JCK – JC KLINKOSCH
(Клинкош)
сребро, трагови позлате, абонос; ливење;
бокал h 18,5 cm; чајник h 13,5 cm; посуда за
шећер h 8 cm
МГБ, инв. бр. 1116, 1115, 1117

Сервис се састоји од чајника, бокала и посуде за шећер.
Све три посуде почивају на ниској округлој

стопи, бокастог тела, украшеног лучно завршеним таласастим наборима. Бокал и чајник имају извијену дршку са једним рошчићем, а шећерница има две ручице у облику биљног орнамента. Поклопци на посуди за шећер и чајнику завршени средишњим дугметом. Све три посуде украшене круном

18. СЕРВИС ЗА КАФУ

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора FR – Rumwolf Franz
(ФР – Румволф Франц)
сребро; ливење, гравирање; ибрик h 24 cm;
шећерница h 11 cm;
шољица h 5,9 cm; тацница R 8 cm
МГБ, инв. бр. 1327, 1326,
1315/1317/1319/1321/1323/1325

Сервис се састоји од ибрика за кафу, посуде за шећер и шест шољица са тањирџицама. Са округле профилисане стопе уздиже се витки ибрик оријенталне инспирације са дугачким, витким сиском извијеним нагоре и увијеном облом дршком с једним рошчићем. Поклопац на шарку, засвођен, завршава се дугметом. На кружној стопи дубоки бокасти суд посуде за шећер са две увијене дршке које надвисују руб.

Шољица полулоптастог облика са извијеном дршком у облику волуте са једним рошчићем, постављене на кружну стопу. Округла тацница равног дна са укосом уздигнутим ширим рубом. Посуде украшене вегеталним орнаментима и медаљонима. По ободима ситне грануле

19. СЕРВИС ЗА КАФУ

Аустро-Угарска, Беч, око 1882. г.
жиг: државни службени знак; производња
JC KLINKOSCH (Клинкош)

сребро, позлата, порцелан; ливење, урезивање; тацна шир. 37,7 cm; ибрик h 23,5 cm; бокалчић h 14 cm; посуда за шећер R 9,4 cm; зарф R 5,8 cm; филцан R 6,3 cm МПУ, инв. бр. 16056

Сервис се састоји од тацне, ибрика за кафу, бокалчића, посуде за шећер и шест зарфова са порцеланским филцанима. Тацна је необично извијеног облика, са уздигнутим повијеним ободом, профилисане ивице. Са округле стопе уздиже се бокасти ибрик, оријенталне инспирације са витким извијеним сиском и двоструко извијеном дршком. Засвођени поклопац, на шарку, завршава се дугметом у облику полумесеца. Бокалчић прати облик ибрика с левком у облику пачјег кљуна. На кружној стопи дубља бокаста посуда за шећер. Перфорирани зарфови у облику зарубљеног конуса рецкаве ивице, носе порцеланске филцане. Декорација је распоређена у три зоне. Састоји се од фриза палмета, стилизованих, широко отворених тролиста и биљног, уплетеног орнамента. По породичном предању наследника фамилије Блазнавац, сервис је крунидбени поклон турског султана Абдул Хамида II краљу Милану. У породицу Блазнавац је доспео после земаљског стрељачког такмичења Србије, када је најбољем стрелцу Светозару Блазнавцу краљ уручио овај сервис.

20. СЕРВИС ЗА РАКИЈУ

Русија, Петроград, крај XIX века
жиг: руски службени знак, контролори ПТ и АР иницијали мајстора NM (нечитко)
сребро; ливење, ковање; тацна 25 x 23,5 cm, бокалчић h 21,5 cm; шољица h 4,7 cm R 3,8 cm
МПУ, инв. бр. 6854

Сервис, неорококо стила, састоји се од тацне, бокалчића и шест чашица. Тацна је у облику шкољке на три ножице, са уздигнутим постаментом за бокалчић. Са округле стопе уздиже се бокасто тело бокалчића високог врата, с једне стране завршеног широм левком, а с друге – декоративном, двоструко извијеном дршком. Мали чеп са дугметом у облику буктиње затвара бокал. Шољице цилиндричног облика са дршком од двоструке волуте са једним рошчићем

21. БОКАЛЧИЋ

Средња Европа, друга половина XIX века
производња: BALTEN SPERGER
(Балтен Шпергер)
сребро, изнутра позлата; ковање, ливење; h 6,5 cm
МПУ, инв. бр. 16012

Крушколиког облика са левком која је извучена у шпиц. Дршка двоструко увијена, украшена перфорираним тролистима и овалним отворима у неоготском стилу надвисује руб бокалчића. Тело украшено жлебовима

22. ИБРИК

Србија, Београд, друга половина XIX века
домаћи кујунција (?)
сребро; ливење, цизелирање; h 15 cm
МПУ, инв. бр. 6046

Ниска округла стопа носи крушколики ибрик. Извијена дршка, са шарком за поклопац који је засвођен и завршава се дугметом у облику ромба. Краћи сисак, постављен укосом, са супротне стране. Декорацију чини биљни орнамент. По предању предмет је из заоставштине краља Милана.

23. БОКАЛЧИЋ

Русија, Москва, 1896. г.
жиг: московски службени знак; контролор
А.А.; иницијали мајстора ИСХ
сребро; ливење, гравирање; h 7,7 cm
МПУ, инв. бр. 16011

Са косо постављене базе прстена уздиже се суд, сужен при врху. Извијена дршка надвисује руб. Са леве стране извучена левка. Украшено медаљоном од цвећа и лишћа

24. ШОЉА

Русија, Петроград, 1840. г.
жиг: руски службени знак, месни знак;
контролор Д.Т. – Тверской Димитрий Ильич
иницијали мајстора ИВН – Johann Bernhard
Hertz
сребро, изнутра позлата; ливење,
матирање; h 12,2 cm
МПУ, инв. бр. 6069

Са широке, профилисане округле стопе уздиже се бокаста шоља са суженим вратом повијеног обода. Руб надвисује дршка у облику волуте, украшена шкољком и биљним орнаментом. Унутра богата позлата. Трбух украшен рељефним лишћем акантуса и широким медаљонима

25. ШОЉА ЗА ЧОКОЛАДУ

Аустријска царевина, Беч, око 1850. г.
сребро, трагови позлате; пресовање,
ливење; h 9 cm
МПУ, инв. бр. 5997

Округла, профилисана стопа носи бидермајер шољу у облику бокасте вазе, зидова који се звонасто шире ка задебљаној ивици обода. На трбушастом делу је рељефни фриз од

цвећа и лишћа. Горњи део украшен ребрима. Дршка је у висини руба у облику двоструко извијене волуте, украшене рељефним цветићима. На стопи угравирани иницијали F.St.

26. ШОЉА

Велика Британија (?) Шефилд (?) око 1863. г.
производња: MARTIN HALL & CO.
сребро; ливење, гравирање, матирање,
цизелирање; h 12,5 cm
приватно власништво, Београд

Са округле, профилисане стопе декорисане фризом, уздиже се бокаста посуда суженог врата, профилисане ивице обода. Дршка двоструко извијена, са једним рошчићем. Шоља украшена рељефним групама ружа и волута. Угравирани иницијали W.S.J. Испод натпис 6th Dec 1863.
Шоља припадала Јеврему Грујићу

27. ШОЉА СА ПОКЛОПЦЕМ

Русија, Москва, 1846. г.
жиг: московски службени знак, контролор
А.К. – Ковалский Андрей Антонович;
иницијали мајстора ПГ
сребро, изнутра позлата; ливење,
гравирање; h 16 cm
приватно власништво, Београд

На округлу, профилисану стопу налаже бокасти суд високог врата проширеног код отвора. На њему је поклопац са дугметом у облику пуног цвета. Дршка у облику двоструке волуте, са два рошчића. Декорација неорококо стила, са биљним орнаментом, шрафираним медаљонима и волутама.
Унутрашњост позлаћена

28. ЗАРФ (два комада)

Отоманска империја, Пећ (?) крај XIX века
локални кујунџија
сребро; филигран; h 4,5 cm R 5,5 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 555/2

Са округле ниске стопе укосе се уздиже чашица чији се обод завршава плитким луковима. Тело сачињено од десет сегмената. Сваки сегмент украшен је сребрном гранулом

29. ПЕХАР

Средња Европа, прва половина XIX века
жиг: нечитак
сребро; ливење; h 13,5 cm
МПУ, инв. бр. 6028

Са округле стопе уздиже се обла глатка дршка, на коју належе дубока чаша. Стопа и врх чаше украшени наборима различите дужине

30. ПЕХАР

Средња Европа, друга половина XIX века
жиг: нечитак
сребро, изнутра позлата; ливење, матирање, гравирање;
R 8 cm h 13,4 cm
МПУ, инв. бр. 16018 (из легата И. Симић)

Са ниске округле стопе уздиже се дубока чаша украшена шаром ромба. У средини је медаљон са угравираним именом Elisa.

31. ПЕХАР

Турска, друга половина XIX века
жиг: турски службени знак
сребро; ливење, урезивање; h 13,4 cm
Музеј у Смедереву, инв. бр. 626

Шест ножица вегетабилног облика носи округлу стопу са које се уздиже чаша чији се зидови тек од половине проширују, а завршава се таласастом ивицом обода. Површина пехара украшена валовитим линијама

32. ПЕХАР

Турска, друга половина XIX века
жиг: турски службени знак
сребро; ливење, урезивање, ажурирање; h 21 cm
Музеј у Смедереву, инв. бр. 625

На оградици, коју носи шест стубића, почива засвођена стопа са које се уздиже чаша, зидова проширених према врху. Ивица отвора изрезана лучно и у облику тролиста. Прима поклопац завршен рељефним цветом. Површина декорисана биљним орнаментом и таласастим линијама

33. ЧАША

Средња Европа, прва половина XIX века
сребро, трагови позлате; ливење; h 5,8 cm
МПУ, инв. бр. 10095

Цилиндричног облика проширеног при врху, са задебљаном ивицом обода. На два места рељефни украс од ловоровог венца са машном

34. ЧАШЕ (шест комада)

Турска, друга половина XIX века
жиг: турски службени знак
сребро, изнутра позлата; ливење, урезивање;
h 8,2 cm R 8 cm
Музеј у Смедереву, инв. бр. 623

У облику зарубљеног конуса. Украшене таласастим линијама и медаљоном у средини

35. ЧАШИЦА

Аустро-Угарска, Беч, око 1875. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора нечитки
сребро, позлата, емајл; ливење; h 2,2 cm
МПУ, инв. бр. 7627

Посудица стешњеног овалног облика са
зидом који се шири ка задебљаној ивици
обода. Унутрашњост позлаћена. Споља, при
дну, трака од црвеног емајла

36. ЧАША

Немачка, 1892. г.
жиг: немачки службени знак; увозни српски
службени знак
сребро, изнутра позлата; ливење,
резање; h 6,2 cm
МПУ, инв. бр. 10122

У облику звона, са угравираним медаљоном,
уоквиреним ћурђевком и машинцом.
Уписани иницијали ЛД, са датумом 17. мај
1892. Унутрашњост чаше лако позлаћена

37. НОСАЧ ПРИБОРА ЗА ЗАЧИНЕ

Аустријска царевина, Беч, 1853. г.
жиг: бечки службени знак
сребро, трагови позлате, стакло; ливење,
пресовање; h 33 cm
МПУ, инв. бр. 5998

На постољу са точковима, фигура слона са
чијих се леђа уздиже декоративни стуб
рококо инспирације. На врху стуба је
седећа фигура са лепезом, а у подножју,
са обе стране, по два декоративна прстена
који придржавају стаклене бочице за уље
и сирће, као и биберник и сланик. Испред
и иза, на волутама, по једна плитка
посудица

38. НОСАЧ ПРИБОРА ЗА ЗАЧИНЕ

Средња Европа, 1862. г.
производња: BACH/MANN (Бах/Ман);
иницијали мајстора AS
сребро, стакло; ливење; h 22,8 cm
МПУ, инв. бр. 15170

Класицистички конципирана гарнитура за
уље и сирће, извијеног, подужно профили-
саног постоља. У средишту профилисан
држак са алком на врху. Код чвора, лево и
десно, прстенови прихватају боце од опа-
линског плавог стакла. Напред и назад два
мала прстена

39. НОСАЧ ПРИБОРА ЗА ЗАЧИНЕ

Аустро-Угарска, Линц (?), око 1867. г.
жиг: државни службени знак, месни знак (?)
сребро, стакло; пресовање, ливење; h 27,8 cm
МПУ, инв. бр. 6001

Извијено, профилисано постоље стоји на
четири куглице.
У средишту, између перфорираних корпица
које носе две стаклене бочице за зејтин и
сирће, профилисани држак са алком на врху.
Напред и назад две мале полудубоке посуде,
за со и бибер. Изнад, два обруча са
тролистима на врху, за чепове. Корпице
украшене вегетабилним орнаментом

40. НОСАЧ ПРИБОРА ЗА ЗАЧИНЕ

Немачка, око 1880. г.
жиг: WMF – Württembergische Metallfabrik
посребрено, стакло; ливење,
перфорирање; h 25 cm
МПУ, инв. бр. 15375

На четири извијене ножице почива овално
постоље са оградицом украшеном перфори-
раним вегетабилним орнаментом. На среди-
ни држак у облику стубића са алком на врху.
Око чвора пет прстенова, за бочице за зачине

41. ДЕКОРАТИВНА ПОСУДА ЗА ЗАЧИН

Средња Европа, крај XIX века
сребро; ливење, пресовање; 18,3 cm
МПУ, инв. бр. 6128

У облику рибе састављене од помичних
крљушти. Глава и уста се отварају

42. НОСАЧ ЗА ЧАЧКАЛИЦЕ

Русија, крај XIX века
жиг: руски службени знак; жиг мајстора
нечитак ОР (?)
сребро; ливење; 15,8 cm h 4,6 cm
МПУ, инв. бр. 16001

Посудица у облику чизме, набрана у горњем
делу

43. КУТИЈА – СЛАНИК

Русија, Кострома, 1880–1890. г.
жиг: руски службени знак; месни знак;
иницијали мајстора АБ – Барабанов Алексеј
Михаилов (?)
сребро; ливење, изрезивање; h 6,8 cm
МПУ, инв. бр. 7630

Неправилног трапезастог облика, са четири
ножице, поклопцем и леђима. Поклопац
украшен урезаним грбом. Леђа компонована
од два афронтирана певца на постољу од
лишћа

44. СЛАНИК

Енглеска, Лондон, 1879. г.
жиг: британски службени знак, месни знак;
увозни бечки жиг
сребро; ливење, цизелирање; h 7,8 cm
МПУ, инв. бр. 16036

У облику урне са перфорираним поклопцем
на навој који је завршен шиљатим

дугметом. Тело сланика вертикално
прорезано и украшено повезаним машнама.
Недостаје унутрашње стакло

45. СЛАНИК СА КАШИЧИЦОМ

Русија, крај XIX века
жиг: руски службени знак; производња:
СЮММЕТ (Сјумет)
сребро, изнутра позлата; стакло; пресовање;
R 4,3 cm 17,5 cm
МПУ, инв. бр. 16038

Округла посудица на три ножице, са
стакленим уметком. Украшена биљним
фризом. Има своју кашичицу.

46. СЛАНИК

Русија, Москва, крај XIX века
жиг: руски службени знак; контролор
ИЛ – Иван Сергеевич Лебедкин
жиг мајстора нечитак
сребро; ливење, машинско гравирање;
R 4,5 cm
МПУ, инв. бр. 16004

Посудица бокастог облика. Належе на три
лоптице. Декорација од тачкица и меандра

47. СЛАНИК СА КАШИЧИЦОМ

Русија, Петроград, крај XIX века
жиг: руски службени знак, месни знак;
контролор ЯЛ – Якоба Ляпунова
иницијали мајстора АЛ, српски увозни знак
сребро, позлата, вишебојни емајл; ливење;
R 3,7 cm 16,3 cm
МПУ, инв. бр. 12542

Округла мала посуда стоји на ниској, косо
постављеној прстенастој стопи. Зидови
украшени орнаменталном композицијом у
емајлу. Емајлом украшена и кашичица на
врху спатуле

48. СЛАНИК

Средња Европа, крај XIX века
жиг: 800
сребро, стакло; ливење, цизелирање;
h 4,5 cm / 17,5 cm
МПУ инв. бр. 12543

У облику лабуда са покретним крилима која скривају овалну посуду за зачин

49. ПОСУДА ЗА ШЕЋЕР

Русија, Петроград, 1845. г.
жиг: петроградски службени знак,
контролор Д.Т. – Тверской Дмитрий Ильич
мајстор Adolf Speg (Адолф Шпер)
сребро, изнутра позлата; ливење, матирање;
h 6,5 cm шир. 20 cm
МПУ, инв. бр. 16024 (из легата И. Симић)

Бокаста посуда у облику диње са четири извијене ножице, украшене биљним орнаментом, као и две извијене дршке у висини поклопаца, са по једним рошчићем и истом декорацијом. Благо засвођен поклопац завршава се дугметом у облику пуног цвета.

50. ПОСУДА ЗА ШЕЋЕР

Србија, половина XIX века
жиг: званични знак мајстора: Nikolich
(Јован Николић)
сребро; ковање, ливење; h 5,7 cm / 17,3 cm
приватно власништво, Београд

Еlegantна дубока, овална посуда са две извијене дршке које надвисују благо посувраћен обод

51. ПОСУДА ЗА ШЕЋЕР

Аустро-Угарска, Беч, око 1870. г.
жиг: бечки службени знак
сребро, позлата; ливење, цизелирање;
11,2 x 9 cm h 10,5 cm
МПУ, инв. бр. 6055

На косо постављен ниски прстен належе овална кутија са поклопцем. Бокасто тело, украшено угравираним акантусовим лишћем. Поклопац благо засвођен, по ободу фриза од акантусовог лишћа са медаљоном. На средини учвршћена дршка у облику прстена од лишћа, са малом шкољком на врху

52. ШЕЋЕРНИЦА (пар)

Аустријска царевина, Беч, 1846. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора нечитки
сребро; пресовање; h 14 cm
МПУ, инв. бр. 6002

На ниску кружну, кришкасту стопу належе бидермајер шећерница у облику балустра са перфорираним поклопцем на навој. Бокасти део тела украшен групама ружица и ребрима која се вертикално пружају дуж целе посуде

53. КУТЛАЧИЦА ЗА ШЕЋЕР

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак
сребро; ливење, резање; / 17,8 cm
МПУ, инв. бр. 16019 (из легата И. Симић)

Полудубока кутлачица перфорираног дна за распршивање шећера, са равном дршком. Без украса, завршена спатулом

54. ШТИПАЉКА ЗА ШЕЋЕР

Аустријска царевина, Беч, око 1860. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора нечитки
сребро; ливење, цизелирање; / 16,3 cm
МПУ, инв. бр. 5996

Штипаљка састављена од четири дела. Један кратки конкавни и по два конвексна сегмента завршавају се хватаљкама у облику шкољке. Дршка украшена рељефним ружицама

55. ШТИПАЉКА ЗА ШЕЋЕР (пар)

Немачка, око 1890. г.
жиг: немачки службени знак;
бечки увозни знак
производња: POSEN (Позн)
сребро; ливење, цизелирање,
матирање; / 18,8 cm
МПУ, инв. бр. 16005

Двокрака штипаљка завршена двома
кашичицама плитког дугуљастог дна. Лучни
врх украшен рељефним цветом и лишћем

56. ЦЕДИЉКА

Русија, Петроград, 1851. г.
жиг: руски службени знак;
контролор А.М. – Митин Александр
Николаевич
иницијали мајстора I.W. – Johan Warjus
сребро; ливење; / 19,7 cm
МПУ, инв. бр. 1070

У облику дубље шкољке, перфорираног дна,
са укусо извученом дршком која се завршава
спатулом профилисаног обода, са
медаљоном у средини

57. КАШИЧИЦА

Русија, Москва, 1834. г.
жиг: руски службени знак, месни знак;
иницијали мајстора А.К. (непознат)
сребро, позлата, нијело; ливење; / 13,7 cm
МПУ, инв. бр. 16013

Кашичица плитког дугуљастог дна,
завршеног у шпиц. Дршка у корену има две
извучене ресице са којих се спушта до равно
проширене, мало повијене на врху,
заобљене спатуле. Богато декорисана
вегатибилним орнаментом, а на полеђини је
приказ архитектуре.

58. КАШИЧИЦЕ (шест комада)

Француска, Париз, 1840–1850. г.
жиг: париски службени знак,
производња: V.V.
сребро, позлата; ливење, матирање,
цизелирање; / 14,3 cm
приватно власништво, Београд

Плитког, овалног дна продуженог у богато
украшену дршку која је завршена профили-
саном спатулом са цветићем на врху. Дршка
декорисана са обе стране биљним орнамен-
том, укрштеним тракама и лабудом

59. КАШИЧИЦЕ (шест комада)

Србија, Београд (?), око 1850. г.
жиг: нечитак; мајстор Stoic (Стоић)
сребро; ливење, филигран; / 15,5 cm
МПУ, инв. бр. 16031

Изразито дугуљастог, плитког дна
завршеног у шпиц.
На врху дршке шиљата спатула испуњена
филиграном са средишњом цветном
перлицом

60. КАШИЧИЦА

Србија, Београд, око 1870. г.
жиг: мајсторов знак, месни знак;
мајстор Јова Николић
сребро; ливење; / 14,6 cm
МПУ, инв. бр. 6905

Овалног, плитког дна, кашичица бидермајер
стила. Преко две ресице наставља се у дршку
са спатулом профилисане ивице

61. КАШИЧИЦЕ (четири комада)

Србија, Ужице, 1886. г.
рад ужичког кујунције Ристе Петровића
сребро; ливење, гравирање; / 14,6 cm
Завичајни музеј, Т. Ужице, инв. бр. е/22

Плитка овална кашичица завршена у шпиц, преко ресице се наставља у дужу дршку профилисане ивице. Скромна декорација изведена гравираним геометријским цртежом и биљним орнаментом. На полећини угравиран иницијали М Р, са годином 1886.

62. КАШИЧИЦЕ (два комада)

Русија, Москва, 1893. г.
жиг: московски службени знак;
контролор А.С.
производња К. ФАБЕРЖЕ
сребро; ливење; / 11,4 cm
приватно власништво, Београд

Преко плитког, дугуљастог дна, завршеног у шпиц, наставља се у дршку завршену тролисном спатулом. На врху иницијали МП, са круном

63. КАШИЧИЦЕ (шест комада)

Србија, Шабац, 1896. г.
рад кујунције Паунковића
сребро; ливење, филигран; / 15,2 cm
МПУ, инв. бр. 16030

Кашичица има плитко дугуљасто дно, у шпиц.
Дршка у корену има две ресице, а завршена је двоструко профилисаном спатулом (једном конкавно, једном конвексно). Спатула испуњена филиграном и малим медаљоном на крају, са монограмима ДТ и ПС. Рађене по поруџбини.

64. КАШИЧИЦЕ ЗА СЛАДОЛЕД (два комада)

Аустро-Угарска, Берндорф, крај XIX века
производња: ART KRUPP BERNDORF
сребро; ливење; / 14,9 cm
МПУ, инв. бр. 16009

Кашичице равног дна, завршеног у шпиц. Дршка се уздиже укосом, постепено се ширећи ка заобљеној спатули са малим задебљањем на врху.

65. КАШИЧИЦЕ (шест комада)

Европа, крај XIX века
жиг произвођача: ERCUIS (Еркуи)
сребро; ливење, цизелирање; / 14,6 cm
Музеј у Смедереву, инв. бр. 622

Дугуљастог плитког дна, са дршком која се укосом благо извлачи и завршава спатулом украшеном венцем од лишћа

66. КАШИЧИЦЕ (четири комада)

Србија, Ниш, крај XIX века
домаћи кујунција
сребро; филигран, ливење; / 16,5 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 574/1,2,4,5

Кашика има плитко, дугуљасто дно завршено у шпиц. Профилисана дршка урађена у филиграну. Спатула завршена у шпиц са монограмом МР

67. КАШИЧИЦЕ (три комада)

Србија, Ужице, крај XIX века
рад ужичког кујунције Сретена Петровића
сребро; ливење; / 15,5 cm
Завичајни музеј, Т. Ужице, инв. бр. е/499

Плитка овална кашичица завршена у шпиц, преко ресице се наставља у дршку са двоструко профилисаном спатулом на чијој су полећини угравиран иницијали ИЈ. Спатула и део кашике украшени тачкицама, завршене цветом.
Рађене по поруџбини, за породицу ужичког трговца.

68. КАШИКА

Русија, Петроград, 1835. г.
жиг: петроградски службени знак;
контролор М.К. – Карпинский Михаил
Михаилович
иницијали мајстора С.Ф. – Carl Christian
Fischer (Фишер)
сребро; ливење; / 17,7 cm
МПУ, инв. бр. 6904

Дугуљаста плитка кашика у стилу класицизма, прелази у дршку преко две ресице чија се проширена спатула заобљено завршава и повија.

69. КАШИКЕ (два комада)

Аустријска царевина (?), половина XIX века
жиг: званични знак мајстора: Nikolich
(Јован Николић); увозни српски знак
сребро; ливење; / 22,7 cm
приватно власништво, Београд

Плитког дугуљастог дна, завршеног у шпиц.
Преко две вретенасте ресице продужава се у танку дршку на чијем је врху двоструко извијена кратка спатула.

70. КАШИКА

Србија, друга половина XIX века
жиг: званични знак мајстора: Јов. Николић
сребро; ливење; / 21,4 cm
приватно власништво, Београд

Дугуљастог плитког дна, завршеног у шпиц.
Преко две ресице продужава се у танку дршку, завршену двоструко профилисаном спатулом са монограмом Д С

71. КАШИКЕ (два комада)

Русија, Москва, 1856. г.
жиг: московски службени знак; контролор
А.К. – Ковалский Андрей Антонович

иницијали мајстора М Ф
сребро, позлата; ливење, гравирање; / 21,6 cm
приватно власништво, Београд

Широког плитког дна, завршеног у шпиц.
Преко две ресице продужава се у дршку, на врху са проширеном благо повијеном спатулом.

Полеђина кашике богато украшена биљним орнаментом и волутама, као и спатула са обе стране

72. КАШИКА

Русија, Москва, 1868. г.
иницијали мајстора С.С.
сребро, позлата; ливење, цизелирање,
урезивање; / 19,5 cm
приватно власништво, Београд

Масивна кашика позлаћеног овалног, дубљег дна завршеног обликом врхом, настава се уздигнутом дршком која се завршава у устима рибе која има благо издигнути реп. Полеђина дна украшена жлебовима који сугеришу облик шкољке као целине

73. КАШИКА

Србија, Ужице, око 1870. г.
рад непознатог ужичког кујунције
сребро; ливење, гравирање; / 18,1 cm
Завичајни музеј, Т. Ужице, инв. бр. е/501

Плитка овална кашика продужава се преко ресице у дршку на чијој су спатули угравирани иницијали С М и цветни мотиви.

74. КАШИКА

Русија, Москва, 1878. г.
жиг: московски службени знак; контролор
И.К. (непознат)
иницијали мајстора САС
сребро; ливење; / 21,5 cm
МПУ, инв. бр. 2580

Дугуљастог плитког дна преко две уске ресице прелази у дршку чија се проширена спатула завршава малим задебљањем на врху. Угравирани иницијали АК

75. КАШИКА

Аустро-Угарска, Праг, око 1880. г.
жиг: државни службени знак, месни знак
производња: W. CZAPLICKI;
иницијали мајстора IZ (?) нечитко
сребро; ливење; / 16,5 cm
МПУ, инв. бр. 9603

Дугуљастог плитког дна завршеног у шпиц.
Дршка са проширеном, заобљеном
спатулом, благо повијеног врха

76. КАШИКА

Русија, Москва, око 1880. г.
иницијали мајстора М.А.
сребро, позлата; ливење, гравирање; / 18,3 cm
приватно власништво, Београд

Позлаћеног округлог дна, са полигоналном
дршком завршеном дугметом са купцом.
По типу подсећа на кашике рађене у XVI
веку. На полеђини дна угравирано Павлики

77. КАШИКА

Средња Европа, 1899. г.
иницијали мајстора J.TOSTRUP
сребро; ковање; / 18 cm
МПУ, инв. бр. 16010

Дугуљасто плитко дно кашике наставља се у
дршку која се постепено шири ка заобљеном
врху спатуле са угравираним иницијалима
АЕ.

78. НОЖИЋИ (шест комада)

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали

мајстора АВ – Birkl Alexander
сребро; пресовање, матирање; / 18,7 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 624–629

Сечиво заобљеног врха, продужује се у
профилисану дршку са тролисним
проширењем при крају, украшену
необарокним волутама, медаљоном и
картушом

79. ПОДМЕТАЧИ ЗА НОЖ

Аустро-Угарска, Беч, око 1875. г.
иницијали мајстора ILH
сребро; ливење; / 9,8 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 630–635

Попречни ослонац спаја две путаче
украшене геометријским орнаментом и
лишћем.

80. ВИЉУШКА

Русија, Петроград, 1836. г.
жиг: петроградски службени знак;
контролор М.К. – Карпинский Михаил
Михаилович
иницијали мајстора МКТ
сребро; ливење; / 20,6 cm
МПУ, инв. бр. 4089

Четворозуба виљушка се, преко две ресице,
продужава у дршку, на крају проширену у
благо повијену спатулу. Иницијали ПП

81. ВИЉУШКА

Аустријска царевина, Трст, око 1835. г.
жиг: државни службени знак; месни знак;
иницијали мајстора PZ (?)
сребро; ливење; / 18 cm
МПУ, инв. бр. 6260

Четворозуба виљушка пљоснате дршке, при
крају проширене и заобљене. Угравирани
иницијали GS

82. ВИЉУШКА ЗА МЕСО

Италија (?), друга половина XIX века
сребро, мајолика; ливење; / 21 cm
МПУ, инв. бр. 10032

У облику остију са три зупца. Врат састављен од сребрних куглица. Дршка од вишебојне мајолике са сребрним фризом од палмета

83. НОЖ И ВИЉУШКА (два пара)

Аустријска царевина, Беч, 1852. г.
жиг: бечки службени знак
сребро; ливење; виљушка / 23,3 cm;
нож / 27 cm
МПУ, инв. бр. 6259

Виљушке четворозубе, ножеви укосо засечени у врху. Вишеугаоне профилисане пуне дршке, завршене са два проширења, усечене по средини. Без украса

84. НОЖ И ВИЉУШКА ЗА РИБУ

Немачка, око 1890. г.
жиг: немачки службени знак
сребро; ливење; нож / 21 cm;
виљушка / 19 cm
МПУ, инв. бр. 7765

Сечиво ножа завршено у шпиц. Четворозуба виљушка у облику лире. Пуне, обле дршке, проширене при крају и завршене петљицом. Сечиво и виљушка украшене гравираним биљним орнаментом, а дршке украшене неорококо медаљоном и рељефним биљним орнаментом

85. КУТЛАЧА

Србија, Београд, друга половина XIX века
жиг: званични знак мајстора
Јована Николића
сребро; ливење; / 26 cm
МПУ, инв. бр. 16026

Дубока кутлача се преко две ресице наставља у дршку, завршену двоструко профилисаном спатулом са угравираним иницијалима NB

86. ПРИБОР ЗА ЈЕЛО

Русија, Петроград, 1810. г.
жиг: петроградски службени знак
контролор АЯ – Александар Ильич Яшинов
иницијали мајстора ITB – Johann Theodor Buntrell
сребро; ливење; кашика / 21,5 cm;
нож / 27 cm; виљушка / 20,5 cm
Историјски музеј Србије,
инв. бр. 666, 667, 665

Прибор се састоји од кашика, ножева и виљушака (некомплетан). Кашика овалног дна изведеног у шпиц. Преко две ресице наставља се у дршку која се завршава проширеном заобљеном спатулом, са украсом од шкољке. Исте дршке има и остали прибор, с тим, што је дршка ножа пуна, а широко сечиво заобљено у врху. На сечиву утиснуто „BROWN”. Прибор је из Карађорђевог заоставштине.

87. ПРИБОР ЗА ЈЕЛО

(деветнаест комада)

Немачка, око 1880. г.
производња: WMF – Württembergische
Metallfabrik
сребро; ливење; кашика / 21,7 cm;
виљушка / 22,2 cm; нож / 25,6 cm;
кашчица / 14,9 cm
МПУ, инв. бр. 16027

Прибор се састоји од кашика, виљушака и ножева за ручавање и кашчица за десерт. Прибор једноставног облика, са ресицом у корену дршке која се завршава двоструко профилисаном спатулом. Дршка ножа пуна и обла, са пљоснатим широким сечивом заобљеног врха. Без украса

88. ПРИБОР ЗА ЈЕЛО

(за 12 особа – сто седам комада)

Француска, Париз (?), око 1880. г.
жиг: француски државни знак;
увозни бечки знак
сребро, позлата; ливење, цизелирање;
17,5 – 26,5 cm
МПУ, инв. бр. 16008

Некомплетан прибор, неорококо стила, састоји се од петнаест врста помагала: великих кашика, ножева и виљушака за главно јело; кашика, виљушка и ножева за пред-јело; велике виљушке за сервирање рибе и ножева за рибу, виљушке за послуживање; лопатице за сервирање; кашичице за сладолед; ножића за сир; кашичице за чај, кафу и зачине, са две мале посуднице за со и бибер. У зависности од намене прилагођени су облик и величина кашика, виљушака и ножева. Све дршке су плоснате, изузев код ножева код којих су пуне и обле (изузетак су ножеви за рибу). Декорација компонована од биљних орнамената, чини при дну дршке, где се шири, врсту медаљона који уоквирује троделни завршетак дршке са малом петљицом по средини. Бокасте посуднице за зачине, изнутра позлаћене, украшене медаљонима од биљног орнамента

89. ПРИБОР ЗА ЈЕЛО (некомплетан)

Аустро-Угарска, Берндорф, око 1890. г.
производња: ART KRUPP BERNDORF
сребро; ливење, цизелирање; 124,5 cm;
130 cm; 118,5 cm; 121,3 cm;
Историјски музеј Србије,
инв. бр. 675; 676; 677; 2462

Прибор се састоји од виљушке и кашике за салату, кашике за вариво, кутлачице за сос и ножа за рибу.

Прибор за салату има плитку, заобљену

кашику и петозубу виљушку. Кашика за вариво има плитко дугуљасто дно завршено у шпиц, кутлачица ширу левку са стране, а нож за рибу преломљену горњу ивицу сечива завршену у шпиц. Сечиво украшено рељефним представама риба.

Дршке се настављају преко две ресице до заобљене спатуле, благо повијене у напред, украшене стилизованим иницијалом А са круном, у биљном орнаменту.

Прибор је припадао Александру I Обреновићу.

90. ПРИБОР ЗА ЈЕЛО (три комада)

Отоманска империја, Пећ, 1898. г.
иницијали домаћег кујунције Б.Л.К., са годином и местом
сребро, нијело; ливење, урезивање; кашика 120,6 cm; виљушка 119,5 cm; нож 125,2 cm
приватно власништво, Београд

Прибор се састоји од кашике, виљушке и ножа. Кашика, плитког овалног дна, завршеног у шпиц, продужава се, као и четворозуба виљушка, у дршку завршену проширеном спатулом. Обе спатуле украшене у нијелу. С предње стране двоглави орао са српским грбом и круном. Испод иницијали власника МДП. На полеђини обе спатуле утиснуто у три правоугаона поља Б.Л.К., 1898, ПЕЋ. Ресице су на кашики украшене цветом, а на виљушки цветом и рибом. Целом ивицом цик-цак трака.

Нож има широко челично сечиво с равном горњом ивицом и заобљеним врхом. Пуна дршка, заобљена на врху, носи двојаку декорацију у нијелу. С једне стране, једни испод других, нижу се: при врху, двоглави орао са српским грбом и круном, иницијали власника МДП, потом, цртеж кашике и ножа, на крају, на делу где се сечиво спаја са

дршком ножа, приказ рибе, у посуди набодене виљушком. И у низу с друге стране, идентичан хералдички знак у горњем делу, а испод њега представе птица и двеју цветних грана. На крају стрела са врхом изнад извијене змије

91. ПРИБОР ЗА ПЕЧЕЊЕ И САЛАТУ

Аустро-Угарска, Беч, око 1880–1890. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали мајстора HS
сребро, позлата, челик, кост; пресовање, матирање; виљушка за печење / 31 cm;
кашика / 25,7 cm; виљушка за салату / 26,3 cm
МПУ, инв. бр. 6299

Прибор се састоји од велике виљушке за печење и кашике и виљушке за салату. Велика виљушка има четири зупца – леви, шири и масивнији. Кашика и виљушка за салату су од кости. Сва три предмета имају истоветне пуне, обле дршке са проширеним крајем који се завршава куглицом. Дршке украшене картушом и вегетабилним орнаментом

92. ПРИБОР ЗА САЛАТУ И ПЕЧЕЊЕ

Средња Европа (?), крај XIX века
иницијали мајстора нечитки
сребро, челик, кост; пресовање; виљушка за печење / 26 cm; кашика за салату / 26 cm;
виљушка за салату / 25 cm
МПУ, инв. бр. 12564

Прибор чини двозуба метална виљушка за печење, трозуба виљушка за салату и кашика за салату дугуљастог, сасвим плитког дна. Сва три комада имају исте пуне, заобљене дршке, троделно завршене, украшене рељефним вегетабилним орнаментима и жлебовима. Недостаје нож за печење.

93. ПРИБОР ЗА ДЕСЕРТ

Француска, Париз, прва половина XIX века
жиг: париски службени знак
сребро, позлата; ливење, гравирање; кашика / 23,1 cm; лопатица / 26 cm;
кашичице / 13,2 cm
МПУ, инв. бр. 9906

Прибор се састоји од велике кашике и лопатице за послуживање и шест кашичица. Кашика за послуживање има широко округло дно, с једне стране плитко, издигнутог обода. Лопатица, облика српа има тупо сечиво. Неорококо декорација са волутама од којих је састављена дршка. Са једне стране набори, а са друге угравирани иницијали СЦ, са круном.

94. ЛОПАТИЦА ЗА ТОРТУ

Русија, Петроград, 1889. г.
жиг: петроградски службени знак;
контролор ИЕ (непознат)
иницијали мајстора JR (нечитко)
сребро; ливење, ажурирање,
гравирање; / 27 cm
МПУ, инв. бр. 16035

У наставку полигоналне, пуне дршке израста лопатица која, с доње стране има заобљену, а са горње преломљену ивицу. По средини перфорирана биљним орнаментом

95. КОРПИЦА ЗА КАШИЧИЦЕ

Србија, Смедерево (?), прва половина XIX века
рад домаћег кујунције
сребро; ливење, филигран; 19,3 x 15,2 cm
Музеј у Смедереву, инв. бр. 624

На овалну засвођену стопу налаже корпица у облику плитког овалног суда са извученим ободом израђеним у филиграну. Корпица вертикално подељена филигранском преградом

96. КОРПИЦА ЗА КАШИЧИЦЕ

Аустријска царевина, Беч, 1854. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора нечитки АВ/Р (?)
сребро; пресовање, резање, ливење на
пробој; / 22,6 cm
МПУ, инв. бр. 11179

Овална, плитка посуда бидермајер стила,
перфорираном преградом подељена на два
дела. Извучена овална стопа има угравирани
иницијале М.Е. Корпица са две дршке има
широки обод са двоструким фризом од
ружица. На врху преграде пластични украс у
виду цвета са три листа

97. КОРПИЦА ЗА КАШИЧИЦЕ

Србија, Ужице, 1894. г.
кујунџија: Андреја Перић
сребро, позлата; ливење, ажурирање,
гравирање; / 23 cm шир. 17 cm h 10,5 cm
Завичајни музеј, Т. Ужице, инв. бр. е/3840

Посуда овалног облика, са четири ножице.
Подужно подељена ажурираном преградом,
са прстеном на врху као носачем. Обод косо
уздигнут и подељен на шеснаест ребара од
којих је свако друго украшено цветом.
На дну угравирани иницијали БС
Рађено по наруџбини ужичког трговца

98. КОРПИЦА

Аустријска царевина, Будимпешта, око 1860.
године
жиг: државни службени знак, месни знак;
порески знак
сребро; пресовање; / 37 cm шир. 23 cm
МПУ, инв. бр. 7770

Ниска овална стопа носи широко отворену,
плитку корпу са две дршке. Цео обод и
дршке украшене волутама и цветовима

99. БОМБОНИЈЕРА

Аустријска царевина, Беч, 1844. г.
жиг: бечки службени знак, иницијали
мајстора АV
сребро; ливење, пресовање; h 11,7 cm
МГБ, инв. бр. 258

Са округле шесточлане стопе дршка са
прстенастим чвором носи полудубоку
бидермајер бомбонијеру широко отвореног
извијеног руба, украшеног, наизменично,
вегетабилним медаљонима и ребрима.

100. БОМБОНИЈЕРА

Аустријска царевина, Беч, 1844. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора нечитки
сребро; ливење, ажурирање; h 9,8 cm
приватно власништво, Београд

Са округле, профилисане стопе уздиже
се нога, са прстеном на средини, која
прихвата полудубоку посуду са широко
извученим ободом. Фриз обода ажуриран
биљним орнаментом и завршен
профилисаном ивицом

101. БОМБОНИЈЕРА (пар)

Аустријска царевина, Беч, 1846. г.
жиг: бечки службени знак
сребро; пресовање; h 12,8 cm
МПУ, инв. бр. 6003

Са кружне кришкaste стопе уздиже се
дршка, са двоструким чвором, која прихвата
дубоки суд проширен при врху извијеног
обода. Бидермајер бомбонијера обрађена је
усецима и ребрима, а декорисана групама
рељефних ружица. На дну суда медаљон с
рељефним цвећем

102. БОМБОНИЈЕРА

Средња Европа, друга половина XIX века
сребро; ливење; h 12,5 cm R 21,5 cm
МПУ, инв. бр. 16032

Са широке округле стопе, лобијално профилисане, уздиже се дубоки, широки суд повијеног обода.

Посуда је украшена ребрима различите ширине, која се ритмично смењују.

103. БОМБОНИЈЕРА

Аустријска царевина (?), друга половина XIX века
сребро, стакло; пресовање; h 15,5 cm
МПУ, инв. бр. 5122

Округло постоље лобијално профилисано, украшено фризом од рељефних ружица и волутица. На њему, на четири ребрасте ножице, почива нижи стуб за чији је капител причвршћена бомбонијера од белог опалинског стакла. Стуб украшен шкољкама и вегетабилним орнаментом

104. БОМБОНИЈЕРА

Аустријска царевина, Беч, 1865. г.
жиг: бечки службени знак, иницијали мајстора АЕ – Albert Eduard
сребро, стакло; пресовање, резање; h 12 cm
МПУ, инв. бр. 16039

На четири ножице састављене од рељефног мотива грожђа и винове лозе, почива четворострано постоље од волута и перфорираних страница. Бомбонијера се састоји од три шкољколике дубоке стаклене посуде.

105. ТАЦНА

Србија, Београд (?), 1841. г.
домаћи мајстор (?)
натпис † РИСТА ІВАНОВИЋЪ: 1841

сребро; ливење, резање,
цизелирање; 19,4 x 14 cm
МПУ, инв. бр. 5988

На ниску прстенасту овалну стопу са натписом, належе плитки суд са ширим ажурираним ободом, украшеним цветовима са жировима у оквиру.

106. ТАЦНИЦА

Србија (?), друга половина XIX века
жиг: 13; локална радионица, иницијали мајстора А (?)
сребро; пресовање, искуцавање; R 13,5 cm
МГБ, инв. бр. 257

На ниску профилисану округлу стопу належе широко разуђена плитка тацна са извученим, извијеним рубом у виду дванаест латица украшених медаљоном ружица.

107. ТАЦНА

Србија, Ужице, 1868. г.
домаћи кујунџија
натпис: ТАСЛА: СТЕФАНА ЈАНКОВИЋА
КУКОЉА: МОЛЕРА: У УЖИЦУ
1868 ГОДИНЕ
сребро; искуцавање; / 19 cm
МГБ, инв. бр. 339 (легат Ксеније и Раденка Перића)

Прстенаста стопа носи плитку овалну посуду са извученим ширим осмолатичним ободом, украшеним цветним мотивима.

108. ТАЦНА

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали мајстора ЕФ – Eduard Friedman
сребро, ливење, ковање на матрицу,
изрезивање, матирање; R 17 cm
МПУ, инв. бр. 16014 (из легата И. Симић)

Плитка тацна кружног облика, са ширим ободом који је перфориран фризом од ромбова, са „рококо” медаљонима са ружицама и бамбусом.

109. ТАЦНА

Немачка, око 1880. г.
жиг: немачки службени знак
сребро; ливење, ковање на матрицу,
изрезивање; R 10,3 cm
МПУ, инв. бр. 16015 (из легата И. Симић)

Плитка, округлог облика, са широким ободом украшеним ружицама и перфорираним медаљонима. По ивици обода фриз од цвећа

110. ТАЦНИЦЕ (четири комада)

Немачка, Штутгарт (?) крај XIX века
жиг: немачки службени знак, месни знак
сребро; ливење; R 9,8 cm
МПУ, инв. бр. 16006/4

Округлог облика, лобијално профилисане, са широким ободом, усецима набраним на четири места

111. ТАЦНА ЗА ИЗНОШЕЊЕ ЈЕЛА

Француска, Париз, око 1830. г.
жиг: париски службени знак
сребро; ливење; l 46,6 cm
МПУ, инв. бр. 16007

Еlegantни овални суд, стила Луј-Филип, има благо издигнут шири профилисан обод. На дужој страни угравирани иницијали CR

112. СОСИЈЕРА

Северна Европа (Немачка или Холандија ?), почетак XIX века
жиг: нечитко; иницијал N

сребро; ливење; l 26,5 cm
МПУ, инв. бр. 6031

Еlegantни, класицистички суд облика навикуле, са поклопцем.

Са овалне стопе уздиже се дубљи, уски суд са две извијене дршке које надвисују обод. Поклопац благо засвођен завршава се дугметом у облику пуног кестена са лишћем. Суд опточен дуж свих ивица сребрним гранулама

113. СОСИЈЕРА

Аустро-Угарска, Беч, крај XIX века
жиг: бечки службени знак
сребро, изнутра позлата; ливење;
h 16,5 cm l 23,2 cm
Народни музеј, Ниш, без броја

Са овалне стопе уздиже се дубљи суд са левком и извијеном дршком са супротне стране. Обод украшен профилисаном ивицом

114. ЗВОНО ЗА ПОКРИВАЊЕ ЈЕЛА

Велика Британија, друга половина XIX века
сребро; ковање, ливење; l 28 cm
шир. 19,5 cm h 13,5 cm
МПУ, инв. бр. 12587

Овалног облика, профилисане извучене ивице, сводно се уздиже до дршке која се завршава у облику петље. Носи грб хотела St Ermins – Westminster

115. ЖАРДИНИЈЕРА

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак
производња J.C. KLINKOSCH (Клинкош)
сребро; ливење, цизелирање;
h 20 cm шир. 54 cm
Историјски музеј Србије, инв. бр. 826

На четири лавље шапе ниска кружна профилисана стопа носи широки, релативно плитак, бокасти суд са две елегантне дршке које придржавају каријатиде израсле из акантусовог лишћа. На две супротне стране аплициран грб Милана Обреновића у венцу од ловоровог лишћа, са круном на врху. Грб придржавају две дечије фигуре (девојчица и дечак).

Паралелним усецима тело посуде подељено на ребра, лучно завршена. Ивица обода украшена палметама, испод фриза од орнамента лозице.

Жардинијера купљена на аукцији у бечком Доротеуму 1905. год. од стране Олге и Љубомира Крсмановића

116. ВАЗА

Аустро-Угарска (?), 1880. г.
иницијали мајстора SH/K (?)
сребро, стакло; пресовање; h 25 cm
МПУ, инв. бр. 9862

Четворострано постоље на четири извијене ножице, сужава се у стуб са чашицом која носи конусно перфорирано постоље за стаклену вазу. Постоље украшено рељефним волутама, шкољкама, ружицама и лишћем

117. ПАР СВЕЋЊАКА

Аустријска царевина, Беч, 1810. г.
жиг: бечки службени знак, контролни знак;
иницијали мајстора BC – Carl Beck (?).
сребро; ливење, цизелирање; h 18,5 cm
МПУ, инв. бр. 1738 D

Са кружне стопе уздиже се конусно стабло са чашицом за свећу, на врху. Стопа украшена са шест латица, а у свакој виново лишће са грожђем. Чашица украшена палминим лишћем

118. СВЕЋЊАК

Аустријска царевина, Беч, око 1837. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора AE
сребро; пресовање; h 27,7 cm шир. 22,5 cm
МПУ, инв. бр. 16017 (из легата И. Симић)

Свећњак се састоји од три дела: четвртастог постоља из којег излазе четири извијене ножице, средишњег четвртастог стабла и горњег разгранатог дела из којег се издвајају два крака, састављена од волута које, на крајевима, носе чашицу за свећу. Врх је завршен прорезаним медаљоном који служи као дршка. Декорација компонована у духу рококоа

119. СВЕЋЊАК

Аустријска царевина, Кронштат (?), 1850. г.
жиг: државни службени знак, месни знак;
производња SH & C
сребро; пресовање; h 23 cm
МПУ, инв. бр. 341 D

Са округле стопе уздиже се стабло завршено чашицом у облику капитела. Стопа украшена картушима, тело свећњака компоновано од ребрастих елемената

120. СВЕЋЊАК

Аустријска царевина, Беч, 1856. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора нечитки AE (?)
сребро; пресовање; h 26,8 cm
МПУ, инв. бр. 4471 D

Свећњак се састоји од три сегмента. Високо четвртасто постоље налаже на четири извијене ножице. Декоративно стабло носи горњи разгранати део с којег се одвајају два крака компонована од волута који на крајевима носе чашицу за свећу.

Врх је завршен прорезаним медаљоном за дршку. Свећњак, неорококо стила, украшен је рељефним медаљонима, шкољкама и биљним орнаментом.

121. ПАР СВЕЋЊАКА

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора нечитки
сребро; ливење; h 27 cm
МПУ, инв. бр. 376 D

С трокраког постоља уздижу се три тање извијене ножице које належу на обло тело свећњака које на врху носи чашицу за свећу. Тело је украшено угравираним листовима палмете.

122. СВЕЋЊАК

Аустро-Угарска, Беч, око 1890. г.
жиг: бечки службени знак, иницијали
мајстора H.S. – Südfeld Hermann
сребро; ливење, урезивање; h 36,8 cm
МПУ, инв. бр. 16041

Широка кружна стопа носи профилисано стабло, на чијем је врху чашица за свећу. Украшен вегетабилним орнаментом, а у горњем делу фризом од гранула

123. СВЕЋЊАК

Аустро-Угарска, Беч, око 1890. г.
жиг: бечки службени знак
сребро; ливење, урезивање; h 31,7 cm
МПУ, инв. бр. 10205 D

Кружна засвођена стопа носи профилисано стабло, са чашицом за свећу на врху. Неокласицистичког стила, украшен биљним орнаментом. У медаљону угравирани иницијали ЖГ

124. СВЕЋЊАК

Немачка, око 1890. г.
жиг: службени немачки знак
сребро; ливење, цизелирање, матирање;
h 9,3 cm R 8,4 cm
МПУ, инв. бр. 16040

Осмоугаона стопа завршава осмоугаоном чашицом.

Поља наизменично украшена рељефним ружицама и медаљонима са ромбоидним пољима

125. СВЕЋЊАК

Аустро-Угарска, Пешта (?) крај XIX века
жиг: државни службени знак; месни знак (?)
иницијали мајстора нечитки
сребро; ливење, урезивање; h 34,7 cm
МПУ, инв. бр. 386

Са три извијене ножице уздиже се степенасто профилисана кружна стопа. Профилисано стабло свећњака има на врху чашицу за свећу.

Украш чине биљни орнаменти.
Урезани иницијали ТМ

126. ПАР КАНДЕЛАБРА

Немачка, крај XIX века
жиг: немачки службени знак; производња: ...
EDLAENDER (?)
сребро, позлата; ливење, цизелирање,
матирање; h 54,5 cm
МПУ, инв. бр. 16042

Петокраки, неорококо свећњак округле стопе на три извијене ножице. Стабло са средишњим чвором носи чашицу из које се грана пет раскошних волута са чашицом за свеће. Свећњак украшен медаљонима, перлама, наборима и цветним рељефним украсима

127. МАСТИОНИЦА

Средња Европа, око 1860. г.
позлата (бронза); ливење; / 42 cm h 13 cm
МПУ, инв. бр. 15997

Неорококо постоље, подужног облика, ослања се на волуте којима је опточено. По средини се уздиже централни декоративни мотив с картушом. Са обе стране су чашице за мастило, са засвођеним прорезаним поклопцима.

128. ПЕРНИЦА

Отманска империја, Призрен (?)
крај XIX века
жиг: нечитак, локални кујунџија (?)
сребро; филигран, ливење; / 16 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 673

Дугачка перница, цевастог облика сужава се при врху. Дужим делом украшена филигранским прорезима

129. ПЕЧАТ

Француска, Париз (?), почетак XIX века
сребро, лапис лазули; ливење,
гравирање; h 6,8 cm
МПУ, инв. бр. 10147

Глава печата округла. На њу ослоњене три лавље шапе које носе облу дршку – стуб печата. Горе и доле украшен ловоровим венчићем

130. ПЕЧАТ

Француска, Париз (?), око 1890. г.
посребрено, дрво; ливење,
гравирање; h 9,7 cm
МПУ, инв. бр. 10146

Са овалне главе печата уздиже се профилисана дрвена дршка у две боје.

131. СЕКАЧ ЗА ХАРТИЈУ

Аустро-Угарска, Берндорф, друга
половина XIX века
жиг производње: BERNDORF
сребро; ливење; / 17 cm
МПУ, инв. бр. 16002

У облику мача са дугачким сечивом,
профилисане заобљене дршке

132. СЕКАЧ ЗА ХАРТИЈУ

Аустро-Угарска, Берндорф, крај XIX века
жиг производње: BERNDORF; иницијали
мајстора AS
посребрена алпака; ливење; / 14,5 cm
МПУ, инв. бр. 16003

У облику мача са дужим сечивом и увијеном
дршком са лоптицом на врху

133. ЧИБУК

Отманска империја, Пећ, XIX век
локални кујунџија
сребро, ћилибар, дрво; ливење, гранулација;
/ 20,9 cm
МПУ, инв. бр. 16037

Већа глава од ћилибара наставља се у
сребрни декоративни врат који се завршава
округлом дрвеном лулицом

134. ЧИБУК

Отманска империја, Пећ (?) крај XIX века
локални кујунџија
сребро, ћилибар, дрво; ливење, гранулација;
/ 17,5 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 678

Мала глава од ћилибара продужује се у
краћи врат који се наставља сребрним делом
до лулице за дуван.

135. ЧИБУК

Отоманска империја, Пећ (?) крај XIX века
локални кујунџија
сребро, ћилибар, дрво; ливење, гранулација;
l 25,5 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 2198

Велика ћилибарска глава продужује се у
сребрни декоративно преплетени врат који
се наставља вишеугаоним гориоником.

136. МУШТИКЛА

Отоманска империја, Призрен (?)
крај XIX века
локални кујунџија
ћилибар, сребро; филигран; l 10 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 677

Цевастог облика, на врху глава од ћилибара.
Тело украшено вегетабилним орнаментом у
сребру

137. МУШТИКЛА

Отоманска империја, Призрен (?) XIX век
локални кујунџија
сребро, црни ћилибар, абонос; филигран;
l 54,5 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 1110

Дугачка муштикла има на врху облу ћилибарску главу, а на крају филигранску лулицу за дуван. Дршка украшена на три места, са по два филигранска орнамента у облику лале

138. ТАБАКЕРА

Аустро-Угарска, Беч (?), крај XIX века
жиг: државни службени знак; иницијали
мајстора нечитки
сребро, трагови позлате, црни емајл;
ливење, псеудофилигран; 8,2 x 5,4 cm
МПУ, инв. бр. 10143

Плитка правоугаона кутија заобљених
углова са поклопцем на шарку. Површина
прекривена богатом биљном орнамента-
цијом. С једне стране иницијали А М, а с
друге, М Ж. У углу, уоквирен у врежи,
иницијал М

139. ТАБАКЕРА

Русија (?) крај XIX века
иницијали СК
сребро, позлата, емајл; 9 x 5,8 cm
МПУ, инв. бр. 6023

Правоугаона кутија заобљених углова,
отвара се дугметом на шарку. Горња и доња
површина украшене вегетабилним
орнаментом у емајлу – на белој основи
тонови плаве, зелене и црвене боје. Уоколо
тече тачкасти фриз. На унутрашњости
поклопца угравирано име Charlotte

140. ТАБАКЕРА

Русија, крај XIX века
сребро; ливење; 14 x 9,3 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 675

Правоугаона масивна кутија са црвеним
стакленим дугметом за отварач. Украшена је
усецима који се, од центра, зракасто шире.

141. ТАБАКЕРА

Средња Европа (?), крај XIX века
сребро, злато; нијело; 9,5 x 8,5 cm
МПУ, инв. бр. 16028

Кутија приближно квадратног облика
отвара се на шарку, с десне стране.
Горња страна украшена богатим
вегетабилним орнаментом, са четири златне
розете у угловима. Доња страна украшена
геометријским орнаментом

142. КУТИЈА

Русија (?) XIX век
сребро, ахат; ливење; 8,4 x 5,3 cm h 2,7 cm
МПУ, инв. бр. 4579

Правоугаона кутија заобљених углова са поклопцем.
Дно и поклопац од ахата бордо-норанџасте боје. Стране од сребра украшене ситним плетеницама

143. КУТИЈА

Аустријска царевина, Беч, 1846. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора нечитки
сребро; ливење, пресовање;
10,8 x 8 cm h 8 cm
МПУ, инв. бр. 359

Правоугаоног облика са поклопцем, стоји на четири ножице са лављим шапама. Бокастог тела, на чијим је зидовима рељефно акантусово лишће. Странице поклопца украшене вегетабилним орнаментом. Горња површина украшена средишњим медаљоном у вегетабилном орнаменту

144. КУТИЈА ЗА ШИВАЋИ ПРИБОР

Средња Европа, друга половина XIX века
посребрено; ливење, гравирање;
42 x 29 cm h 20,5 cm
МПУ, инв. бр. 16029

Висока, масивна правоугаона кутија са поклопцем. Унутрашња страна поклопца са огледалом. Дно кутије подељено на два нивоа. Сваки ниво има по шест квадратних преграда, са поклопцима, за одлагање прибора. Кутија је украшена вегетабилним орнаментом у стилу неорококоа и картушима

145. КУТИЈА

Средња Европа, друга половина XIX века
сребро; пресовање; 6,5 x 7,9 cm
МПУ, инв. бр. 16016 (из легата И. Симић)

Плитка правоугаона кутија са поклопцем на шарку. Богато орнаментисани поклопац са рељефном декорацијом шишарки и лишћа

146. КУТИЈА ЗА ДУВАН

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора ЈК – Kandelhart Johann
сребро; нијело; 9,3 x 6 cm h 2 cm
МПУ, инв. бр. 10144

Дубља правоугаона кутија заобљених углова, са поклопцем на шарку. Прекривена црно-белим шаховским пољима.
Поклопац украшен двоструким медаљоном

147. КУТИЈА

Отоманска империја, Скопље, крај XIX века
локални кујунџија
сребро, позлата; филигран;
10 x 6,3 cm h 2,5 cm
МПУ, инв. бр. 12552

Правоугаона обла кутија са поклопцем на шарку, израђена у филиграну.
На поклопцу у медаљону иницијали ММ

148. КУТИЈА

Србија, Ниш (?), крај XIX века
домаћи кујунџија
сребро; искуцавање, гравирање, матирање;
7,5 x 7,5 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 674

Квадратна кутија са поклопцем. Горња и доња страна украшене биљним лозицама

149. КУТИЈА ЗА ШИБИЦЕ

Србија, Ниш, крај XIX века
домаћи кујунџија
сребро; филигран; 5,8 x 4 cm
Народни музеј, Ниш, инв. бр. 672

Кутијица има малу фиоку са плавим дугметом за ручку. Са горње и са доње стране по један медаљон, украшен птицом и цветом

150. КУТИЈА ЗА ВИЗИТ КАРТЕ

Аустро-Угарска, Беч (?), крај XIX века
позлаћени лим; пресовање, ажурирање,
ливење; свила 7,4 x 5,5 cm h 3,8 cm
Завичајни музеј, Књажевац, без броја

Мала правоугаона кутија стоји на четири лоптице. Дно постављено свилом, а зидови перфорирани. Поклопац на шарку, на дужој страници. Горња површина пресвучена свилом, у средини медаљон опточен биљем и цветићима

151. ПОСТОЉЕ ЗА ВИЗИТ КАРТУ

Француска (?), око 1880. г.
жиг: нечитак
сребро; ливење, пресовање; h 6 cm шир. 9 cm
МПУ, инв. бр. 16000

Са неправилног кружног постоља шири се лепеза са уским прорезом по средини – за визит карту. Лепеза, с једне стране, украшена рељефним цветним мотивима, а с друге – галантном сценом

152. УКРАС

Русија, Кострома, почетак XIX века
жиг: руски службени знак, месни знак
сребро; ливење; 7,3 x 3,3 cm
МПУ, инв. бр. 5991

На правоугаоном постољу које носе четири лавље шапе, веслач са тророгим шеширом у чамцу

153. МИРИСНИЦА

В. Британија, Бирмингем, 1818–1819. г.
жиг: британски службени знак, месни знак;
иницијали мајстора J. W. Joseph Willmore
(Џозеф Вилмор)
сребро, позлата; ливење, ажурирање,
гравирање; 4,3 x 2 cm
МПУ, инв. бр. 12575

Правоугаона кутијица, одсечених углова. Испод поклопаца, на шарку, налази се решетка изрезана вегетабилним орнаментом, са средишњим медаљоном са цветом. Решеткица се подиже у страну на шарку. Поклопац украшен расутим тачкастим, неправилно уоквиреним мотивом. У средини овални медаљон. Уокло траке са круговима. Полеђина украшена угравираним цветићем

154. ТОАЛЕТНИ ПРИБОР

Средња Европа (?), друга половина XIX века
посребрено, стакло, кост, метал, кожа;
пресовање; бочице R 4 cm; h 3,3; h 8,5 cm;
/ осталих делова 6,5 – 20,5 cm
МПУ, инв. бр. 9743

Прибор се састоји од две округле бочице, глачала за нокте, турпије за нокте, четкице, кашике за ципеле, игле за шнирање пертли, кутијице за игле. Поклопци и профилисани дршке украшене цветним рељефним орнаментима рококо инспирације.

155. УКРАС ЗА ТОАЛЕТНИ ПРИБОР

Аустро-Угарска, Беч, око 1880. г.
жиг: бечки службени знак; иницијали
мајстора MG

сребро, изнутра позлата; ливење, матирање;
/ 19,4 cm R 8,2 cm
МПУ, инв. бр. 15999/3

Украс се састоји од држача за четку и два поклопца за козметичке теглице. Држач је дугуљастог облика, заобљених ивица, док су поклопци кружног облика. На средини необарокни картуш оивичен биљним орнаментом

156. КОМПЛЕТ ЧЕТКИ

Средња Европа, друга половина XIX века
посребрено; пресовање; / 23 cm; / 18 cm;
/ 18 cm
МПУ, инв. бр. 10154

Комплет чине три четке: за косу са дршком, за одело и шешире. Украшене су рељефним биљним орнаментом и медаљоном барокне инспирације, са угравираним иницијалима JBC

157. ДРШКА ЗА БУКЕТ

Средња Европа, друга половина XIX века
сребро, кост; пресовање; h 17,5 cm
МПУ, инв. бр. 12579

Дршка од токарене кости наставља се у декоративни средињи део, у облику шкољке, са жировима у лишћу и два звончића. На врху чашица за букет

158. ПРИБОР ЗА ШИВЕЊЕ

Средња Европа, прва половина XIX века
сребро; пресовање; 16,5 x 10,7 cm
МПУ инв. бр. 897

Полигонална кутија пресвучена тамноплавим сомотом, са улегнућима за предмете прибора: маказице, ножић, шило за конац, напрстак, уложак за игле (са иглом) и два мала седефна калема. С унутрашње стране поклопца огледало, а са спољашње цртеж у боји дечака са псом, у екстеријеру

159. КОРПИЦА ЗА КЛУПЧЕ

Средња Европа, XIX век
сребрни лим; филигран, резање; R 7,5 cm
МПУ, инв. бр. 6130

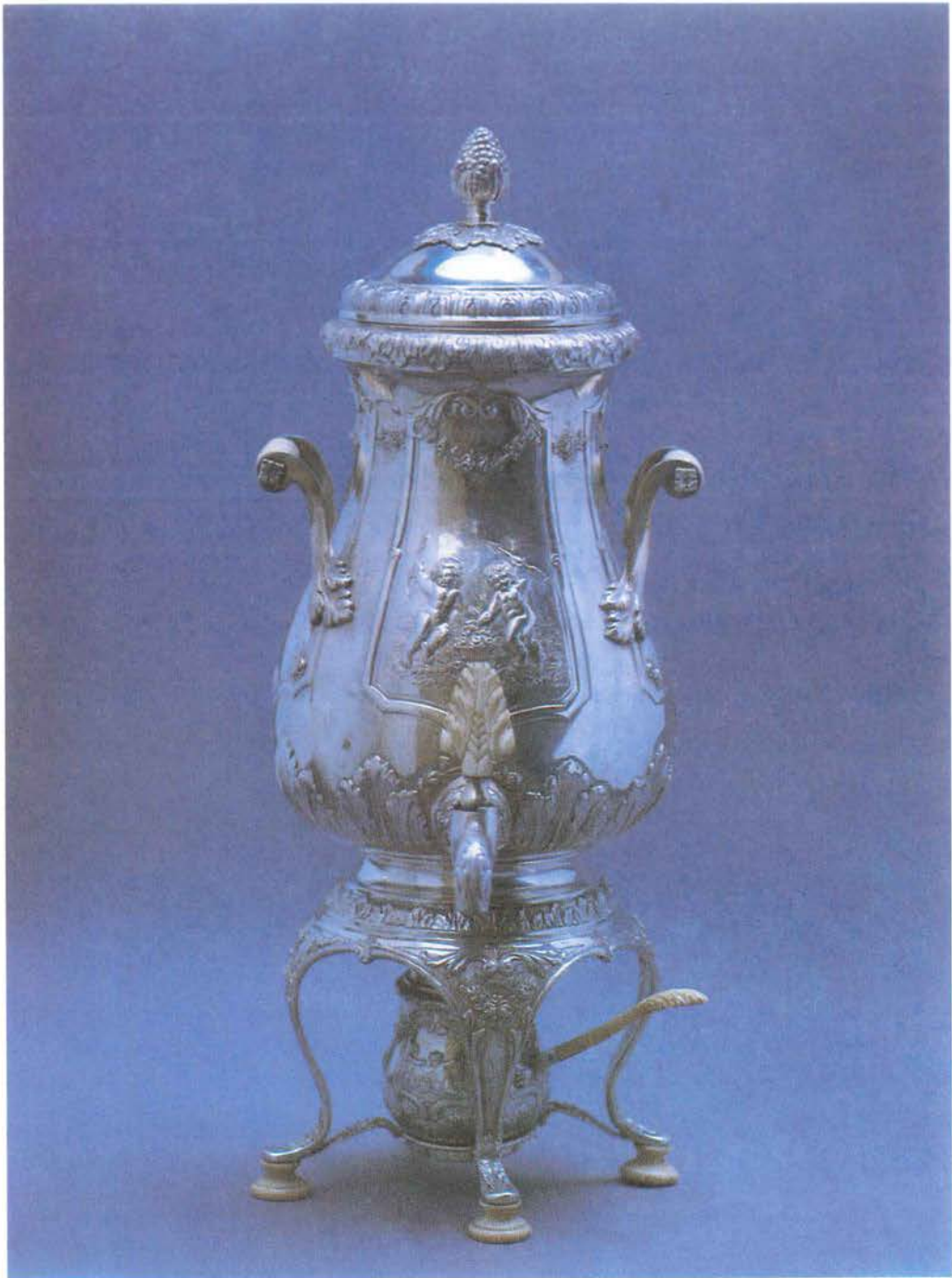
Корпица састављена од две полулопте. Отвара се по средини дугметом. На врху прстен за руку. Украшена филиграном и укрштеним тракама

160. КОРПИЦА ЗА КЛУПЧЕ

Аустријска царевина, Беч, половина XIX века
сребро; ливење, пресовање; R 7,3 cm
МПУ, инв. бр. 6721

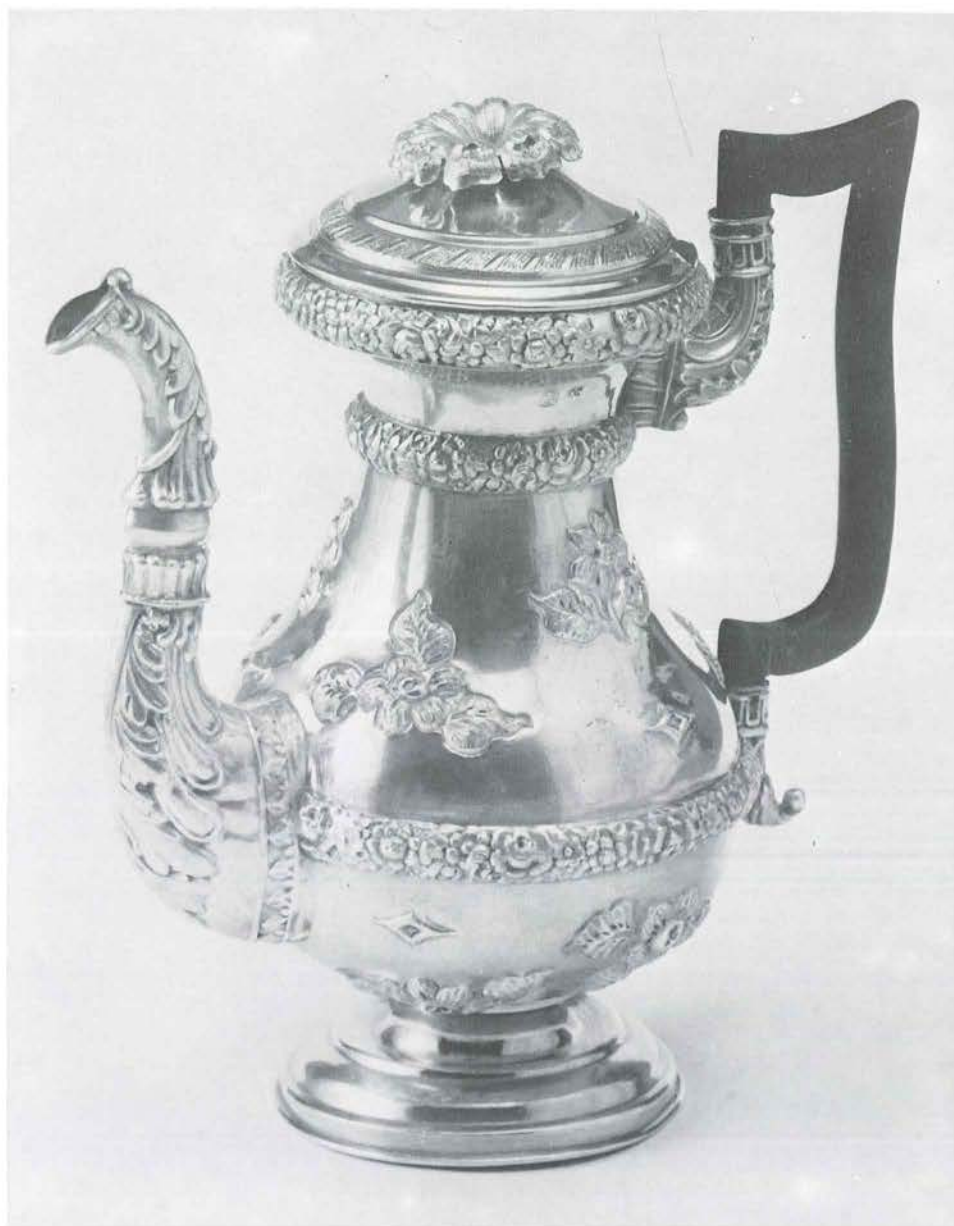
Корпица састављена од две полулопте које се отварају, по средини, помоћу дугмета. На врху прстен за руку. Украшена перфорираним волутама

ФОТОГРАФИЈЕ

САМОВАР
кат. 5

SAMOVAR
cat. 5

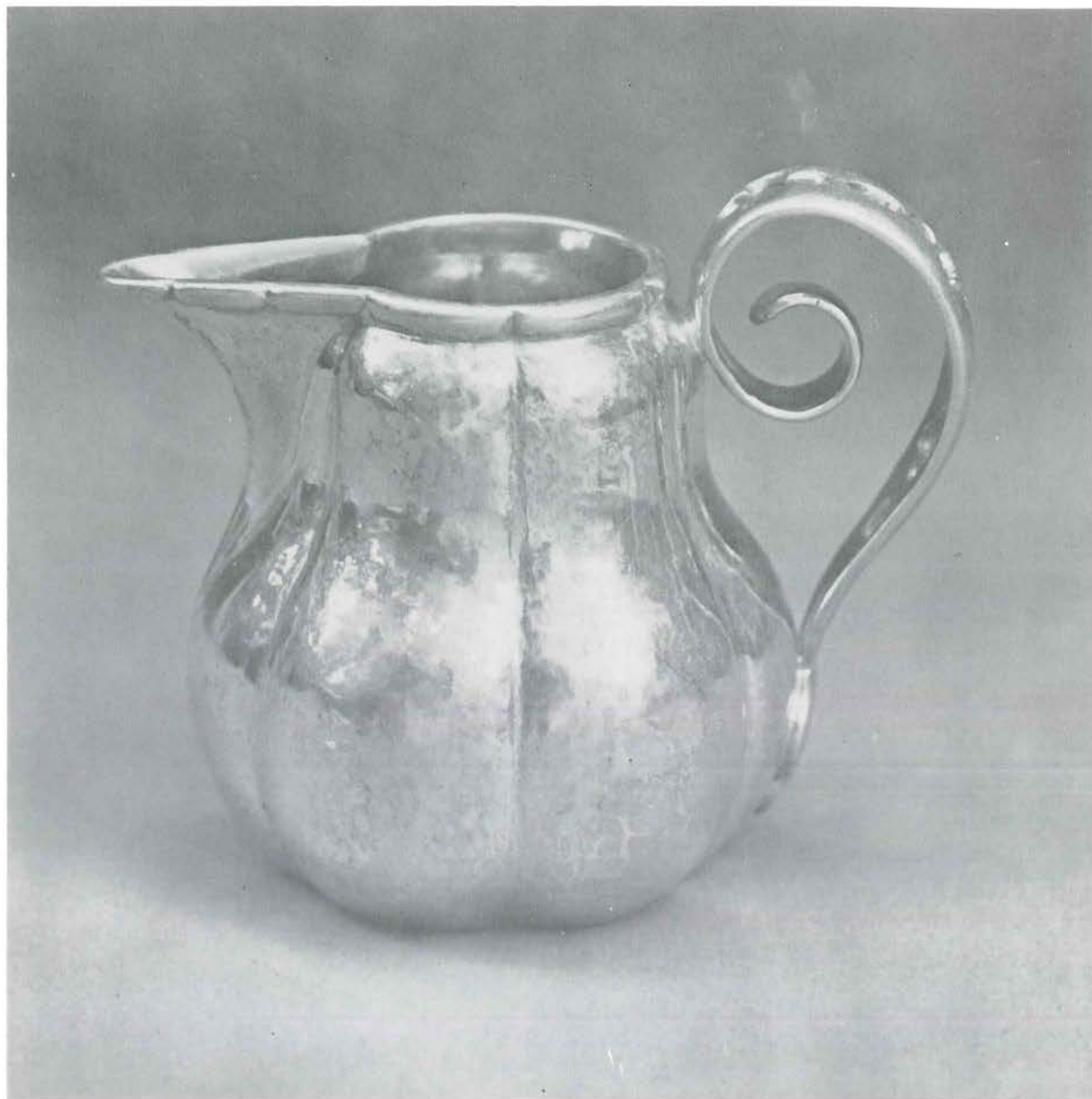
ЧАЛНИК
кат. 7

TEA POT
cat. 7

САМОВАР
кат. 6

SAMOVAR
cat. 6

БОКАЛЧИЊ
кат. 21

CREAM JUG
cat. 21

ЧАЛНИК
кат. 9

TEA POT
cat. 9

СЕРВИС ЗА ЧАЈ
кат. 13/49

TEA SERVICE
cat. 13/49

СЕРВИС ЗА ЧАЈ
кат. 15

TEA SERVICE
cat. 15'

ЧАЛНИК
кат. 11

TEA POT
cat. 11

СЕРВИС ЗА КАФУ
кат. 19

COFFEE SERVICE
cat. 19

ШОЉА ЗА ЧОКОЛАДУ
кат. 25

CHOCOLATE MUG
cat. 25

НОСАЧ ПРИБОРА ЗА ЗАЧИНЕ
кат. 37

CRUET FRAME
cat. 37

ШОЉА
кат. 24

MUG
cat. 24

НОСАЧ ПРИБОРА ЗА ЗАЧИНЕ
кат. 39

CRUET FRAME
cat. 39

ПОСЛУЖАВНИК
кат. I

TRAY
cat. I

ПОСУДА ЗА ШЕЋЕР
кат. 51

SUGAR BOWL
cat. 51

ПОСУДА ЗА ШЕЋЕР
кат. 50

SUGAR BOWL
cat. 50

ПОСУДА ЗА ШЕЋЕР
кат. 15

SUGAR BOWL
cat. 15

ШЕЋЕРНИЦА
кат. 52

CASTOR
cat. 52

ЦЕДИЛЪКА
кат. 56

STRAINING SPOON
cat. 56

ШТИПАЉКА ЗА ШЕЋЕР
кат. 54

SUGAR TONG
cat. 54

КАШИЧИЦЕ
кат. 63

TEA SPOONS
cat. 63

КАШИЧИЦЕ
кат. 59

TEA SPOONS
cat. 59

КУТЛАЧА
кат. 85

LADLE
cat. 85

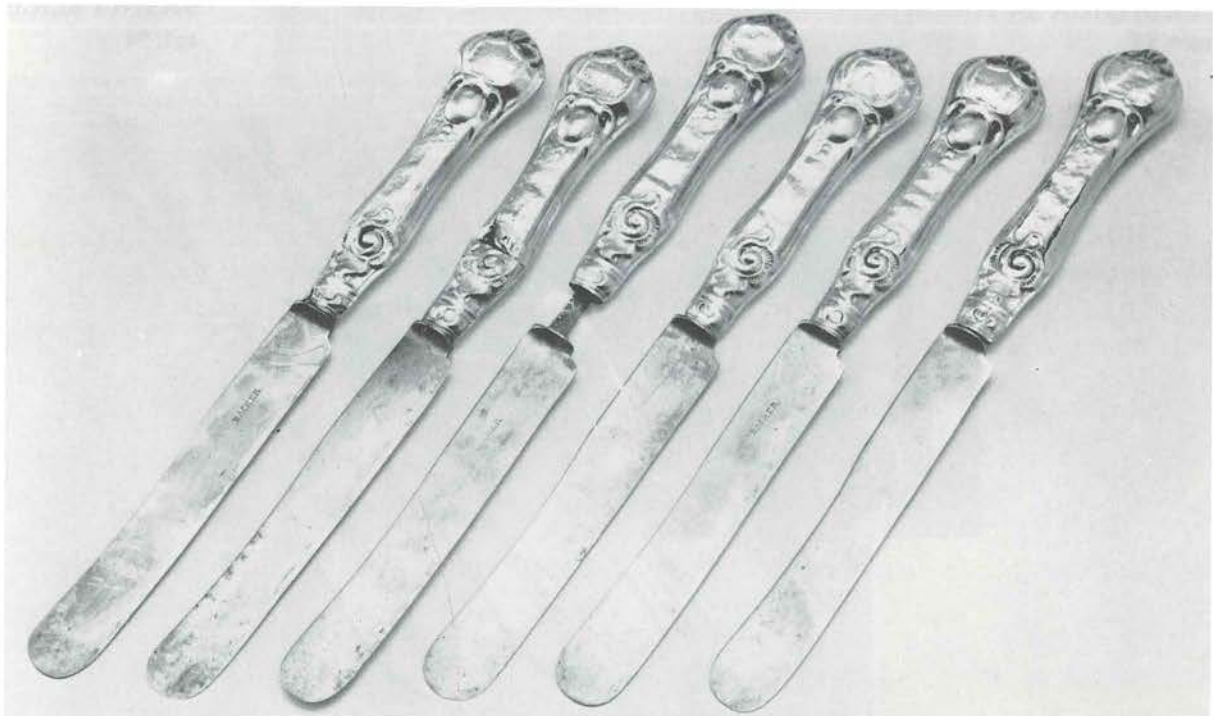
КАШИКЕ
кат. 69/70

SPOONS
cat. 69/70

НОЖ И ВИЉУШКА ЗА РИБУ
кат. 84

FISH KNIFE AND FORK
cat. 84

НОЖИЋИ
кат. 78

SMALL KNIVES
cat. 78

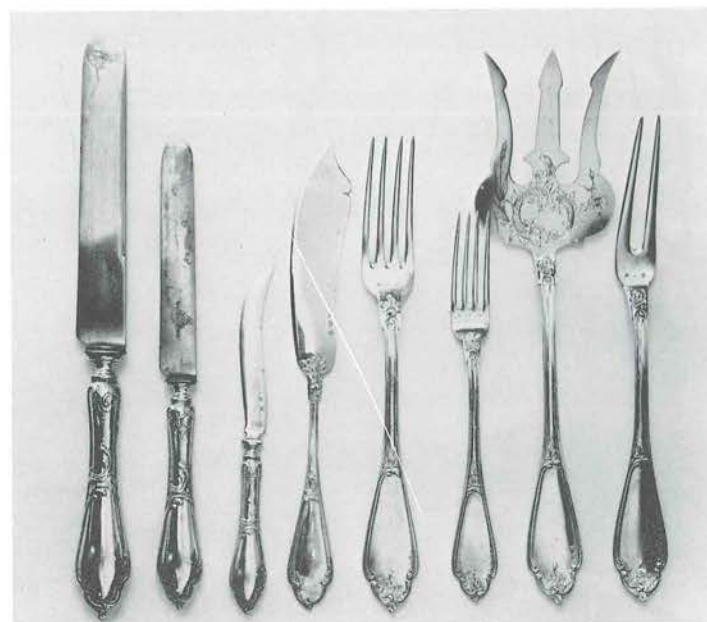
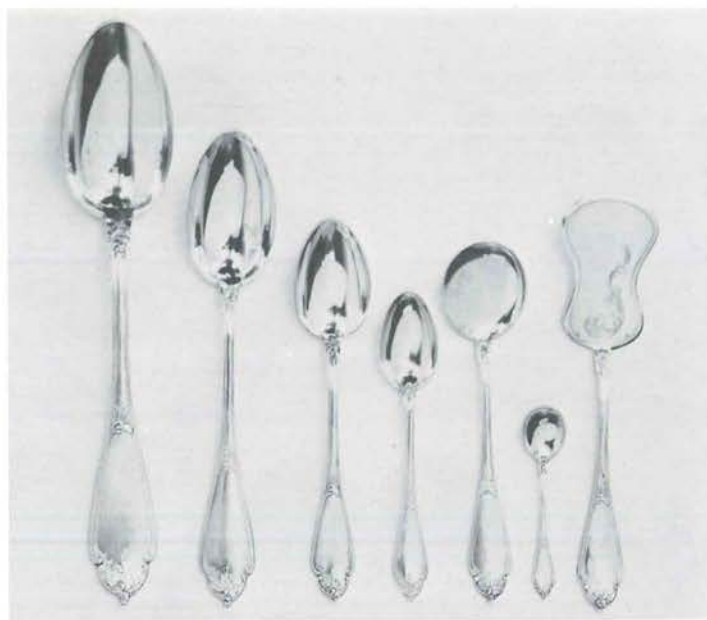
ЛОПАТИЦА ЗА ТОРТУ
кат. 94

PASTRY SLICE
cat. 94

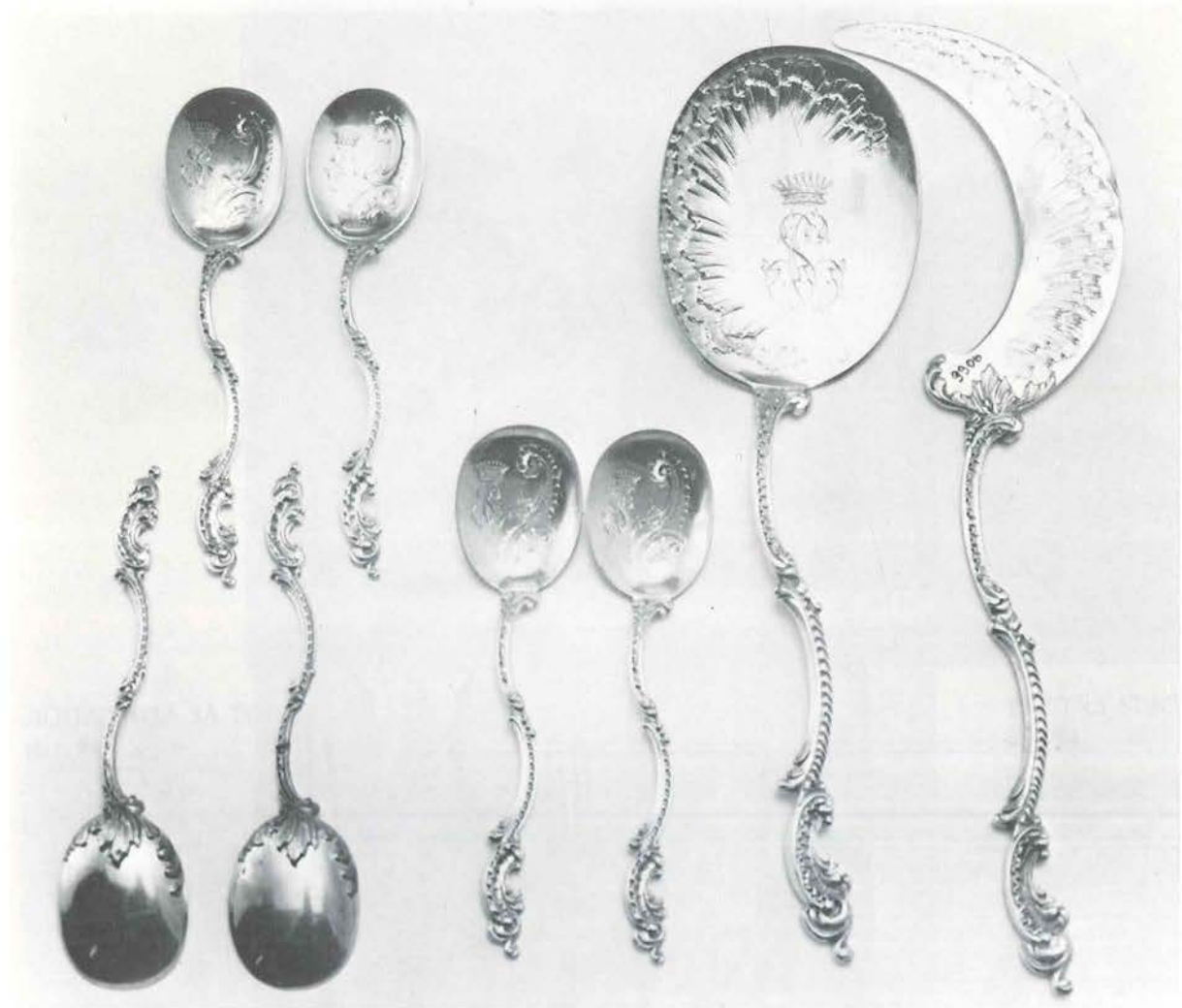
НОЖ И ВИЉУШКА
кат. 83

KNIVE AND FORK
cat. 83

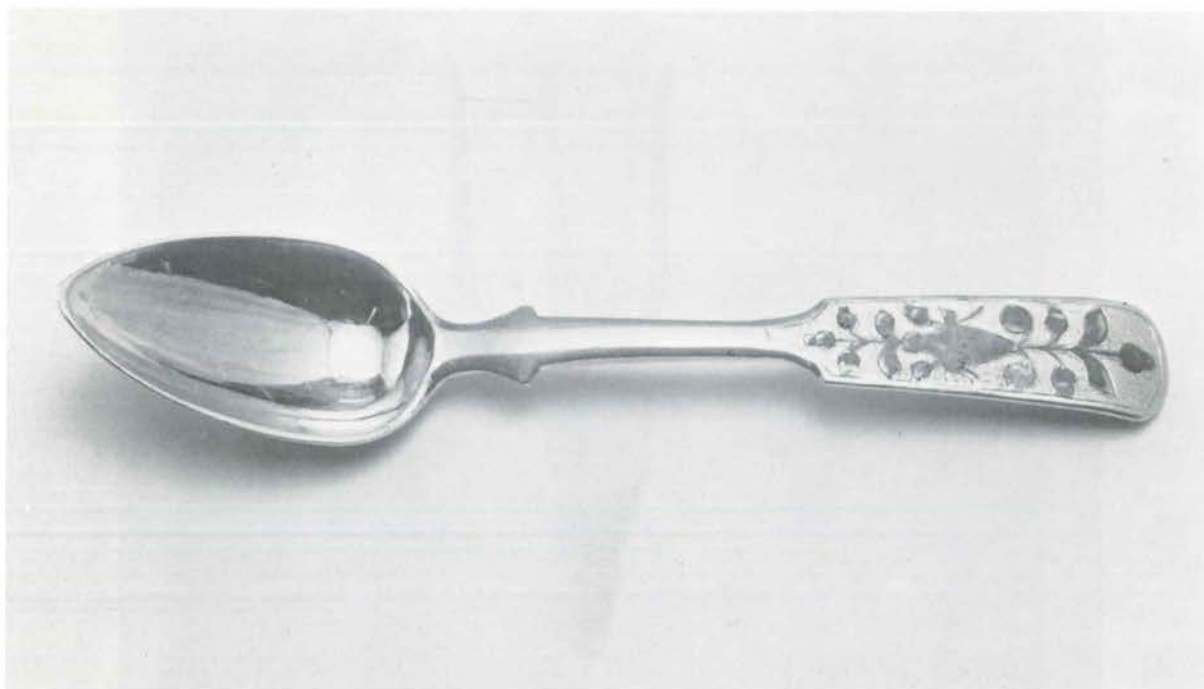
ПРИБОР ЗА ЈЕЛО
кат. 88

FLATWARE
cat. 88

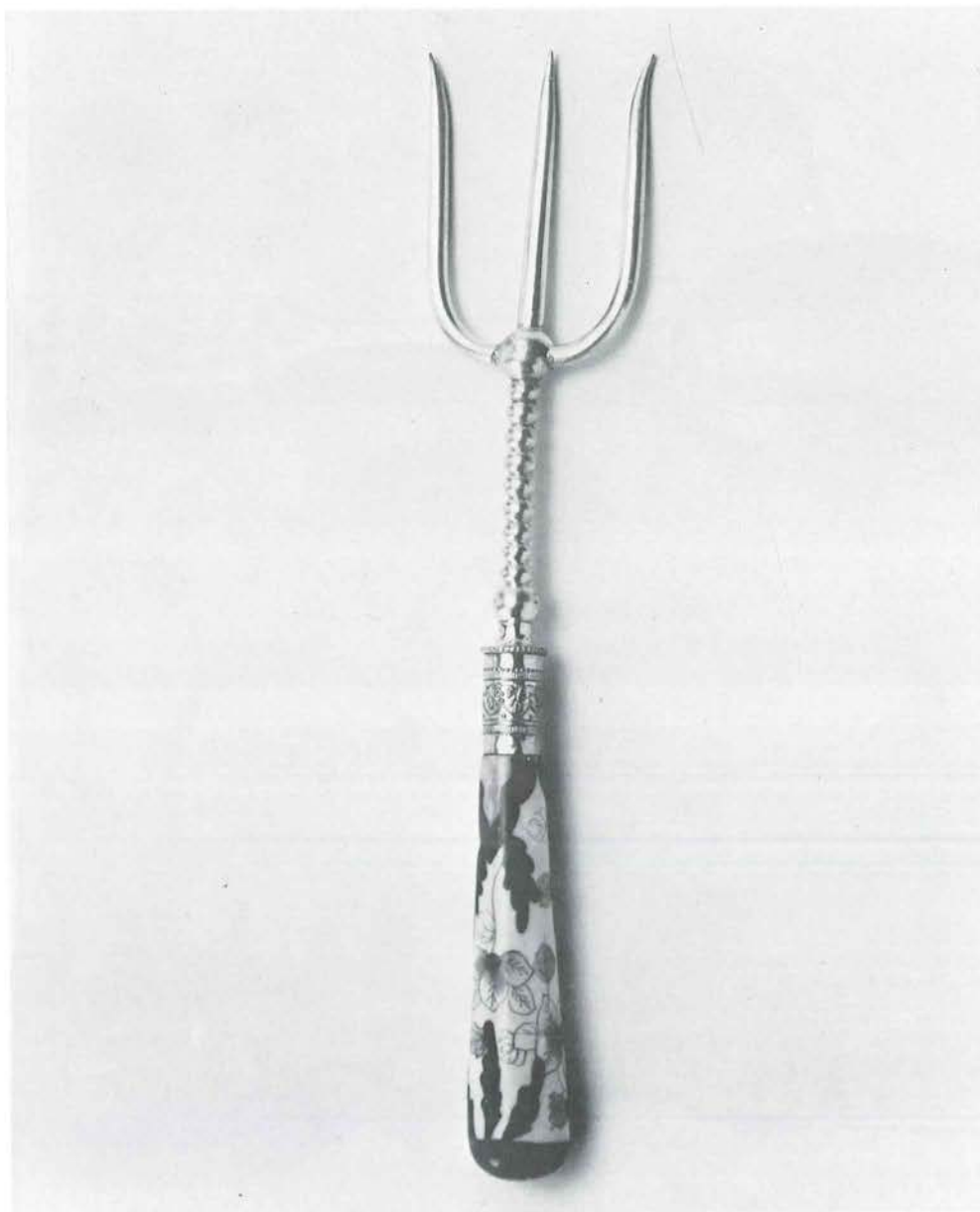
ПРИБОР ЗА ДЕСЕРТ
кат. 93

ICE CREAM SERVICE
cat. 93

КАШИЧИЦА
кат. 57

TEA SPOONS
cat. 57

ВИЉУШКА ЗА МЕСО
кат. 82

MEAT FORK
cat. 82

ПРИБОР ЗА ЈЕЛО
кат. 90

FLATWARE
cat. 90

ТАЦНА
кат. 105

DISH
cat. 105

КОРПИЦА ЗА КАШИЧНИЦЕ
кат. 97

SPOON DISH
cat. 97

КОРПИЦА
кат. 98

BASKET
cat. 98

КОРПИЦА ЗА КАШИЧИЦЕ
кат. 96

SPOON DISH
cat. 96

СЛАНИК
кат. 44

SALT
cat. 44

СОСИЈЕРА
кат. 112

SAUCE TUREEN
cat. 112

BOMBONIERE
cat. 101

БОМБОНИЈЕРА
кат. 101

СВЕЋЊАК
кат. 119

CANDLESTICK
cat. 119

БОМБОНИЈЕРА
кат. 102

BOMBONIERE
cat. 102

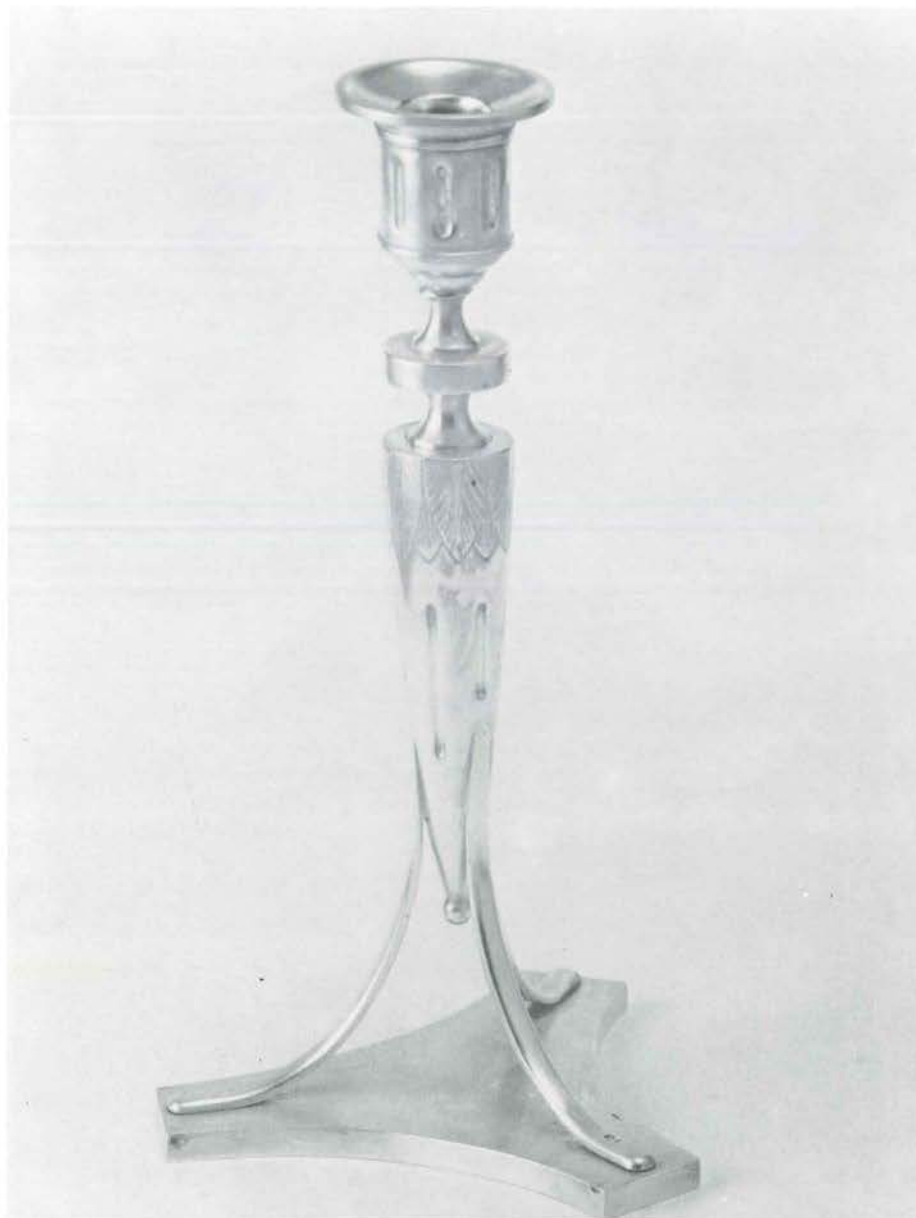
ЖАРДИНИЈЕРА
кат. 115

JARDINIÈRE
cat. 115

СВЕЋЊАК
кат. 117

CANDLESTICK
cat. 117

СВЕЋЊАК
кат. 121

CANDLESTICK
cat. 121

БОМБОНИЈЕРА
кат. 104

BOMBONIERE
cat. 104

СВЕЋЊАК
кат. 120

CANDLESTICK
cat. 120

СВЕЋЊАК
кат. 124

CANDLESTICK
cat. 124

КАНДЕЛАБР
кат. 126

CANDELABRA
cat. 126

ТАБАКЕРА
кат. 139

CIGARETTE CASE
cat. 139

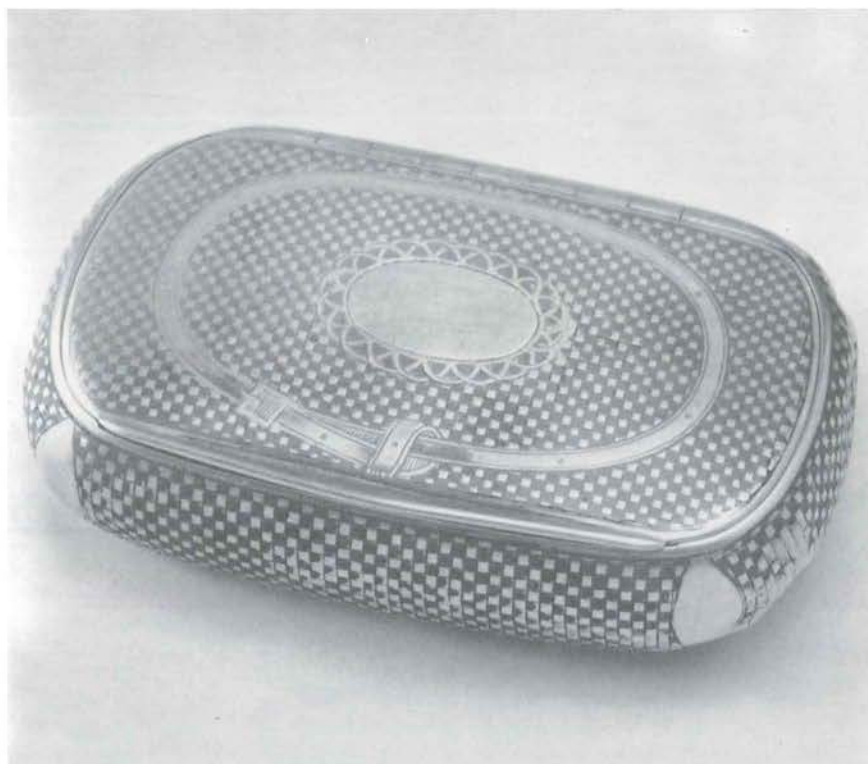
ТАБАКЕРА
кат. 141

CIGARETTE CASE
cat. 141

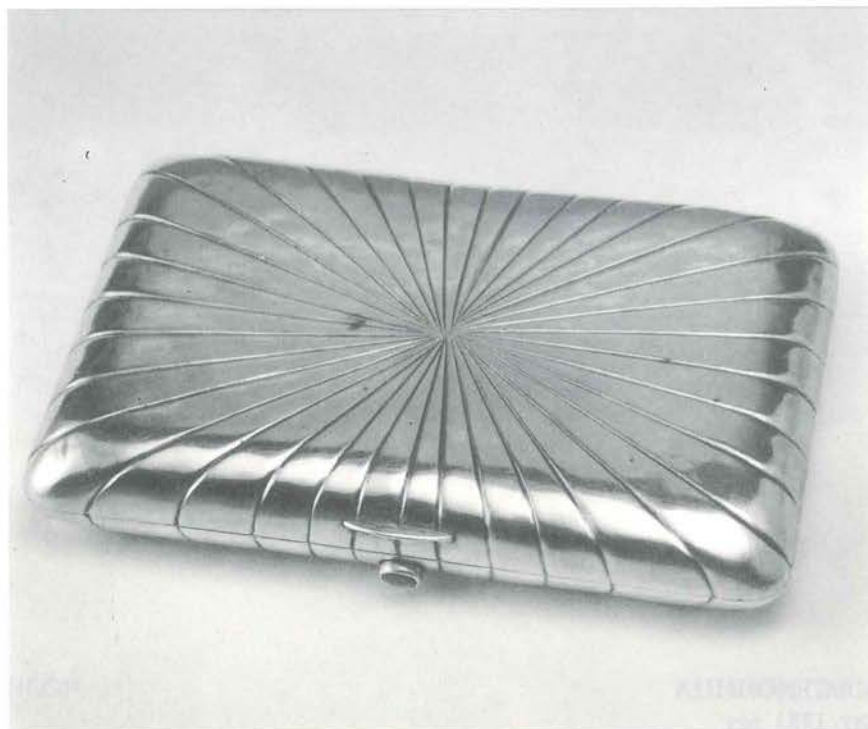
КУТИЈА ЗА ДУВАН
кат. 146

ТОВАССО ВОХ
cat. 146

ТАБАКЕРА
кат. 140

CIGARETTE CASE
cat. 140

МАСТIОНИЦА
кат. 127

INKSTAND
cat. 127

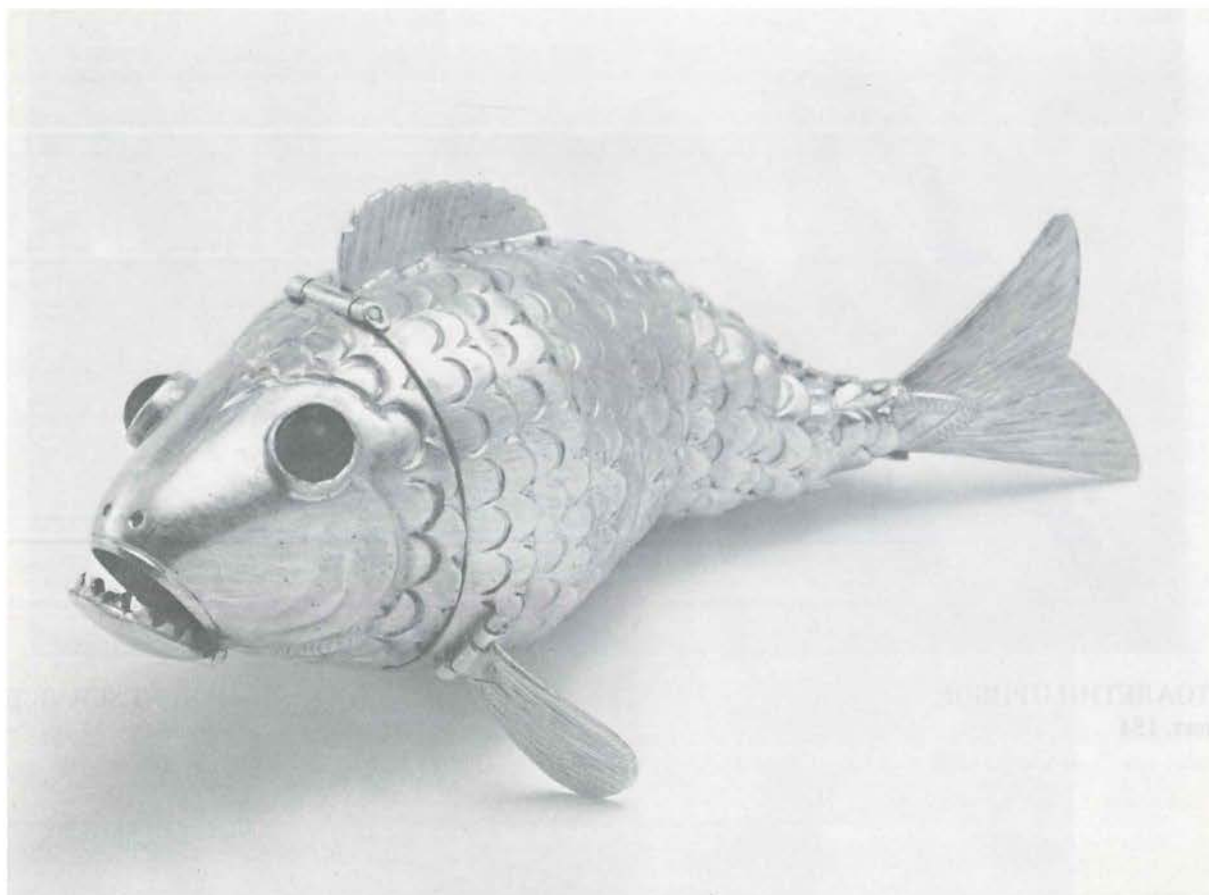
КУТИЈА ЗА ШИВАЋИ ПРИБОР
кат. 144

WORKBOX
cat. 144

МИРИСНИЦА
кат. 153

VINAIGRETTE
cat. 153

ДЕКОРАТИВНА ПОСУДА ЗА ЗАЧИН
кат. 41

DECORATIVE-SPICE BOX
cat. 41

ТОАЛЕТНИ ПРИБОР
кат. 154

TOILET SERVICE
cat. 154

УКРАС ЗА ТОАЛЕТНИ ПРИБОР
кат. 155

DECORATIVE APPLICATION
FOR TOILET SERVICE
cat. 155

ДРШКА ЗА БУКЕТ
кат. 157

BOUQUET HANDLE
cat. 157

КОРПИЦА ЗА КЛУПЧЕ
кат. 160

COTON BALL HOLDER
cat. 160

ИНДЕКС МАЈСТОРА У СРБИЈИ XIX ВЕКА

ВУКОВИЋ ГЕОРГИЈЕ	Београд	1841. год.
ГОЛОМЕШЧИЋ МАРЈАН, из Јањева	Јасика Нахије Јагодинске	1822. год.
ДИМИ ЂОРЂЕ, из Крушева	Смедерево	пол. XIX века
кујунџија ДИМИТРИЈЕ, из Крагујевца	Смедерево	1823. год.
ДОКИЋ АНТОНИЈЕ, из Приштине	Београдска Нахија Ваљевска Нахија	1820. год.
ДОКИЋ ЈОСИФ, из Приштине	Београдска Нахија Ваљевска Нахија	1820. год.
ЂОКИН ТОМА	Београдски пашалук	1821. год.
кујунџија ЂОРЂЕ, из Шапца	Крагујевац	1823. год.
ЂУРИЋ АНДРЕЈА, из Јањева	Јасика Нахије Јагодинске	1822. год.
ЖИВАНОВИЋ ДИМИТРИЈЕ, из Сомбора	Смедерево	1836. год.
ЈОВАНОВИЋ АНАСТАС	Београд	од 1858. год.
ЈОВАНОВИЋ РИСТА	Београд	1841. год.
КАЛИЋ ЈОСИФ	Београдски пашалук	1821. год.
мајстор КОНСТАНТИН, из Крушева	Смедерево	1836. год.
ЛАЈЧЕТОВИЋ ИВАН, из Јањева	Јасика Нахије Јагодинске	1822. год.
ЛАЈЧЕТОВИЋ ПЕТАР, из Јањева	Јасика Нахије Јагодинске	1822. год.
ЛУКИЋ ЈОКСИМ	Београдски пашалук	1821. год.
МИЛИЧЕВИЋ ЂОРЂЕ, из Јагодине	Земун	
МИТИН ЈОЗА	Београдски пашалук	1821. год.
НЕДЕЉКОВИЋ ЈОВАН, из Земуна	Београд	око 1807. год.
НЕДЕЉКОВИЋ СИМА, из Земуна	Београд	око 1807. год.
НИКОЛИЋ ЈОВАН	Београд	од 1850. год.
кујунџија ПАУНКОВИЋ	Шабац	1896. год.
ПЕРИЋ АНДРЕЈА	Ужице	1894. год.
кујунџија ПЕТАР	Крагујевачки пашалук	1824. год.
ПЕТРОВИЋ ЛАЗА	Београд	1854. год.
ПЕТРОВИЋ РИСТА	Ужице	1886. год.
ПЕТРОВИЋ СРЕТЕН	Ужице	крај XIX века
ПОПОВИЋ ЂОРЂЕ	Смедерево	друга половина XIX в.
ПОПОВИЋ МИАИЛО, из Крушева	Смедерево	1864. год.
мајстор СТОИЋ	Београд	од 1850. год.

ТИПОЛОГИЈА ПРЕДМЕТА

ПОСЛУЖАВНИК

Главне одлике послужавника су сразмерно велике димензије, правоугаони или овални облик и ручке. Дно је равно, без ножица. Појављује се у XVIII веку, а у употреби је, нарочито, од XIX века.

ЧАЈНИК

Широку употребу чаја у Енглеској условио је драстичан пад цене. Крајем XVIII века, међутим, већ ће се пити као посебно, ароматично и стимулативно пиће широм Европе. У таквој употреби стићи ће и у наше крајеве у XIX веку.

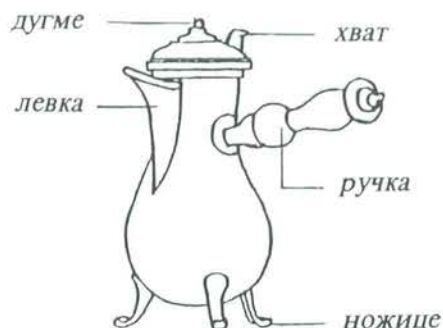

Најстарији облик чајника, с почетка XVIII века, је крушколик, са извијеном дрвеном дршком и са извијеним сиском, са филтером изнутра, чији се врх често, завршава у облику животињске главе. Поклопац је завршен са дугметом различитих облика. Од 1720. године, под кинеским утицајем настао је тип популарног чајника сферичног облика. У другој половини XVIII века ствара се нови тип врло елегантног чајника овалног пресека, а равних зидова, некад засечених углова, са дугим сиском.

Током XVIII века у Аугсбургу је начињен први сервис за чај, са свим додатним деловима, као што су: бокалчић за млеко или шлаг, посуда за шећер, доза за суви чај, додатни ибрик за кафу, и платно на коме се све износи на сто. На свим комадима декорација је стилски јединствено спроведена. Сребрне чаше за чај напуштају се већ око 1715. године и замењују порцеланским шољицама.

ИБРИК ЗА КАФУ

Кафа се појављује у Европи средином XVII века, а њена се употреба шири преко Венеције. Врло брзо постала је омиљено пиће нарочито у медитеранским земљама, Француској, Италији и Шпанији. У наше крајеве донели су је Турци. Најстарији тип ибрика појавио се у Енглеској.

Висок, облика зарубљеног конуса – кружног, овалног или полигоналног пресека са правим или извијеним сиском. Поклопац засвођен или у облику купе. Могао је имати двојаку дршку. Вертикално постављену и извијену или хоризонтално постављену под углом од 90° у односу на сисак, у облику краће ручке. Од 1753. године у Француској се појављује тип, који ће, са малим варијацијама, постати омиљен широм Европе. Крушколиког облика, на три извијене ножице, са дрвеном дршком или ручком, кратке, широке левке у облику пачјег кљуна и заравњеним поклопцем са дугметом у облику лишћа или зрна. Венецијански тип ибрика за кафу најчешће је био под оријенталним утицајем, са дугим извијеним сиском, бокастог облика, са вишим ужим вратом и засвођеним поклопцем.

Код нас је у употреби цезва која се, стилски, често везује за зарф – посуду за филцан.

ПЕХАР

Сребрна или златна чаша на високој ноzi са округлом стопом. Код нас у употреби већ у средњем веку, на двору краља Стефана Првовенчаног, када је окиван драгим камењем. Пехари су били у широкој употреби током XVI и XVII века у Европи и имали су најразноврсније облике (људске или животињске фигуре, архитектонске или вегетативне облике, итд.). У XIX веку, на кратко време, поново улази у моду.

ЧАША

Мања посуда из које се пије. У употреби је од најстаријих времена и није претрпела битније промене у форми. Цилиндричног облика, најчешће без ручице, равног дна, обично без стопе и зидова благо проширених на врху.

Тријумф стакла у XIX веку изобичава сребрне чаше из употребе, али постају врло популарне као спомен чаше. Најближа овом типу је наша средњовековна купа која може имати одступања и у величини и у облику. Под чашом се у средњем веку у Србији подразумевала релативно плитка и широка, округла посуда равног дна.

НОСАЧ ПРИБОРА ЗА ЗАЧИНЕ

Појавио се у Француској крајем XVII века, у облику тацне са вертикалном дршком, на којој су били учвршћени ажурирани носачи са стакленим посудама за зачине. У Енглеској се од 1715. године појављује у виду конструкције од сребрних прстенастих оквира који прихватају посуде за зачине. Посуде су постављене на тацну са ножицама, која има високу дршку у средини. После 1770. године тацна добија облик навикуле, а од 1800. године постаје овална и носи посуде за најразноврсније зачине. Код нас је познат и под називом карафиндл.

СЛАНИК

Током средњег века у Енглеској и Француској сланици су имали статусни симбол и постављани су испред најважнијих узваница. У Енглеској, у облику великих, масивних кутија, у Француској, у облику раскошних навикула. Најчувенији икад направљен сланик, у злату, са две седеће фигуре израдио је 1543. године италијански уметник Челини. Од краја XVII века израда оваквих репрезентативних врста се постепено напушта. Праве се мали сланици намењени послуживању већег броја гостију одједном, или још мањи – за сваког узваника по један. Под утицајем пешчаника, у XVII веку сланик поприма облик цилиндра који се проширује при врху или дну. Овај облик се од 1630. године интернационализује и употребљава до XIX века. У другој половини XVIII века израђују се сребрни, ажурирани носачи у које се улажу стаклене посуде за со, обично тамноплаве боје, овалног или округлог облика. Током XVIII века настају различити сланици мањих димензија, често са поклопцем на шарку. У XVIII веку у Аугсбургу креирана је двострука посудица за со и бибер, са заједничким поклопцем.

КУТИЈА ЗА ШЕЋЕР

Због своје реткости до краја XVI века, а касније и због високе цене, шећер је чуван у кутијама под кључем. Чувао се у облику коцке или праха. Кутије за шећер појавиле су се у Француској у XVII веку. У почетку су то биле овалне дубље посуде бокастих зидова, засвођеног поклопца са дугметом, на четири ножице. Од XVIII века, мада задржавају уобичајени облик постају дубље.

ШЕЋЕРНИЦА

Настала у Француској око 1650. године. Најстарији тип је био високи цилиндрични суд са засвођеним перфорираним поклопцем за распрашивање шећера. Од 1700. године поприма крушколики облик или облик балустра, који ће бити распрострањен у целој Европи. Од средине XVIII века употреба шећера се потпуно одомаћила и радије се користе посуде за шећер са поклопцем и кашичицом.

ПОСУДА ЗА ШЕЋЕР уз сервис за чај или кафу

Појављује се крајем XVII, или почетком XVIII века у облику мале округле посуде са поклопцем. Око 1715. године поклопац прима на врху шири прстен, који служи као стопа за тацну који се добија окретањем поклопца. На ову тацну се постављају кашичице с обзиром на то да шољице још немају своје тацнице. Средином XVIII века кашичица се уводи кроз специјални отвор на поклопцу. Посуда за шећер је временом мењала облик и расла у висину, постепено попримајући облик вазе. Око 1760. године у перфорирани носач уметће се плави стаклени суд за шећер. Од друге половине XVIII века посуда за шећер се стилски везује за сервис за чај или кафу. У XIX веку добија две дршке.

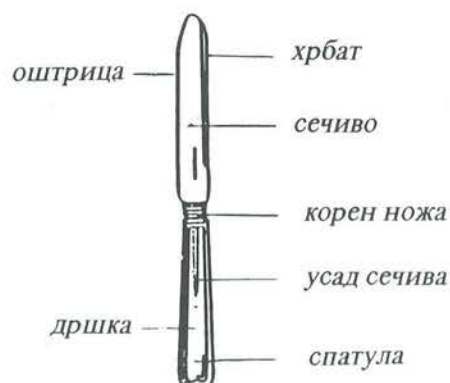
ШТИПАЉКА ЗА ШЕЋЕР

Настала у Енглеској, прво у облику маказа, а средином XVIII века поприма облик слова У латинице, са хватаљкама различитих облика. Од XIX века јавља се у широкој употреби и у другим земљама.

ПРИБОР ЗА ЈЕЛО

Прибор за јело у данашњем значењу који се састоји од кашике, ножа и виљушке, помагала приликом узимања хране, тј. приношења хране устима, настао је око 1790. године. Од тада се стилски усаглашава и чешће израђује од племенитих метала. Све до касно у XVII век, у Европи је свако носио свој лични прибор за јело, нарочито нож у кожној футроли. Тек крајем XVII века виђенији домаћини преузимају обавезу да за своје госте обезбеде стони прибор за јело.

Од свег прибора за јело нож је остао најближи свом првобитном облику. Састоји се од два дела: сечива и дршке. Индивидуални стони нож настао је током XIV века, као минијатурна верзија великих кухињских ножева за транжирање меса. Сечиво ових ножева завршавало се у шпиц како би се могло набости печење и принети устима. Настанком виљушке у XVII веку сечиво се заобљује на врху. У другој половини XVII века појавио се тип ножа са кривим сечивом у облику сабље са широким заобљеним врхом. Од XVIII века сечиво је углавном поново право, а дршка прати стилске одлике епохе.

Као облик прибора, виљушка је позната још од антике али као виљушка за различиту испомоћ у кухињи. Као инструмент за приношење хране устима, међутим, мало је познат у Европи пре XVII века. У српским крајевима у дворској употреби већ у XVIII веку. Претпоставља се да је у наше крајеве као и касније у Италију, одакле се проширила у остале делове Европе, стигла из Византије. Њен се основни облик мало мењао. Почетком XVII века имала је два зубца, да би убрзо постала вишезуба. Почетком XVIII века њена је употреба скоро свуда одомаћена.

Кашика је у широкој употреби још од античких времена. До краја средњег века најчешће израђивана од дрвета, а луксузнији примери окивани камењем. Крајем средњег века кашика је још увек била блиска свом античком прототипу с кратком дршком и округлим, полудубоким делом за хватање хране. Мода широких чипканих оковратника с краја XVI века условила је дужу дршку и уже, дугуљасто дно, али зато и учвршћење корена, како не би дошло до кривљења или ломљења дршке. Обла или полигонална дршка се око 1630. године истањује и постаје пљосната, са спатулом, временом, различито завршеном (засечена у трolist, или тзв. копито, облика виолине, итд.). Од XVIII века кашичица почиње да се обликује према намени. Тако настају кашичице за кафу, чај, слаткише, итд.

Сав остали прибор као што су кутлачице за сос, супу, пунч, шећер, итд, произашле су из облика кашичице.

КОРПИЦА

Сребрне корпице се јављају још од касног XVI века и служе за хлеб, колаче или воће, као у Енглеској. Увек су биле веома декоративне, различитих облика, углавном округле и богато ажуриране. Од 1730. године попримају најчешће овални облик са покретљивом дршком. Око 1750. године зидови добијају знатно укошење са извијеном ивицом а корпица се поставља на изливене ножице. Од краја XVIII века употребљавају се, углавном, само за хлеб.

Код нас су у XIX веку у широкој употреби корпице за кашичице.

ТАЦНА

Развила се из тањира у XVII веку. Најчешће је округлог облика, наглашеног обода који се украшава, без дршки, а може бити и на ножицама, и на округлој стопи. Углавном не прелазе 30 cm у пречнику. Од друге половине XVIII века могла је бити четвртаста, овална, или полигонална.

СОСИЈЕРА

Настала око 1700. године због обичаја да се сос или сок од меса служи одвојено од меса. У почетку са две дршке, овалног облика или у облику навикуле. Сосијера, са левком на једној, а с дршком на супротној страни, појављује се као тип око 1725. године. Има профилисану стопу, до 1740. године, а од тада се израђује са три или четири ливене ножице. Око 1765. године у Енглеској се појављује сосијера на стопи са поклопцем и прорезом за кутлачицу. Крајем XVIII века добија и тацну. Овај тип ће се до краја XIX века проширити по целој Европи.

ЗВОНО ЗА ПОКРИВАЊЕ ЈЕЛА

Због обичаја који је налагао да сто буде постављен пре него што гости седну, наметнуо се начин сервирања јела који је условио употребу звона за очување топлоте јела. Високо за свођеног облика, када прекрива кружно посуђе, на четири воде за – правоугаоно. На врху се увек налази декоративна дршка.

У употреби је од XVII до XIX века, када се, због измењеног начина сервирања јела, његова употреба за столом губи.

СРЕДИШЊИ СТОНИ УКРАС

Води порекло од стоних фонтана које су током XV и XVI века украшавале средину стола. Крајем XVII века појавио се на двору у Версају и ускоро био подражаван у целој Европи. Састојао се од платоа, на коме су биле распоређене различите посуде са зачинима, које су, током обеда, могле затребати узваницима. На средини платоа се налазила корпа са воћем, надвишена декоративним аранжманом. Током вечерњег обеда на платоу су се налазили и свећњаци. У XVII и XVIII веку могао је бити и врста сребрне вишеспратне конструкције, о коју су се вешале различите посуде или корпице за воће, колаче и сл. У XIX веку веома популаран, у облику алегоричких композиција на историјске или друге теме.

СВЕЋЊАК

У употреби од најстаријих времена.

Чине га чашица за једну свећу, стабло и стопа која може бити и на ножицама. Има, такође, и мали штитник који се налази при врху или дну чашице и служи за сакупљање отопљеног воска.

Око 1635. године настаје тип свећњака са квадратном стопом, која носи стабло у облику дорског стуба. Истовремено распрострањен је тип свећњака са округлом стопом и облим стаблом.

Између 1680. и 1700. године настаје веома популаран тип свећњака који ће бити у употреби током целог XVIII века. Стопа је полигонална, четвртаста или овална а стабло има облик балустра. Овакви рани свећњаци имали су стопу још увек широку у односу на висину која до 1685. године није прелазила 15 cm. Свећњаци су се правили у пару или у серији. Тек од XVIII века сребрни свећњаци се јављају као саставни делови опреме ентеријера. Њихова висина од 1730. године расте, а од 1740. године стабло се извија и поприма асиметричну рококо декорацију. Од 1800. године декорација постаје све богатија, а око 1820. враћа се и употреба људске фигуре. Као елемент осветљења губи значај појавом плинских лампи 1840. године.

КАНДЕЛАБАР

Вишекраки свећњаци. Појављују се од 1660. године. До 1770. године најчешће двокраки. Веома популарни током XVIII и XIX века, нарочито као свечани стони украс.

МАСТИОНИЦА

Иако су се и у средњем веку израђивале у племенитом металу, тек од XVII века могу се пратити сребрне мастионице као уобичајене израђевине. Почетком XVII века има облик кутије која запрема све потребне делове. Од 1700. до 1825. године најчешћи тип је са тацном, на ножицама, која носи учвршћене чашаице које примају теглицу са мастилом, теглицу са песком – за посушивање мастила перфорираног поклопца, и кутију са воском за печатење писама. Саставни део прибора, најчешће је било звонце. Облик тацне се мењао од правоугаоне преко овалне до облика навикуле.

ПЕЧАТ

У употреби од XII века. Нарочито је популаран у XVIII веку, када се у воску отискују омиљене девизе, гравиране на металној глави печата у негативу. Рангирају се од краљевских, до обичних – породичних.

Печати из старијег периода сачували су се код нас највише у облику печатног прстења.

МИРИСНИЦА

Служи као освеживач ваздуха. До 1875. године имала је облик правоугаоне кутијице са поклопцем. Изнутра позлаћена, са декоративном решеткицом на шарки која придржава сунђерчић, намочен миришљавим уљима, постављен испод. Највише их је произведено у Енглеској.

Мирисница је произашла из тзв. помандера (од франц. Pomme Ambre = јабука од ћилибара), који је био округлог облика и стајао на издигнутој кружној стопи. Изнутра подељен на кришкасте сегменте који су се отварали да приме сунђерчић намочен различитим аромама. Могао се носити и о врату или о појасу. Ретко се правио у том облику после 1630. године. Његово порекло досеже у античка времена.

ТОАЛЕТНИ ПРИБОР

Као луксузни комплет настао је у XVII веку и у тој варијанти и обиму трајао до XIX века. Чинило га је најмање 12 различитих предмета, а могао је бројати и до 30 комада.

Главни предмет било је огледало, а ту су били и бокал и лавор, као и многи други: кутија за накит, четке, чешљеви, теглице за помаде, кутијице за миришљаво корење и ароматично биље од којих су се правили парфеме, бочице за парфеме, бурмутице, кугле за сапун и сунђер, тацне за рукавице, као и део стоног прибора као што су чајник или кафетијера, бокалчић за млеко, тањирчићи и сл.

Тоалетни прибор је израђиван са највећом пажњом у најскупоценијим материјалима. Главни центри производње били су Париз, Лондон и Аугсбург, који повећава асортиман прибора додајући различите флаконе за мирисе, четке свих врста, звонца, мириснице, шиваћи прибор као и грејач за кревет.

ТЕХНИКЕ

I ТЕХНИКЕ ОБЛИКОВАЊА

КОВАЊЕ	Представља једну од најстаријих техника помоћу које се облик предмета постиже одговарајућим ударцима специјалних чекића на сребрну плочу.
ЛИВЕЊЕ	Стара и веома распрострањена техника. Најуобичајенији начин ливења је метода помоћу воска, настала још у старом Египту. Воштани модел се обложи ватросталном смесом. Загревањем восак се топи и истиче а на његово место се улива сребро које поприма облик отиска осталог на омотачу.
ИСКУЦАВАЊЕ	Представља технику обликовања и украшавања код које се танак сребрни лим искуцавањем обликује с полеђине у рељефни орнамент.
ПРЕСОВАЊЕ или КОВАЊЕ НА МАТРИЦУ	Техника проистекла из ковања. Представља најстарији вид масовне производње који се користио још у античко доба. Један од начина отискивања састоји се у томе што се жељени облик уреже на одговарајућу матрицу из које се „вади” негатив. Сребрни лим се постави између ова два отиска, а облик се добија притискањем.

II ТЕХНИКЕ УКРАШАВАЊА

РЕЗАЊЕ	Може бити двојако: 1) цизелирање, тј. урезивање плитким зарезима, без истискивања сребра са подлоге приликом извођења декоративног орнамента; 2) гравирање, тј. урезивање дубљим зарезима, када се, наношењем цртежа, дуби и истискује сребро са подлоге. Ова техника се изводи увек са лица подлоге, ручно или машинским путем.
АЖУРИРАЊЕ или ПРОЛАМАЊЕ	Декоративне површине се добијају исецањем и одстрањивањем суседне сребрне површине. Техника на пробој се може постићи ручним или машинским изрезивањем, као и ливењем.

ГРАНУЛАЦИЈА	Техника настала у III миленијуму пре н.е., коју су Етрурци довели до савршенства између VIII и VII в. пре н.е. Метод се састоји у томе што се сићушне грануле постављају у низ који формира орнаментални украс и потом жарењем леме за подлогу.
ФИЛИГРАН	Врхунац у изради филиграна достиже Грчка у периоду између V и III века пре н.е. Филигран је био омиљен у оријенталном златарству преко кога је стигао у наше крајеве. Код филигранске технике се комад једноструке или вишеструко уплетене жице извија у жељени орнамент и леми на одговарајућу сребрну или златну подлогу.
ЕМАЈЛ	Паста која печењем постаје стакласта и због присутних металних оксида добија одређену боју. Употреба емајла је свој највећи успон имала у доба Византије. Код нас веома коришћен у средњем веку па и касније. Два најцењенија поступка украшавања емајлом су тзв. техника ћелијастог емајла и техника дубљеног емајла. Техника ћелијастог емајла се изводи помоћу златних плочица које се усправно леме на подлогу, а у тако настале одељене ћелије наноси се емајл. Печењем се добија површина, са које, дотеривањем и полирањем, израња цртеж од златних плочица. Техника дубљеног емајла изводи се тако што се у површину удубе мала поља у која се наноси паста. После печења, плочица се бруси и полира.
НИЈЕЛО	Стара техника украшавања, једно време заборављена, поново је ушла у употребу у XI веку. Нијело је врста пасте добијена мешавином бакра и сребрних сулфида, која после печења добија интензивну црну боју. Паста се наноси на, унапред урезану, површину цртежа и пече на одређеној температури. После тога се бруси и полира. У средњем веку, омиљена техника и у нашим крајевима.
САВАТ	Сличан нијелу, користио се и у нашим крајевима, у XVI и XVII веку. За разлику од нијела, сават је смеша органских материја. Технички поступак је, међутим, исти.
ТАУШИРАЊЕ ДАМАСКИРАЊЕ	Украшавање неплеменитог метала сребрним или златним површинама. У урезани цртеж ковањем се утискује златна жица, после чега се оваква површина загрева, а на крају полира. Техника честа на Блиском и Средњем истоку, најчешће за украшавање оружја.

ИНКРУСТАЦИЈА

Техника улагања драгог камења на површину од племенитог метала, доведена до перфекције у време старог Египта. Поступак украшавања се изводи тако што се танке металне траке леме на подлогу да би се направили одељци, у које се умеће специјално брушено камење. Камење се лепи, а потом, учвршћује повијеним металним тракама.

МАТИРАЊЕ

Техника којом се добија контраст углачаној, сјајној површини. Постигне се наношењем тачкица (пунктирањем) помоћу специјалног алата на третирану површину.

НАГРИЗАЊЕ КИСЕЛИНОМ или ЕЦОВАЊЕ

Поступак добијања декоративног орнамента деловањем киселине. Површина се премаже отпорном врстом лака, а затим се урезује цртеж преко којег се наноси киселина. Техника, првобитно, коришћена за украшавање оклопа у XV веку.

АПЛИКОВАЊЕ

Поступак када се из танког сребрног лима изрезује орнамент, обично биљни, који се затим аплицира на одређену подлогу. Циљ је да се без ливења постигне утисак рељефног орнамента. Ова техника је у употреби од 1660. године, а нарочито је била популарна у XVIII веку.

III ТЕХНИКЕ ДОРАДЕ

ПОЛИРАЊЕ

Техника глачања специјалним помагалима којима се постиже високи сјај површине.

ЦИЗЕЛИРАЊЕ

Техника ручне дораде којом се исправљају непрецизности настале у неком претходном техничком поступку.

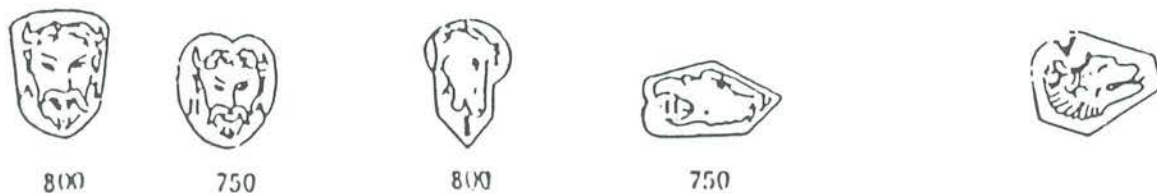
ПРИМЕРИ ДОМАЋИХ И ИНОСТРАНИХ ЖИГОВА КОЈИ СЕ СРЕЋУ НА ПРЕДМЕТИМА ОД СРЕБРА

ДОМАЋИ ЖИГОВИ

службени жигови златара Јована Николића и Стојића од 1850. до 1872. године

српски жигови од 1882. до 1919. године

ИНОСТРАНИ ЖИГОВИ

аустријски и Аустро-Угарски жигови прве половине XIX века, од 1866. и после 1876. године

руски жигови Москве и Петрограда друге половине XIX века

1880-е гг.

Посл. четв. XIX в.

Посл. четв. XIX в.

британски жигови Лондона и Шефилда прве и друге половине XIX века

ЛИТЕРАТУРА

- Бечки бидермајер (каталог изложбе)*, Београд, Народни музеј, 1981.
- Веселиновић, Рајко Л.: *Грађа за историју Београда од 1806. до 1867*, књ. I, Београд, Музеј града Београда, 1965.
- Вујић, Јоаким: *Путешествије по Србији*, књ. II, Српска књижевна задруга, 1902.
- Вујовић, Бранко: *Прилог познавању српског златарства XIX века*, Зборник Музеја примењене уметности, бр. 12, Београд, 1968.
- Вујовић, Бранко: *Уметност обновљене Србије 1791–1848*, Београд, Просвета – Републички завод за заштиту споменика културе, 1986.
- Вукановић, Т.П.: *Производне снаге Србије у доба првог устанка 1804–1813*, Врањски гласник, књ. IV, Врање 1968.
- Вучо, Никола: *Београдски еснафи у деветнаестом веку*, Годишњак Музеја града Београда, књ. III, Београд, 1956.
- Вучо, Никола: *Развој индустрије у Србији у XIX веку*, Београд, Српска академија наука и уметности, 1981.
- Димитријевић-Стошић, Полексија Д.: *Удаја Петрије*, књ. I, Београд, б.г.
- Ђорђевић, Тихомир Р.: *Живот и обичаји народни*, књ. 15: *Архивска грађа за занате и еснафе у Србији од другог устанка до еснафске уредбе 1847*, Српски етнографски зборник, књ. XXXIII, Београд, 1925.
- Ђорђевић, Тихомир Р.: *Из Србије кнеза Милоша*, Београд, Просвета, 1983.
- Ђорђевић, Тихомир Р.: *Србија пре сто година*, Београд, Просвета, 1946.
- Историја Срба*, Београд, Југословенска ревија, 1987.
- Јовановић-Стојимировић, Милан: *Силуете старог Београда*, књ. I, Београд, Просвета, 1987.
- Каниц, Феликс: *Србија – земља и становништво*, Београд, Српска књижевна задруга – ИРО „Рад”, 1985.
- Крџић-Uchytel, Vera i Stanislav Staničić: *Stolno posude i pribor od renesanse do secesije (katalog izložbe)*, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1973.
- Магарашевић, Ђорђе: *Путовање по Србији у 1827. години*, Београд, Просвета, 1983.
- Павловић, Леонтије: *Смедерево у XIX веку*, Смедерево, Народни музеј Смедерево, 1969.
- Пирх, Ото Дубислав: *Путовање по Србији у години 1829*. Београд, Просвета, 1983.

Радојковић, Бојана: *Уметничка обрада метала*, Београд, Музеј примењене уметности, 1953.

Уметност у Србији XIX века (каталог изложбе), Јелица Ђурић: /Уводни текст/, Београд, Музеј примењене уметности, 1985.

Хан, Верена: *Значај Анастаса Јовановића за развој српске примењене уметности XIX века*, Зборник Музеја примењене уметности, бр. 12, Београд, 1968.

Хан, Верена: *Примењена уметност у Београду од хатишерифа до предаје градова (1830–1867)* Ослобођење градова у Србији од Турака 1862–1867. год., Београд, Српска академија наука и уметности, 1970.

Христић, Коста Н.: *Записи старог Београђанина*, Београд, Просвета, 1983.

*

Les arts appliqués Russes, Leningrad, Editions d'art Aurora, 1987.

Bouilhet, Henri: *Le guide de l'Argenterie*, Paris, Hachette, 1986.

Bouilhet, Henri: *150 ans d'orfèvrerie Christofle*, Paris, Chêne-Hachette, 1981.

Bürgersinn und Aufbegehren – Biedermeier und Vormärz in Wien 1815–1848 (каталог изложбе), Wien, Historisches Museum der Stadt Wien, 1987.

Culme, John: *Nineteenth-century Silver*, London, Country Life Books, 1977.

Гольдерберг, Т. и др.: *Русское золотое и серебряное дело XV–XX веков*, Москва, Издательство „Наука”, 1967.

Gruber, Alain: *L'Argenterie de maison du XVIe au XIXe siècle*, Fribourg, Office du Livre, 1982.

Holland, Margaret: *Phaidon Guide to Silver*, 1983.

Link, Eva M.: *The book of Silver*, London, Barrie & Jenkins, 1973.

Mabile, Gerard: *L'Orfèvrerie*, Rennes, Ouest-France, 1983.

Masterpieces of cutlery and the art of eating, London, Victoria and Albert Museum, 1979.

McNeb, Jessie: *Silver*, Cooper-Hewitt Museum, 1981.

Neuwirth, Waltraud: *Lexikon Wiener Gold – und Silberschmiede und ihre Punzen 1867–1922*, Wien, 1976.

Oman, Charles: *English Silversmiths' Work*, London, Victoria and Albert Museum, 1965.

Puiforcat: *L'Orfèvrerie française et étrangère*, Editions Garnier Frères, 1981.

Tardy: *Les Poinçons de Garantie Internationaux pour l'Argent*, Paris, 1975.

Turner, Eric: *English Silver from 1660*, London, Victoria and Albert Museum, 1985.

Издавач	Музеј примењене уметности, Београд, Вука Караџића 18
Одговорни уредник	Светлана Исаковић
Уређивачки одбор	Светлана Исаковић, Мирјана Јеврић-Лазаревић, Марија Меснер, мр Мирјана Теофановић-Салихагић, мр Мирослав Тимотијевић
Лектор	Селма Чоловић
Превод на енглески	Ђурђа Станимировић
Коректор	Горица Марковић
Фотографија	Јован Грујић
Графичко уређење каталога	Ненад Јовановић
Техничко уређење каталога	Злата Златковић
Конзервација предмета	Мирјана Андрејевић
Ликовни сарадник	Дубравка Бијелић
Поставка изложбе	Иванка Зорић и Дубравка Бијелић
Легенде	Радомир Левајац
Штампа	Србоштампа, Београд
Тираж	1000 примерака

YU ISBN 86-7415-018-7

СПОНЗОРИ

БЕОГРАДСКА БАНКА
деоничарско друштво

JUGOBANKA

OSNOVNA BANKA AUTOMOBILSKE INDUSTRIJE Kragujevac
– POSLOVNA JEDINICA BEOGRAD

Југославија Commerce

PREDUZEĆE ZA SPOLJNU I UNUTRAŠNJU TRGOVINU

PREDUZEĆE
РАФИНЕРИЈА НАФТЕ „БЕОГРАД“
СА ПОТПУНОМ ОДГОВОРНОЃУ

Лутрија Београда

PREDUZEĆE

ИМРА

INDUSTRIJA

METALNIH

PROIZVODA

ЈУВ

kemična industrija

ДП

Индустрија боје, лакова и смола - Пирот

Музеј се најтоплије захваљује следећим колективима, који су омогућили реализацију изложбе:

Фабрика целулозе и папира „МИЛАН СТЕПАНОВИЋ – МАТРОС” – Сремска Митровица

ДП „РАПИД” експорт-импорт – БЕОГРАД

„ЗЛАТАР” САРАЈЕВО

Preduzeće „ZLATARNA” CELJE,

ДП ИПМ „МАЈДАНПЕК” „ЗЛАТАРА” МАЈДАНПЕК

„ЈУГОМЕТАЛ” експорт-импорт – БЕОГРАД

БЕОГРАДСКА БАНКА деоничарско друштво – БЕОГРАД

„ЈУГОБАНКА” ОСНОВНА БАНКА АУТОМОБИЛСКЕ ИНДУСТРИЈЕ – КРАГУЈЕВАЦ,
ПОСЛОВНА ЈЕДИНИЦА БЕОГРАД

САВА ЦЕНТАР – БЕОГРАД

„ПОШТАНСКА ШТЕДИОНИЦА” – Представништво за Србију – БЕОГРАД

„ГЕНЕРАЛЕКСПОРТ” Београд

ХОТЕЛ „БЕОГРАД–ИНТЕРКОНТИНЕНТАЛ” БЕОГРАД

„YUGOSLAVIA COMMERCE” BEOGRAD

„ЦЕНТРОТЕКСТИЛ” БЕОГРАД

РАФИНЕРИЈА НАФТЕ „БЕОГРАД” – БЕОГРАД

ДП „НАФТА-ГАС” истраживање и производња – НОВИ САД

„ЛУТРИЈА БЕОГРАДА” – БЕОГРАД

ФК „ЦРВЕНА ЗВЕЗДА” БЕОГРАД

(ТДП) „ЗВЕЗДА” ЗЕМУН

„ИНСА” ИНДУСТРИЈА САТОВА – ЗЕМУН

„ИМПА” ЗЕМУН

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ПТТ САОБРАЋАЈ „СРБИЈА” – БЕОГРАД

„КЕМОВОЈА” Poduzeće za unutrašnju i vanjsku trgovinu i proizvodnju – р.о. ZAGREB,
СЕКТОР „HEMKOLOR” BEOGRAD

ДП „ЗВЕЗДА” Индустија лакова и боја – ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

„JUV” КЕМИЃКА ИНДУСТРИЈА LJUBLJANA

ДП „ХЕМПРО ШИД” ШИД

ДП „СУКО” Индустија боје, лакова и смола – Пирот

„ЕЛЕКТРОН” БЕОГРАД

ПРЕДУЗЕЋЕ ГРАЂЕВИНСКИ КОМБИНАТ

„КОМГРАП” – БЕОГРАД

LINEA / SYSTEM / DESIGN – БЕОГРАД

МАРКЕТИНГ: Зоран Војиновић, Душанка Драгићевић, Милица Ђаковић,
Ангелина Фолгић-Корјак

RTB – BOR
DRUŠTVENO PREDUZEĆE
INDUSTRIJA ZA PRERADU sa p.o.
MAJDANPEK Ul. ŠAŠKA b.b.

zlatara majdanpek

FABRIKA ZA PRERADU PLEMITIH METALA

ДП ИПМ МАЈДАНПЕК послује у саставу сложеног предузећа РТБ БОР, а производња је организована у три фабрике и то:

- ЗЛАТАРА МАЈДАНПЕК
- МЕГАПЛАСТ ДОЊИ МИЛАНОВАЦ
- ФАБРИКА ЕЛЕКТРОПРОИЗВОДА ДОЊИ МИЛАНОВАЦ

Друштвено предузеће ИПМ Мајданпек основано је 1970. године. Производи ИПМ МАЈДАНПЕК продају се у Југославији, али се и извозе у скоро све земље света.

ЗЛАТАРА МАЈДАНПЕК је захваљујући потпуности свог производног програма, квалитету производа и савременом дизајну постала један од највећих прерађивача злата и сребра у Југославији.

У погонима Златаре Мајданпек производи се:

- накит од легура злата и сребра,
- јубиларни златници и сребрњаци,
- накит из музејских збирки,
- плакете и медаље од племенитих метала,
- легуре зубног злата свих финоћа,
- течно злато за стакло и порцелан,
- златне и сребрне значке и привесци,
- индустријски производи од племенитих метала,
- лемови и контакти,
- украсно посуђе и спортски пехари.

Својим квалитетом и дизајном производа ЗЛАТАРА МАЈДАНПЕК прокрчила је себи пут на велика и пробирљива тржишта Западне Европе, Северне Америке, Блиског Истока, као и друге земље.

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ПТТ САОБРАЋАЈА

СРБИЈА

СА ПОТПУНОМ ОДГОВОРНОШЋУ

Београд, Таковска 2, телефон (центра) 011/338-921, телефакс 011/626-588 и 612-275;
телекс 12213 ПТТ БГД ЈУ и 11222 ПТТ СРС ЈУ

Јавно предузеће ПТТ саобраћаја „Србија” бави се пружањем поштанских, телефонских и телеграфских услуга како у унутрашњем тако и међународном ПТТ саобраћају.

У години јубилеја кад ПТТ систем Србије прославља 150 годишњицу увођења јавног поштанског саобраћаја у Србији, треба истаћи да на подручју Јавног предузећа ПТТ саобраћаја „Србија” које обухвата целу републику Србију са покрајинама Војводином и Косовом, ради 1 439 пошта, међународна телефонска централа, 6 транзитних централа, 27 главних, 136 чворних и 1 278 месних телефонских централа, и међународна телеграфска централа, 2 транзитне, 2 чворне и 22 крајње телеграфске централе за пружање услуга из области ПТТ саобраћаја.

ПТТ систем Србије, као део јединственог техничко технолошког југословенског (па даље европског и светског) ПТТ система, учествује у укупној ПТТ мрежи и капацитетима наше земље, са око 35% у поштанским, 36% у телеграфским и око 41% у телефонским капацитетима.

Јавно предузеће ПТТ саобраћаја „Србија” организационо функционише са 6 дирекција и 47 радних јединица у којима је запослено 30 474 радника.

Седиште предузећа је Таковска бр. 2 у Београду.

Hempro Sid Sid

Друштвено предузеће за производњу и промет премазних средстава, синтетичких смола
и осталих хемијских производа
– са потпуном одговорношћу –

Буре Јакшића 31, Шид,
ТЕЛЕФОНИ: поз. број 022, централа 712-322, 712-302, 712-342
директор 712-755
набава 711-629
продаја 711-721
ТЕЛЕГРАМ: „Хемпролак“ ШИД
ТЕЛЕКС: 15762 Yu Hemlak
ТЕЛЕФАКС: 714-040

ПРОИЗВОДНИ ПРОГРАМ

- ХЕМПРОМОБИЛ – премази намењени ауторепаратури
- ХЕМПРОФЛЕКС – премази за примену у металној индустрији
- ХЕМПРОЛУКС – премази за завршне радове у грађевинарству и широкој потрошњи
- ХЕМАЛКИД – алкидне смоле

Више
од
трговине

Generalexport

Београд, Народних хероја 43
Телефон Дирекције Genex Metali
011/222 11 66/6972

DRUŠTVENO PREDUZEĆE ZA
SPOLJNU I UNUTRAŠNJU TRGOVINU
SA POTPUNOM ODGOVORNOŠĆU
11000 БЕОГРАД
Делиградска 28
ТЕЛЕФОН: (011) 687-999
ТЕЛЕГРАМ: ЈУГОМЕТАЛ БЕОГРАД
ТЕЛЕКС: 12225, 11221 yu yugmet
ТЕЛЕФАКС: (011) 643-925
ПОШТАНСКИ ФАХ: 311

ПОСЛОВНИ ПРОГРАМ

Извоз, увоз и унутрашњи промет
руда и метала
полупроизвода и финалних производа црне
и обојене металургије, племенитих и
ретких метала и готових производа
неметалних сировина и готових производа
хемијских сировина и финалних производа,
чврстих горива

индустријске опреме (за рударство,
грађевинарство, металопрерађивачку
индустрију, прехранбену индустрију итд.)

Заступање иностраних фирми

Послови посредовања

Извођење инвестиционих радова у
иностранству

Трансфер технологије и права из
индустријске својине

Малогранични промет

ПОСЛОВНА МРЕЖА У СВЕТУ

Будимпешта, Москва, Праг, Софија,
Варшава, Катовица, Букурешт, Беч,
Милано, Вадуз, Цирих, Диселдорф,
Мадрид, Париз, Лондон, Истамбул,
Њујорк, Лос Анђелес, Пекинг, Бомбај.

ИНСА

ИНДУСТРИЈА САТОВА
ЗЕМУН, Тршћанска бр. 21
Југославија
Продаја 611-751
Услуге и кооперација
612-422/761
Телефакс 011/614-330
Телекс 11771 YU INSA

ПРОИЗВОДНИ ПРОГРАМ

»ИНСА« реализује своје производне програме у
оквиру:

**ПРОИЗВОДНОГ ПРОГРАМА САТНИХ
УРЕЂАЈА**

**ПРОИЗВОДНОГ ПРОГРАМА МЕРАЧА
ПРОТОКА ТЕЧНОСТИ**

У оквиру производног програма САТНИХ
УРЕЂАЈА раде се: механички будилници,
кварци зидни, стони и ауто сатови, степенишни
аутомати, сигнални сатови, временски
прекидачи, шаховски сатови и електрични сатни
уређаји – матични сатови и споредни сатови,
сатови за контролу времена ...

У оквиру производног програма МЕРАЧА
ПРОТОКА ТЕЧНОСТИ раде се: водомери,
дозатори, калориметри, протокомери, ротаметри

...

Поред тога »ИНСА« производи и: делове,
компоненте и склопове из области прецизне
механике, делове од пластичне масе који се
производе ливењем, склопове од металних и
пластичних делова, а такође је спремна да
произведе и механизме сличне сатним, према
нацртима и спецификацијама купца.

Према потребама купца АЛАТНИЦА »ИНСЕ«
израђује специјалне алате, (на пример, кокиле за
ливење пластике, за фино штанцовање, дубоко
извлачење, разна савијања, печење бакелита,
ливење шприц гуса итд.).

Одељење ПОВРШИНСКЕ ЗАШТИТЕ пружа
услуге бојења металних делова, алуминијумске
заштите безбојним лаком и слично.

ДП „ЕЛЕКТРОН“

Тимочка 14, 11000 Београд, Југославија

Телефони: 411-422 централа, 401-976 генерални директор, 403-051 комерцијала

Фабрика декоративних хало и флуо светиљки 83 00 443; Маркетинг 422-197; Телекс 12 014 YU ELBEG, Телефакс 401-164

Друштвено предузеће „ЕЛЕКТРОН“ основано је 1947. године. Од самог почетка свог оснивања, основна делатност била је извођење електро-инсталационих радова јаке и слабе струје. Неколико година касније, своју делатност проширује формирањем Фабрике за производњу и монтажу разводних уређаја. Свој продор у свет на извођењу горе наведених радова, „ЕЛЕКТРОН“ је остварио још пре 35 година.

Стални развој и богато искуство као и знање стечено на објектима широм Југославије и у око петнаест земаља света, учинили су „ЕЛЕКТРОН“ цењеном и највећом фирмом ове врсте у Југославији.

- Данас „ЕЛЕКТРОН“ има око 1200 запослених. Организационо у саставу „ЕЛЕКТРОН“-а су:
- РЈ „ЕЛЕКТРОМОНТАЖА“ за извођење електромонтажних радова са 700 мајстора, од чега преко 600 високостручних монтера;
- РЈ „ФАБРИКА РАЗВОДНИХ УРЕЂАЈА“ са 100 запослених, уз сопствени програм и у сарадњи са познатим светским фирмама – производи разводне уређаје високог технолошког нивоа;
- РЈ „ФАБРИКА ДЕКОРАТИВНИХ ФЛУОРЕСЦЕНТНИХ И ХАЛОГЕНИХ СВЕТИЉКИ“ са 80 запослених, која у технолошком смислу представља модерну фабрику са квалитетом производа европског и светског нивоа;
- РЈ „СЛАВИЈАЕЛЕКТРО“ која се бави производњом уређаја за аутоматску дојаву пожара, противпаничним светиљкама, уличном расветом, израдом светлећих неонских реклама са свега 70 запослених
- РЈ „ИНЖИЊЕРИНГ“ има у свом саставу високообразоване стручњаке за пројектовање по свим светским стандардима и прописима као и Маркетинг за домаће и инострано тржиште.

„ЕЛЕКТРОН“ ЈЕ ПОУЗДАН ПОСЛОВНИ ПАРТНЕР

Стручњаци „ЕЛЕКТРОН“-а свакодневно прате технолошки напредак и тренд у свету и своја сазнања проширују у области компјутеризације, како за примену истих у свом предузећу, тако и за израду хардвера и софтвера у области аквизиције података и управљања. У сарадњи са другим фирмама, стручњаци „ЕЛЕКТРОН“-а развили су систем ЕД 1000 намењен за аквизицију података и управљања системима и процесима. Са младим инжењерским кадром „ЕЛЕКТРОН“ се лако прилагођава захтевима, како домаћег, тако и страног тржишта.

Опредељење „ЕЛЕКТРОН“-а јесте да константно прати захтеве домаћег и светског тржишта и непрекидним усавршавањем и прилагођавањем тим захтевима, увек представља поузданог пословног партнера. Досадашњи резултати и пословни успеси

„ЕЛЕКТРОН“-а верификовани бројним признањима инвеститора, како из земље, тако и из иностранства уливају сигурност пословним партнерима и гарантују висок квалитет извршења и најдешњи катнијих захтева.

Новици за реализацију успешне сарадње има на претек! Уверите се у нашу пословност!

МУЗЕЈ ПРИМЕЊЕНЕ УМЕТНОСТИ
Београд